

11299
11

15

Page 103. 1

112898

Р III 231

1516

20-

ВРСНОМ И ХРАБРОМ СРБИНУ

ГОСПОДИНУ

БОРЂУ СТРАТИМИРОВИЂУ

КУЛПИСКОМ.

За знак пријатељског поштовања.

J. P.

113618

Рис Ср III 163.1

ВЪСНОМ И ХРАБРОМ СЪВЪТѢ

ГОСПОДИНѢ

ГОСПОДИНѢ СЪВѢТНИКѢ

КАМЕРЪ

ВЪ СЪВѢТѢ ГОСПОДИНѢ

Рис. III. 163. 1

ФИЈЕСКО,

или

БУНА У ГЕНУИ.

РЕПУБЛИКАНСКА ТРАГЕДИЈА

о д

Ф. ШИЛЕРА.

Посрбно

Јулије Радишић.

У Б Е Ч У

У ШТАМПARIЈИ ЈЕРМЕНСКОГА МАНАСТИРА

1850.

Књв. бр. 62.898

Ф И Л О С О Ф
И
Б У Н А У Т Е Н

РЕПУБЛИКАНСКА ТРАЈДИНА

о д

Ф. ШИМЦА

Исходно

Јулије Радичић

— БИБЛИОТЕКА —

У Б Е Г У

У ПЕТАРОВАЦУ СРПСКОЈ МАНАСТИРИ

1850.

ВРСНОМ И ХРАБРОМ СРБИНУ

ГОСПОДИНУ

ЂОРЂУ СТРАТИМИРОВИЋУ

КУЛПИНСКОМ.

За знак пријатељског поштовања.

J. P.

ВЪСНОМ И ХЪАВРОМ СРЪМНЪ

ГОЩОДНЪ

ГОРЪА СТРЪАТНШРОВАРЪ

КАШНСКОМ

ЗА ЗНАЕ ПРНЪАТЕСКОЕ ПОИТОВАНА

Л. Р.

Ф И Ј Е С К О.

PHILIP J. E. C. R. O.

О с о б е.

Андрија Дорија, дужд од Генуе. Честити старац од 80 година. Негдашње ватре заоста-так у облику се види. У значају његовом нај-главније је: важност и оштра са заповедањем краткоћа.

Цианетино Дорија, нећак пређашњег. Пре-тендент. Човек од 26 година, опак и вређа у говору, ходу и владању. Пуко поносит. Изобра-жење сакато. (*оба Дорије носе скерлеш*).

Фијеско, гроф од Лавање. Глава побуне. Млад лепостасан и врло леп човек од 23 го-дина — Пристојно поносит — пријатан с ве-личеством — Дворјанин — окретан и тако лукав. (*Сви племећи црно носе; ношиво уошше старо Немачко*).

Верина, сазаклетни републиканац, човек од 60 година. Озбиљан, замишљен и суморан. Дубоке черте.

Калкоњо, сазаклетник, човек од 30 година, ви-соког стаса, сластољубац, изображен, услужан и одважан.

Сако, сазаклетник, човек од 45 година. Обичан човек.

Ломелино, повереник Цианетинов. Изцеђени дворјанин

Центурионе

Џибо

Асерато

} незадовољници.

Романо, живописац, слободан, прост и поносит.
Мулеј Хасан, Арапин из Туниса. Конфисцирани
роб. Облик му је права смеса хунцвутарије и
ћудљивости.

Немац, од дуждовог телохранитељства, прост
поштен и врло храбар.

Три бунтовничка грађанина.

Леонора, Фијескова жена. Госпа од 18 година,
бледог истајаног лица. Нежна и чувствителна.
Врло умилна, не толико бајна. У облику јасне
черте љубавне меланколије. Ношиво црно.

Грофица Јулија, удова Империјали, се-
стра Доријева. Госпа од 25 година. Висока и пу-
на, поносита кокета, лепота сујетом покварена.
Чарателна, али опет не љубведостојна. У облику
охолости и пакости значај. — Ношиво црно.

Берта, кћи Веринина невино девојче.

Роза, Арабела, слушкиње Леонорине.

Многи племићи, грађани, Немци, војници, слу-
ге и крадљивци.

У Генуи — 1547.

ПРВА РАДЊА.

Дворана код Фијеска. Из далека се чује весела свирка и граја вечерње забаве.

Први углед.

Леонора у маски. Роза, Арабела смућене на позориште долете.

Леонора (*шргне са себе маску*): Ништа више! Ни речи више! Све је познато (*занесе се на једну столицу*) То ме обара.

Арабела: Милостива госпођо —

Леонора (*устаје*): Пред мојим очима! Једна извикана кокета! Пред целим Генуеским племићством (*обореним духом*) Роза! Бела! па пред мојим сузним очима!

Роза: Примите ствар само као што управо јест — за галантерију —

Леонора: За галантерију? — А они зајамни погледи њихови? Оно страшљиво очекивање и нестрпљиво изгледање за њом? Онај дуги пољубац на руци њеној, тако да се још зуби на црвенилу видети могу? Ха па оно дубоко безчувствије у којему је он као у задовољству огрезнуо, баш као да је целог света око њега нестало, и сам са оном Јулијом све у самоћи? За галантерију? — Добра душо! која још љу-

била ниси, немој се о галантерији и љубави препирати!

Роза: С тим боље, мадона! Једног мужа изгубити, значи десет других користи добити.

Леонора: Изгубити? — За то што су чувства за који часак престала, Фијеско да је изгубљен? Одлази љута гаталицо, нити ми више пред очи долази! — Невина шала, може бити само галантерија? Није ли тако моја слатка Бела?

Арабела: О тако је, наравна је ствар!

Леонора (замисљена): За то да је увек она у његовом срцу? — Да је у свакој мисли његовој само њено име сакривено? — Њему при сваком кораку проговара? — Шта је то? Куд ја пођох? — Да је за њега цели величанствени свет ништа друго само један алам, на ком је само њен образ изрезан? — да он њу љуби? — Јулију! О дад ми руку прихвати ме Бела!

(Бушање свирка се из нова чује).

Леонора (шргне се): Слушај није ли оно глас Фијесков био, који се из оне граје чуо? Зар се он смејати може, кад Леонора његова у самоћи плаче? О не! не! не! То је суровог Цианетина глас био.

Арабела: Његов је глас био сињора! Али хајдете у другу собу.

Леонора: Ти се мењаш, Бела! Ти лажеш. Ја видим у вашим очима — у очима Генуеза нешто — једно нешто (*покривајући се*); о без сумње ови Генуези више знаду, него што би једне жене ухо сносити могло.

Роза: О како љубоморство свашта увеличава!

Леонора: (*у суморној меланхолији*). Док је још Фијеско био — кад је долазио у Неранцин луг куд смо ми девојке прошетати се излазиле. Цветни

Аполон био је тада, који се у лепог Антиноуса претапао. С племенитим поносом ходао је, као да се пресветла Генуа на његовим млађаним раменима играла. Наше су очи крадом за њим летеле, и погледи су се наши враћали, као на светотатству затечени, кад би његов ватрен поглед као муња на њих севнуо. Ах Бела! да знаш како смо ми те погледе једва дочекале, с каквом ли добродошлицом поздрављале и како их је пристрасна другарица од друге отимала! Тако су нам ти његови погледи падали, као златна јабука зависти; нежне су се очи ватреније светлиле, топло срце куцало је жешће. Завист нам је слогу подкопала.

Арабела: Опомињем се. Све су се тада женске у Генуи због те среће узбуниле.

Леонора (одушевљена): Па сад мојим гавати! О да велике, да неизмерне среће! Највећи човек у Генуи мој! који је савршен из руке неисцрпиме мајсторице створен све дедове своје у једно пријатно цело стошио. Чујте девојке! та не могу више затајати! чујте драге, поверићу вам нешто (*шајно*) једну мисао — кад сам пред олтаром поред Фијеска стајала његову руку у својој држала, помислила сам што женској није ни слободно помислити — овај Фијеско, које га је рука сад у твојој — твој Фијеско — али ћутите! да нас какав мушкарац не чује како се ми бедне са страшном његовом пропашћу хвалимо — овај твој Фијеско ће Генуу од тирана ослободити!

Арабела (удивљена): Па таква је мисао једној женској пред олтаром на памет дошла?

Леонора: Чудиш се Роза! на дан венчања пред олтаром (*живље*). Ја сам женска — ништа мање ја осећам племениту крв која по жилама мојима тече. Не могу равнодушно сносити да се ова Доријева кућа изнад наших предкова подигне. — Добри

Андрија — ах та пријатно му је добра и помислити — он, велим, може до века дуждом од Генуе остати — али Цианетино је нећак његов, наследник његов — а у Цианетина је срце прелесно и злочесто. Генуа стрепи од њега а Фијеско (*у жалосном чувству*) Фијеско — оплакујте ме — љуби његову сестру!

Арабела: Бедна, несрећна!

Леонора: Идите сад па гледајте оног идола Генуеза у бестидном кругу охотника и блудница где седи. Где њих с непристојним шалама и приповеткама о вилинским лепотама увесељава — — то је Фијеско! — Ах девојке моје! није само Генуа јунака свог, но и ја сам мужа изгубила!

Роза: Говорите мало лакше, неко долази.

Леонора (уилашена): Фијеско долази. Бежите! бежите! Мој би му поглед непријатан бити могао (*она се уклони у оближњу собу, девојке за њом*).

Други углед.

Цианетино Дорија у маски и у зеленој јаки.

Арапин. Обојица у разговору.

Цианетино: Је си ме разумео?

Арапин: Јесам.

Цианетино: Белу маску.

Арапин: Знам.

Цианетино: Разумеш ли? белу маску!

Арапин: Знам. Знам. Знам.

Цианетино: Јеси чуо! само овамо (*на ирси показујући*) пофалити не можеш.

Арапин: Не брините се.

Цианетино: Али поштен ударац!

Арапин: Надам се доста ће му бити.

Цианетино: (*с подсмејом*): Нек се сиромас гроф дуго не мучи.

Арапин. Опростите — али шта би му глава ва-
жила?

Цианетино: Сто цекиња.

Арапин: (*дува у песницу*): Пух лака као перо.

Цианетино: Шта мумлаш ти?

Арапин: Кажем да је мали посао.

Цианетино: То је твоја брига. То је човек великаш. Сви незадовољни у Генуи његовом полу као магнету лете. Чујеш ли, хуло, добро га стегни.

Арапин: Али господару — Ја морам што брже тога ради у Млетке.

Цианетино: Дакле прими награду напред (*баци му једну мону*) Највише до три дана да је мртав. (*оде.*)

Арапин: (*дигне мону*). То се зове кредит! Господару уздаш се на моју поштену реч и без обвезатељства? (*оде.*)

Трећи углед.

Калкоњо, за њим **Сако**, обојица у црној маски.

Калкоњо: Ја сам осетио да ти на сваки мој корак пазиш.

Сако: А ја сам осетио да ти од мене сваки кријеш. Чујеш Калкоњо, од неколико недеља нешто се не обично на твом образу видети дало, што се баш не тиче отаџбине. Ја мислим, брате, ми бисмо већ могли тајну с тајном мењати, па се надам при послетку ни један неће зло проћи? Хоћеш ли ти искрен бити?

Калкоњо: Тако искрен да ако ти уши твоје вољу не би имале у прси моје сићи се, моје ће ти срце на по пута до језика на сусрет изаћи — Ја љубим грофицу Лавању.

Сако (*удивљен се шргне*): Но то заиста никад не би погодио па да сам све могуће покушао. — Твој избор моју памет на муке подиже, али тешко њој ако ти за руком испадне.

Калкоњо: Кажу да је она пример најстрожије нравствености?

Сако: Лажу, она је читава књига сврх тога. Једно од оба учини Калкоњо! Или се махни труда свог или срце победи. —

Калкоњо: Гроф је њој неверан Ревњивост је свагда највештија посредственица била. Намера његова са Доријом, даће му толико посла, да ћу ја прилику имати у двору што учинити. Док он курјака из стада гонио буде, пашће му миш у сланину.

Сако: Брате, не може се поправити, хвала ти, и мени си на брзо из нужде помогао. О чему сам досад и мислити стидео се, јавно сад пред тобом изрећи могу. Ја сам просјак ако се садашња влада не поруши.

Калкоњо: Зар су твоји дугови тако велики?

Сако: Тако су неизмерни да ни за осам мојих живота једну десетину исплатити не бих знао. Али промена у влади надам се да ће ми од помоћи бити. Јер ако ми баш на плаћање помогла не би, бар ће ми дужнике с врата скинути.

Калкоњо: Разумем. — Најпосле ако би се којом приликом Генуа ослободила, Сако ће се оцем отаџбине назвати. Спомени де когод ону обичну басну о поштењу; шта оно бива кад се банкроту и сластољубцу срећа државе поверава. Бога ми Сако! ја се дивим прелепој намери, коју је божанство с нама имало, које је срце у телу с тим сачувало, што је на рукама гнојаве ране излегло. — Зна ли Верина за твоју намеру?

Сако: У колико тај домородац знати сме. Зна да је само Генуа осовина, око које се све његове

мисли окрећу. Сад је око на Фијеска бацио. А и тебе
нада се скоро за одважну намеру предобити.

Калкоњо: Добар нос има Хајдмо потражимо
га да његове слободне мисли с нашим поджежемо.
(пођу).

Четврти углед.

Јулија уморена. **Фијеско** белу маску носећи
за њом хити.

Јулија: Слуге! слуге!

Фијеско: Куда ће те грофице, шта сте нау-
мили?

Јулија: Ништа ни најмање ништа (*слуга-*
ма) Кола моја нек дођу.

Фијеско: Вићете опростити — нек не дођу.
Овде је увреда.

Јулија: Ха! то ваљада не ће бити — Даље, по-
кидаћете ми сву хаљину — каква увреда? Ко је овде
који би врећати могао? Та идите кад вам кажем.

Фијеско (*на једно колено*): Не док ми га
не кажете.

Јулија (*са ошвореним погледом*): А лепо!
лепо! спомена достојно! О да би когод грофицу од
Лаване на ово дражесно позорје дозвоао! — Шта? где
заостаје муж? Ово би положење најприличније било
за спаваћу собу ваше госпе, кад она свој љубавни
календар претреса, па коју погрешку у рачуну нађе.
Устаните, Бога вам, па идите оним госпама где ћете
јефтиније пазарити. Та устаните. Или ваљада мисли-
те увреде ваше жене са вашом галантеријом попра-
вити?

Фијеско: Увреде од моје жене? вама?

Јулија: Устати — столицу отурати — трпе-
зи леђа окренути — трпези, грофе! за којом ја седим.

Фијеско: То се не може оправдати

Јулија: Па то је све? — За онаково одличје! Зар је моја кривица (*смвшећи се*) што је Бог грофу очи дао?

Фијеско: Лепота је ваша узрок, мадона, што он њих свуд имати не може!

Јулија: Оканите се галантерије, где се о части ради. Ја оправдање желим. Хоћу ли га код вас или код громовитог Дорије наћи?

Фијеско: У љубави наручју које ће вам ревњивости грех оправдати.

Јулија: Ревњивост! Ревњивост! Шта ће ми још и та кукавица? (*успија се пред огледалом*). Може ли за њу већа срећа бити, него ако њен вкус и за мој прогласила будем? (*с поносом*) Дорија и Фијеско? — Не би ли за грофицу Лавању срећа била, кад би синовица Доријева избор њен са завишћу гледала? (*с наклоношћу грофу руку пружа*) Па у случају, Грофе, кад би истина била.

Фијеско (живо): О да свирјепе душе, па ме опет мучи! — Ја знам, божанствена Јулијо, да бих ја само са поштовањем према вама бити морао. Разум налаже да пред Доријевим племеном поданику на колена насти ваља: али срце моје обожава божанствену Јулију. Моја је љубав према вама грех, припознајем, али је заједно и тако силна која је још доста слободна да све ограде, које ваше достојанство од мене растављају, порушити и са пламенитим сунцем згледати се може.

Јулија: Грдна грофовска лаж и та још на коњу седи — Језиком ме сад обожава а срце му под образом друге куца.

Фијеско: Или боље, сињора, невољно бије под њим, жели да га удали (*облик Леонорин који је на плаветној паншлицы око враша носио ски-*

нувши и Јулији предавши). Метни те ви свој облик на овај олтар па сте оног идола уништили.

Јулија (*брзо прима облик, па задовољна*): Заиста велика жртва, која моју благодарност заслужује (*обеси му облик свој*). Тако, тако робе, носи сад облик свога власника (*она ошиде*).

Фијеско (*с вапром*): Јулија мене љуби! Јулија! Сад не завидим ни боговима више (*радосшан по дворани*). Ова ноћ нек је свечана и боговима посвећена, радост нек се ноћас свуда ори. Ују! Ују (*млоге слуге*). Моје собе ноћас нек пливају у киприском нектару. Свирка нек поноћи из дубоког сна пробуди. Хиљаду буктиња нек се са светлом зором надмећу. Веселе мора свеопште бити. Лупа играча нек мртваце из гроба буди! (*с шим оде, чује се алегро, мећушим се средњи завес подигне и велика се осветљена дворана укаже, у њој небројене маске играју, са стране шриезе са шифем и каршала*).

Пети углед.

Дианетино пијан. Ломелино, Цибо, Центурионе, Верина, Сако, Калкоњо,
сви у маскама многи гости и племићи.

Дианетино (*више*): Право! Право! Ово се вино добро пије; наше играчице изредно играју. Идите когод те разгласите по Генуи да сам добре воље, могу се радовати — вере ми! овај ће дан у календару црвеним словима забележити и написати! „данас је кнез Дорија весео био.“

Гости (*куцају се чашама*) Република!
(*свирка*).

Дианетино (*груне чашу о земљу*): Ево леже поломци (*шри црне маске скоче па се око Дианетина скупе*).

Ломелино (*поведе Дорију*): Милостиви господине! ви сте ми ономадне о некој женској говорили коју сте у Лоренцовој цркви срели?

Џианетино: Јесам, момче, и морам се с њом познати.

Ломелино: То вам могу, милостиви господине, испословати.

Џианетино (*брзо*): Можеш ли? Можеш ли? Ломелино ти си ономадне прокураторство искао, ти ћеш га добити.

Ломелино: Милостиви господине, то је друга прокураторска служба у држави; више од 60 племића ишту ту службу, сви имућнији и угледнији него ваше милости препонизни слуга.

Џианетино (*љрко га погледа*): Громови и Дорија! ти мораш прокуратор постати (*три маске оцет се приближују*). Шта племићство у Генуи? Нек све своје дедове и грбове на теразије метну, шта треба више од једне длаке из седе браде мог стрица, да цело Генуеско племићство до ђавола одлети? Ја хоћу да ти прокуратор постанеш, то толико значи колико сви гласови у сињорији.

Ломелино (*шихим гласом*): Она је девојка јединица неког Верине.

Џианетино: Девојка је лепа, па ма се сви ђаволи подигли, ја је морам добити.

Ломелино: Милостиви господине, јединица оног јогунастог републиканца!

Џианетино: До ђавола с твојима републиканцима. Гњев једног поданика и моја страст! то је баш тако, кула се мора срушити, јер се деца са шкољкама на њу бацају (*три маске са великим крешањем приближују се*) Зар је за то кнез Дорија у биткама ових подлих републиканаца своје ране добијао, да му синовац сад милост њихови унука просити

мора? Громови и Дорија! та воља нек им прође. Или ја ћу над прахом свога стрица вешала подићи, где ће им Генуеска њихова слобода издисати (*три маске на праг спуцају*).

Ломелино: Девојка је баш сад сама. Отац је њен сад овде и један од те три маске.

Дианетино: Баш добро, Ломелино, одмах ме води њојзи.

Ломелино: Али ви се надате блудницу наћи, а познаћете поштено девојче у њој.

Дианетино: Насиље је најбоља речитост. Води ме одмах тамо; рад сам видети то републиканско псето, које ће на лава Дорију скочити (*Фијеско га на прагу срешне*). Где је грофица?

Шести углед.

Пређашњи. Фијеско.

Фијеско: Ја сам њу на кола подигао (*ухвати руку Дианетину и срцу свом примиче*). Ја сам, кнеже, вама двоструко обвезан. Дианетино влада нада мном и Генуом; ваша љубведостојна сестра над мојим срцем.

Ломелино: Фијеско постаде прави Епикур. Великаши су на њему много изгубили.

Фијеско: Али Фијеско није ништа у великашима изгубио. — Живети значи сањати; а ко је мудар тај пријатно сања. А може ли се при севању престола што мудрије чинити, кад се уши непрестано са небројеним непријатним новинама обтерећују, него у наручју какве бајне женске сањати? Дианетино Дорија може Генуом владати, Фијеско ће љубити.

Дианетино: Идимо Ломелино, скоро је по ноћи. Време се приближује. Теби, Лавање, хвала на части. Ја сам задовољан.

Фијеско: То је све што ја желим, кнеже.

Цианетино: Дакле добру ноћ сутра је весеље код Дорије, на које се Фијеско позива. Хајде прокураторе.

Фијеско: Свирку амо! Свеће амо!

Цианетино (*продире кроз три маске*): Места кнежевом имену.

Једна од три маске (*незадовољно мулла*): У паклу ти места било а не у Генуи!

Гости (*усшавши*): Кнез одлази; добру ноћ Лавање! (*посрћу на поље*).

Седми углед.

Три црне маске. **Фијеско.** Ћутање.

Фијеско: Ја овде видим госте, који се на мом весељу не веселе.

Маске (*незадовољно замуллају*): Ни један.

Фијеско (*пријашељски*): Шта зар да који Генуезац незадовољан отиде код моје добре воље? Слуге! нек се одмах весеље обнови и чаше из нова напуне. Немило би ми било да овде иком дуго време буде. Смем ли очи ваше са огњеницама обрадовати? Или сте ради уметност мога Харлекина покушати? Ваљда сте у кругу лепотица веселији? Или ако је по вољи да време с картама прекратимо?

Једна маска: Наш је обичај време делима исплатити!

Фијеско: Мушки одговор, а то је — Верина.

Верина (*скине маску*): Фијеско своје пријатеље у маски брже познаје, него они њега у његовој кожи.

Фијеско: То не разумем. Али шта значи тај флор на твојој руци? Зар је Верина кога сахранио, без знања Фијесковог?

Верина: Жалосни гласи не приличе у Фијескову свечаност.

Фијеско: Али кад га пријатељ пита (*пријатељски му руку пришискује*) Пријатељу драги, ко нам је умр'о?

Верина: Нама! Нама! О врло истина! — Али не одликују сви синови једнако своју матер.

Фијеско: Твоја је мати одавно преминула.

Верина (важно): Опомињем се да ме је Фијеско братом назвао, јер сам син његове отаџбине.

Фијеско (шаливо): А! дакле то је? Дакле само шала? Жалост је за Генуом? Јест истина, Генуа издише. То је изредна и нова мисао. Наш старац постаје шалив.

Калкоњо: Он је без шале говорио Фијеско!

Фијеско: Да како! Да богме тако! И то је баш оно. Тако важним и плачним гласом. Шала сву своју важност губи онда, кад се шаливчина сам смеје. Са правим погребним обликом! Никад се нисам надао да ће суморни Верина под старост тако се прошалити!

Сако: Хајдемо Верина! Он више није наш.

Фијеско: Весело земљаче! Будимо као лукави наследници који уздишући за сандуком матере ходе а сити се у мараму насмеју. Само да не ћемо какву злочесту мађију добити. Махнимо се дакле шта јој драго. А ми ће мо се частити.

Верина (врло немиран): Мили Боже! па се опет ништа не чини? — Куд си пристао Фијеско? Где ћу ја оног заклетог тиранства непријатеља наћи? Сећаш ли се они времена кад си ти само при погледу круне већ згрозио се — бедни сине републике! ти ћеш одговарати ако ја и божанство затајао будем, кад је време у стању и духове отупити.

Фијеско: Ти до века закераш. Што му драго ма продао Генуу каквом тунетанском трговцу, шта нам је до тога? Ми ћемо киприана пити и лепе девојке љубити.

Верина (здро̀во га мери): Мислиш ли ти заиста као што говориш?

Фијеско: За што не? пријатељу! Зар је то сласт каква, једна нога многоудне републиканске звериње бити? Захвали ономе који јој буде крила дао и ноге поштедео. Цианетино Дорија ће кнезом постати, а нас не ће више државне бриге морити.

Верина: Фијеско! — Јели то твоје право искрено мишљење?

Фијеско: Андрија ће синовца за сина и наследника својих добара прогласити; а који ће тако луд бити њему се противити?

Верина: (у крајности): Дакле хајдмо Генуези! *(брзо оставља Фијеска, остави оду за њим).*

Фијеско: Верина! — Верина! — Тај је републиканац тврђи од челика!

Осми углед.

Фијеско. Једна непозната маска.

Маска: Бисте ли могли на који час Лавање?

Фијеско: (гошов): За вас читав сат!

Маска: Дакле имајте доброту са мном на један часак пред град.

Фијеско: Педесет минути преко по ноћи.

Маска: Имајте ту милост грофе?

Фијеско: Ја ћу заповедити нека упрегну.

Маска: То је сувише, ја ћу једног коња на пред послати: више није од потребе, јер се надам да ће се само један вратити.

Фијеско (*удивљен*): Па онда?

Маска: За неку сузу ће те крваво одговарати.

Фијеско: А та суза?

Маска: За сузу неке грофице Лавање. Ја познајем ту госпу и рад бих знати како је заслужила, да буде жртва једне луде?

Фијеско: Сад вас разумем. А смем ли име овог особитог позивача знати?

Маска: Он је тај исти, који је некад госпођицу Цибо обожавао а за љубав просиоцу Фијеску уступио.

Фијеско: Сципијо Бургањино!

Бургањино (*скине маску*): И тај је сад овде да своју част оправда, који је супарнику уступио, који је сад доста подле душе да нежност мучи.

Фијеско (*вашрено га загрли*): Племенита душо! Туги моје жене захвалити могу што сам сад ово достојно познанство учинио. Ја поштујем у незадовољству вашем благородно одушевљење; али ја се тући не ћу.

Бургањино (*један корак наспраг*): Шта? је ли могуће, да ће гроф од Лавање тако малодушан бити, који се не ће с мојим неуким мачем усудити?

Фијеско: Бургањино! Са силом целе Француске, само свама не! Ја тај леци жар за много благороднију ствар држим. Та мисао по себи лавров венац заслужује; али дело би детиње било.

Бургањино: Детиње грофе! — Жена на обиде само сузити може — али на што је човек онда?

Фијеско: Врло добро речено. Али ја се тући нећу.

Бургањино (*окрене му леђа и хоће да иде*): Ја ћу вас презрети.

Фијеско (*живо*): Богме брате то никад не ћеш, па баш да је награда за то изметнута (*крешко га за*

руку уваши). Је сте ли ви кадгод према мени штогод чувствовали, што се — како да кажем? поштовање зове?

Бургањино: А зар бих ја коме уступио, кога не бих за првог у људству држао?

Фијеско: Дакле пријатељу драги! Ја би човека, који је у мени поштовање побудити знао — само врло споро презирати могао. Ја би свагда мислио, да мрежа једног мајстора мора свагда мајсторскија бити, него да би сваком неуком одмах у очи падати морала. — Идите кући Бургањино и узмите себи времена на размишљење, за што Фијеско тако и не иначе поступа (*Бургањино љушећи одлази*). Срећно пошао момче, ако овај пламен у отаџбину удари, добро ће по Дорији бити.

Девети углед.

Фијеско. Арапин страшљиво ступа у нутра и обзире се свакуда.

Фијеско: (*дуго и оштро погледа*): Ко си? шта ли тражиш?

Арапин (*као и пре*): Ја сам републикански роб.

Фијеско: Ропство је јадан занат (*све једнако га мери*) Шта тражиш?

Арапин: Господару ја сам поштен човек.

Фијеско: То увек на чело напиши, веруј не ће сувише бити — но шта тражиш?

Арапин (*шруди се приближиши му се*): Господару ја нисам хула.

Фијеско: Добро је што то додајеш и опет није добро (*несшриљиво*) Али шта ћеш ти?

Арапин (*оцеш се приближује*): Је сте ли ви гроф Лавање?

Фијеско (*поносило*): Слепци у Генуи познају моје стопе — шта ћеш са грофом?

Арапин: Пазите на себе Лавање (*ближе њему*).

Фијеско (*скочи на другу страну*): Заиста морам пазити.

Арапин (*као пре*): С вама није добро, Лавање.

Фијеско (*оивш се измиче*): То видим.

Арапин: Чувајте се Дорије.

Фијеско (*с поверењем се приближује*): Дакле опрости, пријатељу, ја сам се варао? Тог се имена заиста бојим.

Арапин: Дакле избегавајте га. Знате ли читати?

Фијеско: Прикладно питање! Та ти си се већ са доста гавалера познавао. Имаш ли шта писано?

Арапин: Ваше име на једном листу (*извади му цедуљу и здраво се њему приљуби. Фијеско сгуца к огледалу и преко цедуље у огледало мошри. Арапин се око њега згледа, шргне нож и хоће да боде*).

Фијеско (*вешто се окрене и ухвати Арапина за раме*): Проклети ђаволе (*ошме му нож*).

Арапин (*помамљен луца ногом*): Бавола — молим за опроштење (*хоће да се измакне*).

Фијеско (*силним гласом*): Стефано! Друло! Антонио! (*Арапина за гушу држећи*): Почекај пријатељу драги! Да паклене играчке! (*слуге*) почекај па одговарај! Несрећна ти је данас радња, ко ће ти је наплатити?

Арапин (*после дугог сујешног шруда измаћи се одважно*): Не ћете ме више од вешала.

Фијеско: Не бој се, не више! не на месец, али опет тако високо да ћеш вешала једва угледа-ти. Но ово је много вештији начин, него ли да би га свом мозгу приписати знао. Говори ко те је најмио?

Арапин: Господару! хулом ме можеш назва-ти, али не лудом.

Фијеско: Где бештије! још се поноси? Го-вори ко те је најмио?

Арапин (замишљен): Хм! На тај начин нисам ја сам луд? — Ко ме је најмио? — Па само сто сухих цекиња! — Ко ме је најмио? Кнез Цианетино.

Фијеско (огорчено хода): Сто цекиња и не више за Фијескову главу (*презришечно*) Срам да те буде наследниче Генуе (*пође једном ор-манчику*): Ево ти момче хиљаду цекиња, па кажи твом господару да је тврда убица!

(*Арапин га мери од главе до пеше*).

Фијеско: Ти се размишљаваш момче?

Арапин (узме новце, оцеш остави, о-цеш узме и све га велик удивљењем гледи).

Фијеско: Шта радиш момче?

Арапин (одважно баца новце на шрие-зу): Господару! тих новаца нисам заслужио.

Фијеско: Будало проклета! Вешала си за-служио. — Огорчени слон гази људе а не црви. Тебе би дао обесити да више стаје од две речи.

Арапин: Господару, ви сте одвећ милостив.

Фијеско: Боже сачувај не према теби! Него баш си ме у доброј вољи затекао, где ми се допада овакову хулу као што си ти који ми је сад у власти — одпуштати. И зато сад читав одлазиш. Разуми ме добро! Твоја је невештина небески залог за мене, који ћу за далеко веће дело сачувати и Зато сам милостив, те тебе слободна одпуштам.

Арапин (*просиосрдно*): Руку Лавање. Част за част. Ако је ко на полуострову за вас излишан, заповедите, ја ћу му главу без плате скинути.

Фијеско: Услужна бештија! Хоће туђим главама да захвали.

Арапин: Ја поклона не примам, господару! А поштења још и ја имам у себи.

Фијеско: Поштење убице?

Арапин: Па је тврђе него ли у вас поштених људи: ви Богу дату веру газите: ми нашу ђаволу точно држимо.

Фијеско: Ти си смешна протуа.

Арапин: Радујем се што вам се допадам. Покушајте ме, познаћете човека, који своје послове вешто и не приправљан отправља. Заповедите ми. Ја сам вам готов из сваке унцутарије сведоцине показати од прве до последње.

Фијеско: Ах! шта ти говориш (*седне*). Дакле и хуле упознати, законе и достоинства? Дед да чујем што од најниже.

Арапин: Пфуј милостиви господине! то је најгори занат, то је бедна забава, великог човека не достојна, то само на батине и тамницу води — или највише на вешала.

Фијеско: Дражестна цел! Ја би рад што лепше чути?

Арапин: То су шпијуни и орудија, важна господа којима великаши радо слух поклањају, јер од њих своје свезнанство црпе, који се као пијавице у духове упијају отров испијају па власти јављају.

Фијеско: Познате су ми ствари, дед даље!

Арапин: Сад долазе бунтовници и једотворци и сви они који своје људе из потаје у вигове

сплетају. Не ретко (су малодушни), али опет хуле, који ђаволу дуг са бедном душом исплаћују. Но са овима судије већ боље поступају; удове им на то-чак распињу, главе на коље натичу. То је трећи степен.

Фијеско: Али реци кад ће твој доћи?

Арапин: Хе господару, та баш то је оно. Ја сам кроз све те школе прошао, мој је ум већ за рана преко свега превазишао. Синоћ сам ремек у трећој учинио — пре једног сата сам у четвртој пофалио.

Фијеско: То би дакле била?

Арапин (живо): То су људи (*вашрено*) који свог човека између четири зида истражују, кроз опасност пут продиру, управо срцу иду, па при првом већ поздраву одговор уштеде. Нек је међу нама речено! Зову се преки пут у пакао. Кад се ђаволу похте, може на један само миг још врућу печеницу добити.

Фијеско: Ти си печена ула. Таког сам давно требао. Дај руку. Ја ћу те код себе задржати.

Арапин. Шала ил истина?

Фијеско. Права истина и добићеш годишњи хиљаду цекиња.

Арапин: Е добро Лавање, ја сам ваш а ђаво нек носи приватан живот. Употребите ме на свашта, на што вам год драго. За њушалицу, за рта, за лисицу, за гују, за подводника, за убицу. На сваке послове, господару! Само у љубави и у поштеном послу не, јер у тима сам глуп као пањ.

Фијеско: Немај бриге! Ако ћу коме јагње послати, то заиста не ћу по курјаку. Заићи дакле одма сутра по Генуи, проучи време и стање државе. Искушај шта се о влади и о Доријама говори, покушај шта моји саграђани о мом раскошном животу и ро-

ману! говоркају. Опијај их вином, док им срце не одрешиш. Ево ти новаца подели што и међу свиларе.

Арапин (*заммиљен га гледи*): Господару —

Фијеско: Немој се старати, није поштена ствар — Одлази скупи сву своју поворку. Сутра хоћу твоје новине да чујем.

Арапин (*за њим*): Ослоните се на мене. Сад је с јутра четврти сат! Сутра у осам сати чућете толико новина колико само може у сто четрдесет ушију стати. (*ошиде*)

Десети углед.

Соба код Верине.

Берта (*у софи заваљена главу на руку наслопила. Верина уморан улази*)

Берта (*уилашена скочи*): Боже милостиви! ево га!

Верина (*ћушећи ошућен гледи*): Од свог оца се моја кћи плаши?

Берта: Бежите, пустите ме да бежим! Ви сте страшан оче!

Верина: Страшан свом једином детету?

Берта (*са жалосшивим оком*): Не ви морате још коју кћер имати!

Верина: Зар ти је моја нежност тако теретна?

Берта: До земље ме обара!

Верина: Шта, какво предусретање од моје Берте? Када бих до сад уцвељеним срцем кући долазио, љупки осмех моје Берте ублажио ме је. Ходи загрли ме кћери моја! На твојим врелим грудима нек ми се опет срце угреје, које је код самртне постеље отаџбине смрзнуло се. О чедо моје! Ја сам данас свију природе радости лишен и (*одвећ жалосно*) само ти си ми још остала,

Берта (*дуго га гледи*): Несрећни оче!

Верина (*крешко је загрли*): О Берта јединице моја! Берта! једна утјехо моја! — Генуе слобода је пропала — Фијеско пропао (*већма је пришискује иа кроз зубе*) буди још и ти — блудница! —

Берта (*ошле му се из руку*): Мили Боже! Ви знате?

Верина (*узверен сшане*): Шта?

Берта: Моје девство —

Верина (*иомамљен*): Шта?

Берта: Ноћаске —

Верина (*иомамљен*): Шта?

Берта: Насиље (*иадне на софу*).

Верина (*иосле дугог и спраиног кустања са мушним гласом*): Још једну реч кћери! — последњу (*са илачним изнемоглим гласом*) Ко?

Берта: Тешко мени с тим самртним мукама! Боже ми помози! гле посрће, дркће!

Верина: Ја мила кћери! Незнам ко?

Берта: Смирите се! смирите се! љубезни оче!

Верина: За име божије ко? (*хоће да клекне пред њу*).

Берта: Једна маска.

Верина (*одсшупа иа иосле дугог спраиног мишљена*): Не! то не може бити! Та мисао није од Бога (*насмјеје се*) лудо матора! као да су сви отрови само из једне гује? (*Берти*) Човек као ја или мањи?

Берта: Већи.

Верина (*жвешоко*): Коса црна кудрава?

Берта: Црна као гар и кудрава.

Верина (*иосеркући одсшупа*): Боже! Моја глава! моја — Глас?

Берта: Опак и дебео.

Верина (*силно*): Које боје? — Не не љу више да чујем! — јака које боје?

Берта: Чини ми се зелене.

Верина (*рукама образ покрије, па се по софи ваља*): Смири се кћери то је само несвест (*руке клону облик мршвачки*).

Берта (*руке к небу*): Боже! Боже! то није више мој отац!

Верина (*после љушања грохошним сме-лом*): Тако ти треба! тако тако! Малодушни Верина! — Није ти доста било што ти је дериште у слободе светињу слободну руку бацило. — Он је морао и светињу племена твог оскврнити. — (*скочи*) Брже! зови ми Николу — нек донесе барута и олова — или стани! друкчије сам смислио — боље донеси ми мач, помоли се Богу (*руке на чело*) Али шта ја намеравам?

Берта: Мене је страх! оче!

Верина: Ходи седи до мене (*важно*) кажи ми Берта шта је онај седоглави Римљанин чинио кад су му такођер његову кћер — као да ја сад — такођер тако лепо? Јели Берта шта је рекао Виргинијус својој осакаћеној кћери?

Берта (*схрепекли*): Ја не знам шта је рекао.

Верина: Несрећницо! — Ништа није рекао (*напрасно скочи и хваща се за мач*). Узео је мач.

Берта (*уилашена му у наручје падне*). Боже мили! шта ће те?

Верина (*бацу мач на земљу*): Не! Не! још има у Генуи правде!

Једанаести углед.

Сако. Калкоњо и Пређашњи.

Калкоњо: Брже Верина! Оправи се. Данас се почиње избор републике. Ми хитимо у Сињорију да

нове сенаторе изберемо. Сокаци су пуни људства. Све племићство хити у савет. Та ваља да ћеш и ти с нама (*у подсмеху*) да победу наше слободе видиш.

Сако: Мач лежи на земљи! Верина љуто изгледа. Бертине су очи исплакане.

Калкоњо: Верина то и ја спази — Сако, овде се несрећа догодила.

Верина (*мешне две столице*): Седите.

Сако: Ти нас плашиш пријатељу.

Калкоњо: Тако те нигда видео нисам пријатељу. Да Берта није плакала, ја бих мислио Генуа пропада?

Верина (*ужасом*): Пропада! седите.

Калкоњо (*улашен почем обојица седну*): Човече! Преклињем те!

Верина: Чујте!

Калкоњо: Шта ми се предсказује Сако?

Верина: Генуези! обојица познајте старину мога племена. Ваши дедови мојима су скутове носили. Моји су се прадеди у војнама за отаџбину борили. Моје су прабабе Генуескињама огледало бивале. Поштење било нам је једно благо, које је син од оца наследио — или ко зна да није тако било?

Калкоњо: Као што је Бог на небу није иначе.

Верина: Ја сам последњи од мог племена. Жена ми давно у гробу почива. Ова је кћи једини заостатак од ње. Генуези, ви знате како сам је отхранио. Налази ли се когод који ће казати да сам је запустио?

Калкоњо: Твоја је кћи огледало у земљи.

Верина: Браћо ја сам човек стар, изгубим ли ову, другој се надати не могу. Моје име престаје (*са ужасом обрне се*) Ја сам њу изгубио, племе ми је осрамоћено.

Обојица (у љуштини): Сачувај Боже (*Берша јадно на софи јечи*).

Верина: Не, не очајавај ћерко! Ово су храбри и добри јунаци. Оплакују ли те они, знај да ће и освете бити. Немојте тако обореним духом браћо! (*шихо и јуначки*) Ко је у стању био Генуезима слободу погазити, тај може девојци насиље учинити.

Обоје (скоче са столице): Цианетино Дорија?

Берта (викне): Срушите се небеса надомном! Мој Сципијо!

Дванаести углед.

Бургањино. Пређашњи.

Бургањино (распаљен): Радуј се дево! весео глас! племенити Верина, ја долазим да вам своју радост обелоданам. Одавно већ љубим ја кћер вашу, али се још никад усудио нисам руку њену заискати, јер ми је цело моје имање на трошном и неизвесном броду пловило. Сад ми Фортуна моја срећно у пристаниште доспе и небројено као што чујем благо донесе. Поклоните ми своју Берту, ја ћу њу усрећити (*Берша се завије. Дубоко ћушање*).

Верина (замишљено одговара): Имате ли ви момче, вољу своје срце у лужницу бацити?

Бургањино (маши се за мач, али брзо шргне руку): То је отац изрекао?

Верина: То свака хула по Италији говори. Задовољавате ли се ви с чанком из ког се други већ најео!

Бургањино: Немој ме залудити, старино.

Калкоњо: Праву истину говори старац!

Бургањино (скочи Берши): Истину говори? Мене је дакле блудница залудила?

Калкоњо: Није тако Бургањино. Девојка је без мане као анђео.

Бургањино (*удивљен сшане*): За име Божије! Дакле без мане и непоштена. Ја то не могу разумети. — Ви се згледате па ћутите. Ваљада вам је каквог насиља аветиња позната? Заклињем вас, не мучите ме. Без мане је, ко је то рекао?

Верина: Моје је дете без мане.

Бургањино: Дакле насиље! (*подиже мач са земље*) Генуези! заклињем вас свима свецима! Где је! — где је тај лупеж?

Верина: Тамо где је лупеж од Генуе! — (*Бургањино се окамени, Верина замисљен хода па зашил сшане*).

Верина: Ако те добро разумем, свемогући творче, ти Генуу кроз моју кћер ослободити намераваш (*сшупа њојзи па лагано флор са своје руке скида, за шил јуначки*) Док се ова љага Доријевом крвљу не опере, нек ти лице светлости не види. До онда (*баши флор преко ње*) обневиди (*ћушање, остали се ћушећи згледају*).

Верина (*јуначки руку на Бершину главу мешне*): Проклет био зрак који око тебе лебди! проклет ти санак био! Проклета свака људска помоћ! Сакриј се у најдубље подруме двора мог! Плачи, уздиши, јадикуј са својом страхотом (*прекине му страхговор*). Живот нек ти је стењање погаженог црва — и грозна борба за оним што је сад и што је било пре! — Ова клетва над тобом била докле Цианетино паклену душу не испусти — ако ли не, нек те прати кроз све векове док се два краја у прстену не пронађу!

(*Дубоко ћушање свима на лицу страх. Верина сваког оштро и дуго погледа*).

Верина: Је ли! то је страшно? нежни же-

ниче? — (*важно*) Ко је међу вама који ће још и сад хладнокрвно и оклевајући проговорати? Коцка Генуе бачена је на моју БERTУ. Моје је очинско срце грађанску дужност предпоставило. Ко је међу нама још тако малодушан, који би ослобођење Генуе одлагати хтео кад зна да ово безазлено јагње за малу душу његову плакати мора? Вере ми моје! То није пород лудила! Ја сам се вером заверио, нити ћу се на дете своје пре смиловати, докле год ког Дорије на земљи буде, па да морам мучитељем постати, па да морам оно безазлено јагње на канибалским мукама растргнути. — Ви стрепите — побледисте као стихије — Још једанпут Сципио! Ја вас за јемца на то тираноубиство задржавам. На које нас твоје, моје и ваше дужности крепко скопчавају. Генуеза тирани пасти или девојка очајавати мора. Веру погазити нећу.

Бургањино (*падне Берти на колена*): Пасти за слободу Генуе као жртва. И као што ћу овај мач у Доријевом срцу окретати, тако ми Бог дао да ти на ружична твоја уста као женик пољубац дајем (*устане*).

Верина: Први пар који Фурије венчавају! Дајте себи руке! У Доријевом ћеш срцу мач окретати? Води је, она је твоја!

Калкоњо: (*клекне*): Овде још један Генуезац клечи и свој мач пред ноге невиности полаже. Да Бог да Калкоњо тако раја видио, као што ће овај мач пут Доријевом срцу кршити (*устане*).

Сако: Најпоследње, али не мање одважно клечи Сако. Ако овај мој мач Бертине тамнице не отвори, онда оглухнуло ухо оног који моју последњу молбу чује (*устане*).

Верина (*радосан*): Од мене примите благодарност у име целе Генуе браћо! Иди ћерко. Радуј се што ћеш велику отаџбине жртву видети.

Бургањино (*загрли је при одлазку*):
Иди! Уздај се у Бога и Бургањина. Један ће дан
Генуу и Берту ослободити (*Берта ошиде*).

Петнаести углед.

Пређашњи без Берте.

Калкоњо: Пре него ли што би даље ишли
још једну реч Генуези!

Верина: Ја ћу погодити.

Калкоњо: Јесмо ли ми доста јаки домороци
да тиранство, ону страшну аветињу уморити мо-
жемо? Не ћемо ли морати и народ узбунити и пле-
мићство на своју страну придобити?

Верина: Ја разумем. Чујте дакле, ја сам већ
одавно неког живописца погодио, који сву своју ве-
штину обраћа да падење Апија Акаудија изведе. Фи-
јеско обожава вештину, радо се с њоме забаља и
виспрена га позорја успаљују. Ми ћемо дело у ње-
гов двор однети и тамо бити кад га гледао буде.
Може бити да ће га тај поглед — може бити да ће
се Генији његов пробудити. —

Бургањино: Одлази ми с њиме! Умножи
опасност али не спомоћнике, вели јунак. Ја сам дав-
но нешто у својим прсима осећао што се наситити
није дало. — Шта је било сад на једанпут знам (*ју-
начки скочи*) Ја имам једног тирана!

(*Завес падне*).

ДРУГА РАДЊА.

Предсобије у Фијесковом двору.

Први углед.

Леонора. Арабела.

Арабела: Не ви нисте добро видели. Љубоморство вам је очи узајмило.

Леонора: То је жива Јулија била. Ништа ми више не говори. Мој је облик на плаветној пантлицы висио. Ова је црвена била. Моја је судбина свршена.

Други углед.

Пређашњи. Јулија.

Јулија (*с афекшацијом улази*): Гроф ми је своју дворану понудио, да могу спровод овде видети. Док се шоколада зготови, биће ми дуго време, забављајте ме мадона. (*Бела се удали, али одмах поврати*).

Леонора: Желите ли да друштво овамо позовем?

Јулија: Невкусно — Као да би ја друштво овде тражити морала? Ви ће те ме забављати ма-

дона! (*хода себи ласкајући*) Ако ви то умете ма-
дона! — Јер ја и тако ништа не забацујем.

Арабела (*срдишо*): С тим више овај скупи
Арапин Сињора! како немилостиво промислите! Пер-
спективе млади штуцера ове напојке лишити. Ах
па ово блистање вашег бисера да човеку скоро
очи избоде. За име Божије та ви сте цело море
опленили!

Јулија (*пред огледало*): То је, мамзел, за
вас без сумње реткост? Но слушајте мамзел; јесте ли
ви и језик вашој госпођи продали? Лепо од вас,
мадам, што преко слугу својим гостима компли-
менте чините!

Леонора: То је несрећа што ми расположење
не да драго ваше присуство у пуној мери уживати.

Јулија: То је права беда која вас је тако не-
вољном и суморном учинила. Живо! Шаљиво и ве-
село! Јер ово није начин мужа обвезати.

Леонора: Ја грофице само један начин
знам! вама пак нека само увек симпатетичко сред-
ство остане!

Јулија (*као да није хшела чуши*): Па и
сто ваше ношиво мадам! А пфуј! И на ваше тело ваља
више да жртвујете. Што вам је природа одрекла,
то вештином накнадите. Белило на тај образ, на
ком се болна страст тако јасно познаје. Сирота,
та иначе никад тај обрашчић купца не ће наћи!

Леонора (*живо Бела*): Од сад ме срећном
зови девојко, није можно да сам ја мог Фијеска изгу-
била, или нисам ништа у њему изгубила (*Бела до-
носи шоколаду и двори*).

Јулија: Шта? О изгубљењу нешто говорите?
Али Боже мој! Како вам је и могла та трагичка
мисао у памет доћи за Фијеска поћи? — За што
на ту висину која вам не приличи? На моју част

кажем душо моја, то или је хула ил глупак био, који је вас за Фијеска удао (*са жаљењем руку ухвати*) Добра душо! онај човек који је на асамблема великаша свагда добро примљен био, није никад твоја прилика бити могао (*узме једну шољу*).

— **Леонора** (*на Арабелу смешећи се*): Или ваљада он није у оним кућама великана примљен бити тео?

Јулија: Гроф је леп — воспитан — изображен. Он је срећу имао велика познанства учинити. Гроф је пријатан у владању и ватрен. Сад се он из нежни кругова извуче — кући дође. Жена га са оцором нежношћу предусрета, са смрзнутим пољупцем гаси пламен његов. Сече му делове као надничару Бедни муж! тамо му се цветан идеал смеје — овде га жалосна чувствителност отуђава. За име божије Сињора! неће ли он морати полудети, или шта ће изабрати?

Леонора (*донесе јој шољу*): Вас ће изабрати — ако је памет изгубио.

Јулија: Добро! Ова жаока нек је у твоје срце пала. Грози се за овај подсмех, али пре тога ћеш још руменети!

Леонора: Зар ви и то знате Сињора? А ко неби? Та то је само туалетска шала.

Јулија: Гле! гле! Мора је човек мало раздражити, ако је рад коју шалу чути. Добро за сад. Дакле је шала била! Дајте ми руку на помирење.

Леонора (*даје јој руку с важним погледом*): Империјали моја вам мрзост не ће досадити.

Јулија: Заиста великодушно. А зар то не могу и ја? (*лагано и позорљиво*). Ако ја чиј облик са собом носим не долази ли отуд да ми је и она жива особа мила? Или шта ви мислите?

Леонора (*заирвени се и слуши се*): Шта говорите ви? Чини ми се то је ухитрено закључење.

Јулија: То и сама држим, срце никад памет за савет не пита. Право се чувство никад не ће и за украса каквог сакрити.

Леонора: Мили Боже! Шта вас је на ту истину довело?

Јулија: Само сажаљење, чисто сажаљење — Јер видите да је то свакојако истина — и ви вашег Фијеска још имате (*предаје јој њен облик па се грохошом смеје*).

Леонора (*с крајним огорчењем*): Мој облик? вама? (*Баци се у шуги на софу*). Да несрећног мужа!

Јулија (*радосно*): Јесам ли се осветила? Од сад дакле мадона ништа више (*јасно на сцену*) кола нек дођу! Ја сам свршила. (*Леонори почем је за браду глади*). Тјешите се храно моја. Он ми је облик тај у забуни дао. (*оде*).

Трећи углед.

Калкоњо долази.

Калкоњо: Империјали тако је уморена отишла, а ви у ватри мадона?

Леонора (*са великим болом*): Не! то је нечувено!

Калкоњо: За име Божије! ви ваљада не плачете?

Леонора: Пријатељу нечовека одлазите ми испред очију!

Калкоњо: Којега нечовека? Ви ме плашите.

Леонора: Мог мужа — Не тако! Пријатељ Фијесков.

Калкоњо: Шта ја чујем?

Леонора: О само једна проклета шала, која код вас мушкараца пролази!

Калкоњо (*ваширено јој руку ухвати*):
Милостива госпођо! моје је срце за добродетел кад
плаче отворено.

Леонора: Ви сте мушко — дакле није за мене.

Калкоњо: Са свим ваше, пуно с вама — да
знате како — како безгранично. —

Леонора: Човече ти лажеш — ти увераваш
пре него што би радио.

Калкоњо: Ја вам се заклињем.

Леонора: Клетве рушење! Престани! Ви бо-
жију руку, која та рушења клетве бележи, морите.
О мушкарци, мушкарци! да се из свију ваши заклетва
ђаволи рађају, они би супрот неба подићи се и све
анђеле заробити знали.

Калкоњо: Куд сте се занели грофице! Ваше
вас огорчење неправедним чини. Зар да је сав по-
род због једног рђавог проклет?

Леонора (*здраво га гледи*): Човече! ја сам
мушкарце у том само обожавала, не могу ли их у том
једном и презирати?

Калкоњо: Покушајте грофице. — Ви сте своје
срце први пут у неверне руке дали — Ја бих знао
оно место, где би добро сачувано остало.

Леонора: Ви знате творца из свега света с ва-
шим лажима прогнати — Ја ништа више не ћу да чујем.

Калкоњо: Ову ћете клетву ви још данас у
мом наручју опровргнути.

Леонора (*позором*): Изговори све. У твојом!

Калкоњо: У мојим рукама, које се растварају,
остављену примају и изгубљену љубав повраћају.

Леонора (*вешто га гледи*): Љубав?

Калкоњо (*клекне иа ваширено*): Јест, мадо-
на! речено је, љубав! Смрт и живот у вашој је власти.
Ако је моја страст грех онда нек се добродетел и
порок, небо и пакао у једну проклетињу створе.

Леонора (*невољно и јуначки одсхуца*):
Дакле на то се учестије твоје клонило? У једном кле-
чању и пријатељство и љубав? Бежи ми на веки из
мојих очију! Јадни породе! До сад сам мислила ти
само женске завараваш; то нисам знала да си и сам
свој издајица.

Калкоњо (*као убијен усшане*): Милости-
ва госпођо —

Леонора: Није доста што је свети печат по-
верења одбио. Још и на чисто огледало добродете-
тели кужну пару душе ласкатељ, на моју невиност
у рушењу клетве обманути хтеде.

Калкоњо (*жешоко*): Рушење клетве, само
ваше падење није, мадона.

Леонора: Ја разумем и моја би чувствител-
ност требало да моја чувства теби придобије? То
писи знао (*ееличанствено*) да већ по себи узвише-
на несрећа за Фијеском плакати женско срце облаго-
рођава. Одлази! Фијескова срамота не ће код мене
једног Калкоња повисити — али ће људство преда
мног снизити (*брзо одлази*).

Калкоњо (*смукен за њом гледи па се
по челу удара*): Лудо!

Четврти углед.

Арапин. Фијеско.

Фијеско: Ко је то био што сад оде?

Арапин: Маршезе Калкоњо.

Фијеско: Ова је марама на софи заостала
Моја је жена ту била.

Арапин: Баш сам је сад у великом усхићењу
срео.

Фијеско: Ова је марама поквашена (*мешне
је у њеи*). Калкоњо овде био? Леонора усхићена? (*по-*

сле неког размишљења Арапину) Довече желим да ме известиш о том што се овде догодило.

Арапин: Мамзел Бела радо слуша кад јој коњену плаву косу хвали. Ја ћу вас извести.

Фијеско: А сад је тридесет сати протекло, је си ли ти мој налог извршио?

Арапин: Све до речи, господару!

Фијеско (седне): Говори шта се гласа о Дорији и садашњој влади?

Арапин: Пфуј гадни су гласови. Већ само име Дорија, потреса их као грозница. На Цианетина мрзе као на ђавола. Сви су незадовољни. Французи су пацови Генуеза били, њих је мачак Дорија појео, па се сад с мишевима игра.

Фијеско: То је истина. Па неби они пса против тога мачка знали?

Арапин (гошов): По граду се много говори о неком — неком — гле јако! најпосле сам му име заборавио?

Фијеско (устане): Лупежу један! Та то је тако лако запамтити као што га је тешко било направити. Зар има Генуа више него тога једног?

Арапин: Као год што нема два грофа Лавање.

Фијеско (седне): Но то већ значи штогод! Па шта се говори о мом веселом животу?

Арапин (дивно га гледи): Чујете грофе Лавање! Генуези ваља о вама високо да мисле, не могу равнодушно да сnose што један кавалер из прве куће — мудар, изображен — пун ватре и великог уплива човек — господар од четир милиона фунти — од кнежевог племена — што један кавалер као Фијеско, ком би на један миг сви духови покоравали се —

Фијеско (с презрењем се окрене): Од једне хуле таково што слушати! —

Арапин: Што велики Генуеза човек велику

пропаст Генуе преспава. Многи вас жале многи и смејавају а понајвише вас проклињу. Сви оплакују државу која је вас изгубила. Неки је Језуит приметио да из торбе лисица вири.

Фијеско: Лисац лисицу нањушио—А шта се говори о мом роману са грофицом Империјали?

Арапин: Што ја по други пут говорити не ћу.

Фијеско: Слободно говори! Што срамотније то дражије. Шта мумлају?

Арапин: Ништа не мумлају. По кафана при билијару, по гостионицима, на шеталишту — по вашару, по берзи и свуда се јасно говори —

Фијеско: Шта се говори? ја заповедам!

Арапин (зашеже се): Да ви немате памети!

Фијеско: Добро! Ево ти цекиња за ту новину. Шарену сам капу већ навукао то Генуези погађају, скоро ћу се ошишати, нек се и насмеју са мном. Шта су свилари на моје дарове рекли?

Арапин (глупо): Лудо! поређали су се као просјаци —

Фијеско: Лудо? Јеси ли ти побеснио момче?

Арапин: Опростите ја сам вољу на више цекиња добио.

Фијеско (смеје се да му једну): Дакле као просјаци?

Арапин: Који на стрељалишту осуђени стоје па над собом опраштај чују. Ваши су духом и срцем.

Фијеско: То ми је мило, по њима се простота Генуеза влада

Арапин: Ал какво је то појављење било. Баво ме однео ако лажем, мало је фалило што и сам нисам великодушним постао. Грлише ме као безумни. Девојке су се чини ми се скоро у мој бели образ заљубиле, тако су жељно мојој Циганској месечини

потрчале — Паде ми на памет: „Свемогуће је то злато, и Арапа хоће да обели.“

Фијеско: Твоја је мисао заиста лепша била него њива на којој је поникла — Ти гласови које си ми донео добри су, из њих се може на даље закључити.

Арапин: Као год што мутно небо олују предсказује. Људи се скупљају и у гомиле сабирају, ако стран пролази, то га попреко гледе. По целој Генуи суморна запара влада. Ово је незадовољство сад као облак над републиком — само још ветар треба па ће куле падати и громови пуцати.

Фијеско: Ђути! слушај! каква је то мутна граја?

Арапин (*пошрчи прозору*): Мноштво људи, који са виком из савета долазе.

Фијеско: Данас је избор прокуратора. Заповеди нека ми кола дођу. Не може бити да је крај већ савету — мач и јапунце, само где ми је колајна?

Арапин: Господару, ја сам је украо и заложиио.

Фијеско: То ми је драго.

Арапин: Дакле? Хоће ли се мој поклон већ показати.

Фијеско: Ваљда за то што ми ниси и јапунзаложиио?

Арапин: За то што сам лупежа одао.

Фијеско: Та се вика овамо подиже. Слушај, то није задовољства вика (*жесшоко*) Отварај брже све капије! Мени се нешто предсказује. Дорија је продрзљив. Држава се на вретену љуља. Ја бих се опкладио на Синорији бијаше вике.

Арапин (*на прозору виче*): Шта је то кроз сокак Болби — многе хиљаде — алабарде севају — мачеви — сенатори овамо беже —

Фијеско: То је буна! Потрчи међ њих. Викни име моје. Гледај да се овамо поведу (*Арапин ошрчи*).

Што мрави трудом на гомилу носе, то случајна олуја у један мах ствара.

Пети углед.

Фијеско. Центурионе. Цибо. Асерато сложено у собу ступају.

Цибо: Грофе! нек нас љутина наша оправда што непријављени улазимо.

Центурионе: Ја сам осрамоћен; смртно осрамоћен пред целим саветом од синовца кнежевог!

Асерато: Дорија је златну књигу, у којој је сваки Генуезац један лист, оскврнио!

Центурионе: За то смо дошли, цело је племићство у мени повређено. Све племићство у освети учествовати мора. За оправдање моје части не бих помоћника требао.

Цибо: Цело је племићство у њему раздражено, цело племићство треба одпора да даје.

Асерато: Народна су права нарушена. Републиканска је слобода смртан удар добила.

Фијеско: То је преко сваког очекивања.

Цибо: Он је двадесет девети изборник био, и за прокураторску службу златну куглу извукао. Двадесет и осам гласова било је скупљено. Четрнаест било је на мојој страни, толико за Ломелина! Доријев и његов је још фалио —

Центурионе (*ушричи му у реч*): Још фалио. Ја сам дао на Циба. Дорија — осећате ли ви ову рану моје части — Дорија —

Асерато (*ојеш му прекрине реч*): Таки се још покор догодио није од како Генуа на мору лежи. —

Центурионе (*вашреније насшавља*): Дорија повуче мач, који је испод јапунцета сакрио био, надене мој знак на мач па викне скупштини:

Цибо: „Сенатори то не вреди прободено је” па баца мач на трпезу.

Центурионе: „Ломелино је прокуратор.” Па баца мач на трпезу.

Асерато: Па викне „не вреди” и баца мач на трпезу.

Фијеско (после неког кушања): Па шта сте наумили?

Центурионе: Република је у срцу рањена. Шта смо наумили?

Фијеско: Центурионе! Сита се може уздицајем зањихати. Јелама треба олуја. Ја питам шта намераваате?

Цибо: Ја мислим ваљало би питати „Шта Генуа намерава?”

Фијеско: Генуа? Генуа? Махните се тога, Генуа је трула где је год ухватите. Ви рачунате на патриције? Ваља да за то што невољне образе указују и с рамени сажимају кад је о државним пословима говор? Оканите се ви њих! Њихово је јунаштво у Левантиском хеспапу законано, њихови духови страшљиво око Индијске флоте лебде.

Центурионе: Познајте ви наше патриције боље. Тек што је Дорија своје зло учинио, већ је њих неколико стотина са издргим рухом на пијацу потрчало и савет се разишао.

Фијеско (с подсмехом): Разбегли се ко голубови кад им јастреб у голубињак падне?

Центурионе (силно): Не тако! Него као барутана кад искра у њу падне..

Цибо: И простота кипи — шта не ће рањен ве- пар учинити?

Фијеско (смеје се): Грдни слепи колос који је из почетка незграпном својом телесином толико вике починио, мало и велико, ближње и удаљено у не-

сите чељусти прогутати жестио се, најпосле је у кончићу запео. Генуези! све је то бадава! Епоха се Генуеског господства на мору свршила. Генуа се под собом срушила. Генуа је сад у том стању у ком је непобеђени Рим био кад је нежном детету Октавиану као мека лопта у руке пао. Генуа више слободна бити не може. Генуу мора монарха рука угрејати. Она потребује суверена; покорите се дакле ветрогоњи Цианетину!

Центурионе: Разумем кад се громови и муње сложе и кад се југ са севером састане! — хајдмо браћо!

Фијеско: Останите! Останите! Шта намеравате?

Цибо: Ништа, или највише нешто, што се трешња земље зове.

Фијеско (поведе их једном кишу): Погледајте овај стас!

Центурионе: То је Флорентинска Венера. Али шта нам је сад до ње?

Фијеско: Али вам се опет допада?

Цибо: Ја би мислио. Или ми бисмо одпадници Талијанци били. Како ви то сад можете питати?

Фијеско: Заиђите дакле сад по свима крајевима света па изберите међу живим образима женским оно најсрећније творило у коме би се све милне уметне Венере сложиле.

Цибо: Па шта ћемо за тај труд добити?

Фијеско: Онда сте вештину победили —

Центурионе (неспривљиво): Па шта смо добили?

Фијеско: Добили сте остарелу парницу природе са вештином.

Центурионе (жешоко): Па онда?

Фијеско: Па онда? па онда? (*почиње се смејати*) Па онда сте заборавили да Генуа пропада.

Шести углед.

Фијеско.

Граја се око двора увеличава.

Срећно, срећно! Слама републике већ је у пламену. Пламен је већ дворе и куле захватио — нека! нека! Општи нека буде пожар, душмански ветар нека душе на то разореће!

Седми углед.

Арапин хитно. Фијеско.

Арапин: Гомила на гомилу!

Фијеско: Широм отворај капије! Што је год живо, пуштај унутра!

Арапин: Републиканци! Републиканци! вуку слободу своју под јармом, стењу под својим аристократичким величеством.

Фијеско: Будале, они мисле Фијеско од Лавање продужиће што Фијеско од Лавање зачео није? Побуна долази као позвана, али сазаклеће мора моје бити. Долазе горе.

Арапин (*изиђе*): Ха! Ха! Ви из учтивости целу кућу кроз врата хоћете да унесете (*Народ се уваљује, враћа се поломе*).

Осми углед.

Фијеско. Дванаест занатлија.

Сви: Освета Дорији! Освета Цианетину!

Фијеско: Лепа ствар земљаци! Што ми сви тим начином подвореће чините, то ме о наклоности вашој уверава. Али моје су уши мало њежније.

Сви (*још силније*): Доле Дорију! Доле и старац и синовац!

Фијеско (*који је њих смејећи се пребројао*): Дванаест, то је леп број.

Неки: Ове се Дорије морају уклонити. Држава треба друго лице да добије!

Три занатлије: Наше миробраниоце преко басамака бацити — преко басамака миробраниоце!

Други: Промислите Лавање, преко басамака зато што су му при избору против говорили.

Сви: Мач! знак војне у стан мира!

Други: У скерлету у савет долазити! а не у црном као и други саветници!

Први: На осам атова кроз наш град возати се!

Сви: Тиран! Издајица отаџбине и владе.

Други: Двеста Немаца за телохранитељство од цара купити —

Први: Туђинце против синова отаџбине! Немце против Талијанаца! Војнике покрај устава!

Сви: Увреда величества! Буна! против Генуе!

Први: Републикански грб на колима носити.

Други: Андријин кип на сред дворане савета! —

Сви: На комаде Андрију! На хиљаду комада и живог и каменог!

Фијеско: Генуези! Па за што све то мени?

Први: Ви то не треба да сносите, ви треба памет у место нас да имате!

Први: Па будите бољи племић, па му то ули-те, па таково што не сносите!

Фијеско: Ваше ми поверење врло ласка, могу ли га делима заслужити?

Сви (*с виком*): Уби! Руши! Спали! —

Фијеско: Али још коју реч ћете примити?

Неки: Говорите Лавање!

Фијеско (*седећи*): Генуези — Некад су се звериње међу собом завадиле, једна се страна с дру-

гом борила и касапски се пас на престол попне. Овај научен марву на пож навлачити паски се удомаћио, беснио, уједао и глодао је кости народа свог. Народ се побунио. Најслободнији се сложе и удаве пса. Сад сабор учине, који би велики задатак свршио и казао: која је влада најбоља? Мисли се на троје поделе. За које бисте ви били Генуези?

Први грађанин: За народ! Све за народ!

Фијеско: Народ је и добио. Влада буде демократичка. Сваки је грађанин глас имао. Већина је пресуђивала. Мало је времена протекло али човек овој новој слободној држави објави рат. Сви се скупеше. Коњ, лав, рис, медвед, слон и носорог устану и викну: на оружје! Сад је ред на друге дошао. Јагње, зец, јелен, магарац, све бубе, птице, рибе сви страшљиви — сви су се овом противили и јадиковали: мир, мир! — Видите Генуези! Малодушних бијаше више на броју него храбрих, више будаластих неголи мудрих. Већина је победила. Звериње су се предале а човек је над њима пакост излио. Ова се дакле влада одбаци! На што би се Генуези сад склонили?

Први и други: За одбор! Дабогме за одбор!

Фијеско: Ова се мисао примила! Државни су послови на више одељења подељени. Вуци су новчане послове отпављали, секретари су им лисице биле. Голубови су зликовцима судили. Рисови су непријатеље мирили. Јарци су над парницама између мужева и жена били. Војници су зецови били. Лавови и слоновии остадоше код терета. Магарац је земаљски посланик био. А кртина је врховно управителство над свима земаљским дјелима добила. Чему се надате, Генуези! при овакој уредби? Кога вуци нису растргли, оног је лисица оглобила. Ко се ове опростити знао тог је магарац свалио. Рисови су и саму невиност подавили! лупеже и убице ослободилци су голубови, па на свршетку године, ка-

да су се службе остављале, кртина је прогласила да су све добро отправљане — Звериње се побуни и једногласно повиче: „Дај да изберемо монарха који ће и шапе и мозга и само један желудац имати — и једном су се поглавици сви покорили, једноме, Генуези! — Али (*почем с поносом међу њих долази*) то је био лав.

Сви (*бацајући капе у вис*): Право! Право! Ала сте ви то лукаво уредили!

Први: И Генуа ваља тако да чини и Генуа има свог човека!

Фијеско: Ја не ћу да га знадем! Идите сад сваки својој кући! Мислите на лава (*грађани с виком на поље*). Све по жељи иде. Народ и савет против Дорије. Народ и савет за Фијеска — Хасане! Хасане! Ја ту мрзост морам утврдити! (*на поље*) Хасане! копиле паклено Хасане! Хасане!

Девети углед.

Арапин долази. Фијеско.

Арапин (*узвери се*): Још ми бриде табани! Шта је опет?

Фијеско: Што заповедим.

Арапин (*услужан*): Куд ћу најпре трчати: куд ли на последку?

Фијеско: Од трчања бићеш за сад поштеђен. Ти ћеш растргнут бити. Приправи се одма. Ја ћу твоје убиство обелоданити и страшном те точку предати.

Арапин (*шест корака настраг*): Господару! — То је против наше погодбе.

Фијеско: Миран буди. Није ништа окром мала комедија. У том је тренућу све, да Цианетиново намерење против мојега живота познато буде. Страшно ће те испитати.

Арапин: Шта ћу ја: тајати, или припознати?

Фијеско: Тајаћеш. Метнуће те на муке. Прве ћеш издржати. Ову каштигу можеш као плату за твоје тајноубиство, примити. На другим ћеш припознати.

Арапин (*замишљено пошреса главом*): Хула је ђаво. Та би ме господа још на обеди задржати могла, па ја ћу најпосле поред сваке комедије на то-чак вргнут бити.

Фијеско: Ти ћеш читав остати, ја ти добар стојим с мојом грофовском речју. Ја ћу твоју каштигу себи као оправдање заискати, па јавно ти пред републиком опростити.

Арапин: Запарај ми дакле мишцу ножем твојим док крв не потече — Ја ћу учинити као да сам те сад на убиству ухватио. Добро! (*са сипрашном виком*) Убица! убица! убица! Опседните путове, затворите капије! (*он Арапина за гушу ухвати и на поље одвуче. Слуге преко позоришта шрче*).

Десети углед.

Леонора. Роза уплашене дотрче.

Леонора: Убиство! Убиство! су викали! Отуд се вика чула.

Роза: Без сумње само празна побуна као сваки дан по Генуи.

Леонора: Они су убиство викали, а народ је јасно мумлао: Фијеско! Бедне варалице! Хоћете очи моје да поштедите а срце преварате. Похити брже за њима, па ми реците куд га носе.

Роза: Умирите се; Бела је већ за њима.

Леонора: Бела ће још помућен поглед његов видети! Срећна Бела! Тешко мени убици његовом! Да је Фијеско мене љубити знао, никад се Фијеско

не би у свет стрмоглавио, никад међу ножеве зависти! — Бела долази! Одлази! Не говори Бела!

Једанаести углед.

Пређашњи. Бела.

Бела: Гроф је жив и здрав. Ја сам га видела где кроз град пројаха. Никад ми се наш милостиви господин тако леп не чињаше. Вранац под њим се поносио и са поноситим скоком кршио је себи пут кроз народ. Сматрио ме је у протрчању и насмејао се милостиво, намигнуо је овамо и три је пољубца послао (*срдишо*) а шта ћу ја с њима, сињора?

Леонора (*у усхићењу*): Лакома гаталицо! Ти му опет поврати.

Роза: Е видите! Сад сте опет црва снили, због, због —

Леонора: Он срце своје блудници поклања а моји погледи још за њим лете? О жене! жене! (*оду*).

Дванаести углед.

У двору Андријном.

Цианетино. Ломелино у хитости долази.

Цианетино: Нек урлају за својом слободом као лав за лавићем. Ја остајем при мом.

Ломелино: Али милостиви Господине —

Цианетино: До ђавола с твојим проклетим „Али“ сухопарни прокураторе! Ја не отпуштам ни за једну длаку. Нек се све Генуеске куле зањи-хају и све јаросно море нек прогрми „Не,“ ја се тога не страшим!

Ломелино: Народ је да богме дрво које гори. Али је племићство што ватру даје. Цела је република ускипела. Народ и патрицији!

Џианетино: Онда ћу дакле ја као Неро на брегу стајати и тај величанствени пожар гледати —

Ломелино: Док се цела усколебана сила каквој поглавици не подвргне, који ће доста паметан бити да оно пожње што је поникло.

Џианетино: Шала! Шала! Ја само једног знам кога бисмо се бојати могли. А за тог је већ постарано.

Ломелино: Њихова светлост (*Андрија долази, обоица се поклоне*).

Андрија: Сињор Ломелино! Моја синовица рада је провести се.

Ломелино: Ја ћу за милост држати ако је узмогу пратити. (*оде*).

Тринаести углед.

Андрија. Џианетино.

Андрија: Је си личуо синовче! Ја сам с тобом незадовољан!

Џианетино: Преслушајте ме, пресветли стриче!

Андрија: Послушаћу и последњег просјака у Генуји ако је заслужио. Хулу никад, па да ми је и синовац Доста од мене што се са стрицем разговараш. Ти си заслужио да с тобом кнез и сињорија распраљају!

Џианетино: Само једну реч, премислостиви Господине.

Андрија: Чуј шта си учинио па се онда правдај — Ти си једну зграду порушио, коју сам ја брижно за по века саставио — Маузолеум твога стрица — његову једину пирамиду — Љубав Генуеза. Лакомисленост ову опрашта ти Андрија.

Џианетино: Мој стриче и кнеже! —

Андрија: Не прекидај ми говора. Ти си најкраснији плод уметности оскврнио, који сам ја сам с неба Генуезима скинуо, који ме је толико ноћи, толико муке и крви стајао. Пред целом Генуом моју си кнежевску част повредио почем моје уредбе ни си поштовао. Ко ће их дакле поштовати кад их моје племе презире? — Ову глупост опрашта ти — стриц.

Цианетино (увређен): Милостиви господине, ви сте мене за Генуезког кнеза отхранили.

Андрија: Ђути, ти си издајица државе, и срце си јој позљедио, запамти деране! ваља — подвргнути се! — За то ваља да што се пастир привечеру од свог дановог посла уклонио, мислиш да је стадо остављено? За то што је у Андрије седа глава, мислиш се као лупеж са уставом титрати?

Цианетино (срдишо): Сврши кнеже. И у мојим жилама Андријева крв ври, од које је стрепила Француска.

Андрија: Ђути! ја заповедам — Ја сам се научио да и само бурно море занемим кад ја говорим. — Усред свог светилишта си ти величанствену правду нарушио. Знаш ли ти како се то свети бунтовниче? — Сад одговарај!

(Цианетино кршећи очи у земљу урбо).

Андрија: Несрећни Андрија! У своме си срцу црва за своје заслуге излегао — Ја сам Генуезима зданије зградио, које ће се и са заборавношћу надметати, па сам први пламен у њу бацам. Овом захвали безумниче, овом седом темену, који кроз руке своји сродника жели у раку доћи. — Мојој безбожној љубави захвали што главу бунтовника увређеној држави — с крвавога тржилишта не предајем *(брзо оде)*.

Четрнаести углед.

Ломелино као без душе уплашен. Цианетино за кнезом успаљен као нем погледе баца.

Ломелино. Шта сам ја видио? Шта сам чуо? Сад! Сад! бежите кнеже! Сад је све изгубљено.

Цианетино (*јаросно*): Шта изгубљено?

Ломелино: Генуа, кнеже. Ја са пијаце идем. Народ се скупи око неког Арапина ког на узици довлаче. Гроф од Лавање преко оних триста племића пође у суд где се зликовци на муке међу. Арапин је ухваћен на убиству које је на Фијеску учинити хтео.

Цианетино (*луца ногама*): Шта? Зар су данас сви ђаволи оживели?

Ломелино: Оштро су истраживали, ко га је подкупио. Арапин ништа није признао. Метнуше га на прве муке. Ништа не припознаде. Метнуше га на друге. Он је изрекао, изрекао — Милостиви господине! куд сте помислили кад сте таком ниткову своју част поверили?

Цианетино (*бесно се обрецну*): Ништа ме не питај!

Ломелино: Слушајте даље. Тек што је то име „Дорија“ изречено — радије би моје име у ђаволском тефтеру онда видети желео, него ли ваше тамо чуо — укаже се Фијеско народу. Ви га познајете; оног човека, који кад моли заповеда, оног који са срцима множине тргује. Цело га је мноштво у страшним гомилама забленуто и без гласа опколило; он је мало говорио, али је крвавину руку подигао, народ се око оних капи што падаху умало не потуче као око каквих мошти. Арапин је предат његовој власти и Фијеско — страшна рана за нас —

Фијеско му опрости. Сад се ћутање народа у неописану вику претвори, сваки је глас једног Дорију уништавао. Фијеско се међу „живео“ кући однесе.

Цианетино (*с грохошним смехом*): Нек ми се буна до грла подигне — Цар Карло! С овом једном речју желим их поразити, тако да се у целој Генуи ни једно звоно више не чује.

Ломелино: Чешка од Италије далеко стоји. — Ако Карло похити, може још доста рано на ваш погреб стићи.

Цианетино (*извади једно писмо с великим печашом*): Дакле доста среће што је већ стигао! — Чуди се Ломелино? Он мисли да сам ја тако глупо слободан, да јунаке републиканце раздражим, пре него што би продани и издани били?

Ломелино (*удивљен*): Не знам шта да мислим.

Цианетино: Ја мислим нешто, што ти не знаш. Пресуда је изречена, прекосутра умире дванаест сенатора. Дорија постаје монархом а цар Карло ће га заклањати. — Одступаш?

Ломелино: Дванаест сенатора? Моје срце није тако пространо, да таквих дванаест убиства на душу прими.

Цианетино: Будало! пред престолом ће погинути. Видиш ја сам о том са Карловим саветницима размишљавао, да Француска у Генуи још јаку страну има, која би временом још могла Генуу опет њима у руке бацити ако је из корена не ишчупамо. То Карлу није мира дало, он је мој предлог одобрио — и ти ћеш писати што ја узговорим.

Ломелино: Још не знам —

Цианетино: Седи па пиши!

Ломелино: Али шта да пишем (*седне*).

Цианетино: Имена тих дванаест кандидата — Фрањо Центурионе.

Ломелино (ише): Из благодарности за његов глас дакле он предводи погреб.

Цианетино: Корнилије Калва.

Ломелино: Калва.

Цианетино: Михаило Цибо.

Ломелино: Одмор за прокураторе.

Цианетино: Тома Асерато с три брата (*Ломелино сшане*).

Цианетино (са заповедањем): С три брата.

Ломелино (ише): Даље.

Цианетино: Фијеско од Лавање.

Ломелино: Пазите! Пазите! кажем вам! преко овог црног камена ћете још врат сломити.

Цианетино: Сципијон Бургањино.

Ломелино: Тај на другом месту нека сватове држи.

Цианетино: Где ја будем девер — Рафаило Сако.

Ломелино: За тог би требало да ја молим, док ми мојих 500 скуда не плати (*ише*). Али смрт је намира.

Цианетино: Винценц Калкоњо.

Ломелино: Калкоњо. — Дванаестог ћу ја написати слободно, иначе смо највећег душманина заборавили.

Цианетино: Конац дело краси. Јосиф Верина.

Ломелино: То је била гујина глава (*уста-не, поспе прашком и преда кнезу*). Прекосу-тра ће смрт господску част држати, позвати су дванаест Генуески кнезова.

Цианетино (сшуня шриези и поди-сује): Учињено је. — До два дана је избор дужда.

Кад сињорија скупљена буде, ови ће дванаест на знак једне мараме једним ударцем погинути у то исто ће време мојих 200 Немаца савет с виком опколити. Кад се то сврши онда ће Цианетино у дворану ступити и владоцем прогласити се (*звони*).

Ломелино: А Андрија?

Цианетино (*смешећи се*): Андрија је човек стар (*слуга*). Ако кнез запита, ја сам у цркви (*слуга оде*), ђаво који је у мени само се под побожношћу сакрити може.

Ломелино: А тај лист кнеже?

Цианетино: Ти ћеш га понети, пустићеш по нашој партаји. Ово писмо мора са највећом хитњом у Леванто. Оно Спаноли за све јавља и налаже му сутра у 8 сати овде у град доћи (*хоће да иде*).

Ломелино: Сакат посао кнеже Фијеско! не долази више у савет.

Цианетино (*одговара*): Та ваљда ће се још који убица у Генуи наћи? — Ја ћу се зато старати (*оде у једну оближњу собу. Ломелино у другу*).

Петнаести углед.

Предсобије код Фијеска.

Фијеско са писмима и векслама **Арапин**.

Фијеско: Дакле четир је галије приспело?

Арапин: И срећно у пристаништу утврдиле се.

Фијеско: То по жељи иде. Откуд ови експреси?

Арапин: Из Рима, Пиаценце и Француске.

Фијеско (*ошвори писма и прогледи*): Добро дошли, добро дошли у Генуи! (*врло весело*) Гласници ће господски угошћени бити.

Арапин: Хм! (*хоће да иде*).

Фијеско: Стани! Стани! Овде ће за тебе посла бити вас дан.

Арапин: Чим ћу вас послужити? Или да њушим или да бодем?

Фијеско: За сада ћеш вабити. Сутра ће се две хиљаде људи под маском у град увући и код мене у службу стати, ти разреди своје друштво по Генуеским капијама с налогом да на путнике који долазе добро пазе. Једни ће чопором као аџије доћи који у Лорето у светињу иду. Други као калуђери или са-војарди или комендијаши; неки ће као вандровци или дружина свирача а највише ће њих доћи као ислужени војаци који су се Генуеског хлеба зажелели. Сваки стран нека се запита: куд мисли на конак? Одговори ли „код златне змије“ онда га ваља пријатељски предусрести и мој двор показати. Чујеш ли хуло! ја се уздам у твоју памет.

Арапин: Господару колико год у моје неваљалство. Измакне ли ми само једна длака, онда ми слободно оба ока у пушку сабијте па врабце њима туците (*хоће да иде*).

Фијеско: Стани још један налог. Галије ће народу здраво у очи падати. Пази шта се о том говори. Запита ли те когод, а ти ћеш рећи да си нешто начуо да ће твој господар с њима на Турке ићи. Разумеш ли?

Арапин: Разумем. Реп из торбе вири, шта је у њој ђаво га знао (*хоће да иде*).

Фијеско: За послом. Још нешто. Цианетино има довољно узрока да на мене мрзи и мени замке плете. Иди те распитај своје друштво не ћеш ли какво убиство намирисати. Дорија одлази на подозрителна места. Свежи се са веселим сестрама. Тајне владине радо се под женским сукњама сакривају;

обећај им златне брегове — обећај им твога господара. Ништа нек ти није тако свето и драго што неби у тај глиб забацио док му до дна не допреш.

Арапин: Стани! Хола! Та ја сам познат с неком Дијаном Бонони, био сам преко пет четврти године подводник њезин. Ономадне сам видео где прокуратор Ломелино од ње иде.

Фијеско: Као да смо наручили. Баш тај Ломелино је Доријево оруђе за свако зло. Одмах сутра да си тамо отишао. Можда је он ноћас те пречисте Луне Ендимион био.

Арапин: Још једно милостиви господине! Ако ме Генуези запитају — а ђаволи ме однели ако не запитају! — ако ме сад запитају шта Фијеско у Генуи мисли? Хоће те ли ви вашу маску још дуже носити, или шта да кажем?

Фијеско: Шта да кажеш? Стани! Та плод је сазрео. Болови порођај предсказују — Генуа је коцка одговорићеш, а твој се господар зове Јован Лудвик Фијеско.

Арапин (радосно се разшеже): То ћу наместити да се не кајеш, тако ми обешечачке моје части! Али сад се узми у памет брајко Хасане! Али најпре у једну крчму! Моје ноге имају обе руке пословима обтерећене — морам желудац мој поткрепити, да ме ноге не осрамоте (*оде брзо али брзо се враши*) збиља умало што несам заборавио. Шта је међу господом вашом и Калкоњом било желели сте знати, Кошар је био господару, и ништа више (*ошрчи*).

Шеснаести углед.

Фијеско у себи.
 Ја жалим Калкоња. — Мислите ви ја би ту чувствителну ствар, моје супруге верност, на игру мет-

нуо, да ми за то њена добродетељ и моја цена не јемчи? Али опет добро ми дошао с овим сродством. Ти си добар војник, то нек ми те за Доријеву пропаст обвеже! — (*јаки м кораком горе и доле*) Сад Дорија са мношвом на бојиште! Сва оруђа за ту велику намеру већ раде; сви гласи за ужасну свирку готови су. Ништа више не фали него лорфу збацити и Генуеским родољупцима Фијеска показати (*чује се да неко долази*) Похода? Ко ће ми сад досађивати?

Седамнаести углед.

Пређашњи. Верина. Романо с једном иконом. Сако. Бургањино. Калкоњо. Сви се поклоне.

Фијеско (*иун радости пред њих*): Добро дошли поштована браћо! каква је то важна намера која вас таким бројем мени доводи? — И ти ту драги брате Верина? Ја бих те скоро заборавити морао, кад би тако ретко о теби мислио, као што те виђам. Није ли на последњем балу оно било кад сам мог Верину последњи пут видео?

Верина: Не спомињи га Фијеско, тешко је бреме од тога доба седе његово теме оборило. Али доста нек је о том.

Фијеско: Радозналој љубави то није доста. Ти ћеш ми о том кад сами будемо више казати морати. (*окрене говор Бургањини*) Добро дошли млад јуначе! Наше је познанство истина још младо, али моје је пријатељство сазрело. Јесте ли вашу о мени мисао поправили?

Бургањино: Ја намеравам.

Фијеско: Рекоше ми, Верина! да ће овај млад кавалер твојим зетом постати. Ја то целим ср-

цем одобравам. Ја сам с њим само један пут говорио и опет бих се тим поносио, кад би га мојим назвати могао.

Верина: Та мисао ласка мојој кћери.

Фијеско (други ма): Сако? Калкоњо? — То су све новине код мене! Скоро би се већ и услужности своје стидети морао јер ме Генуеза најодабранији људи обилазе — А ту поздрављам једног петог госта, мени још истина непознатог али већ овим достојним кругом доста препорученога.

Романо: И тај је само живописац милостиви господине по имену Романо који себе тим издржава, што од природе краде. Он осим своје кичице другог грба нема и баш сад (*с дубоким поклоном*) велику черту за образ Брутуса свог тражи.

Фијеско: Вашу руку Романо То је уметница, моје куће пријатељица. Ја вас братски љубим. Уметност је десна рука природе. Ова је само створења, али она је човека произвела. Али шта ви молујете Романо?

Романо: Храбре древности позорја. У Флоренцији је мој Херкул на умору, у Млетцима Клеопатра, бесни Ајакс у Риму, где опет прошлости хероји у Ватикану из мртвих устају.

Фијеско: А чим се управо забављате?

Романо: Ни чим милостиви господине. Ума светлост мање је уља добила, него ли светлост живота. Изван неког степена — само папирна круна гори. Ово ми је последње дело.

Фијеско (добре воље): Никад ми боље дошло не би. Ја сам данас са свим не обично весео, цела моја нарав неки јуначки мир светкује са свим за прелепу природу расположен. Поставите ви своје дело, ја себи с њим желим праву светковину учи-

нити. Ходите браћо ми смо ради све наше пажење уметнику поклонити. Изнесите своје дело.

Верина (*намигне на остале*): Дакле пазите Генуези!

Романо (*постави дело*): Светлост мора са стране доћи, повуците завесу ону. Ову спустите. Добро је (*уклони се*). То је повест Виргиније и Апија Клаудија.

(*Дуго важно кушање, у ком сви дело гледе*).

Верина (*одушевљен*): Боди седи оче! — — Трзаш се тирани? — Шта тако бледи стојите ви пањеви Римљани — за њим Римљани — мач се блиста. — За мнош пањеви Генуези — Доле Дорију! Доле! Доле! (*удара на шабљу*.)

Фијеско (*смејећи се к живописцу*): Желите ли ви више одјека? Ваша вештина овог старог човека у голобрадо момче претвара.

Верина (*уморен*): Где сам ја? Куд их нестаде? Одоше као дим? Ти си овде Фијеско? Тирани још зар живи, Фијеско?

Фијеско: Видиш? Од силног гледања си очи изгубио. Ти се овом Римљанину дивиш? Одлази с њиме! Ову деву овде гледај! Овај изражај види, како је нежан! управо женски! Колика је драгост и у самим бледим још уснама! Колико чувства у том последњем погледу! Овако се не може Романо! — При том те беле чарателне прси, како пријатно, још последњим уздисајем уздигнуте! Још више такви Нимфа Романо, па ћу пред вашом фантазијом клекнути и природи отказати.

Бургањино: Верина је ли то онај твој чекани уплив?

Верина: Охрабри се Сако. Божанство је Фијескову мишицу презрело, на нашу очекује.

Фијеско (живописцу): То је ваше последње дело Романо. Ваша је вештина исцрпена. Ви пера више замочити не ћете. Али дивећи се уметнику заборавио бих на дело. Ја бих овде стајати могао па ни трешњу земље осетио не бих. Узмите своје дело. Кад би вам ову Виргинију исплатити хтео морао бих Генуу заложити. Уклоните то.

Романо: Почаст уметника наплаћује. Ја вам поклањам (*хоће да изиђе*).

Фијеско: Мало се стрпите Романо (*величанственим кораком хода по соби; види се да о нечем великом размишљава. Кашкад друге крашко и оштро погледа, најпосле узме живописца за руку и поведе га делу његовом*): Приступи живописче! (*одвек поносило с досшоинством*). Тако поносито стојиш ти, јер на мртво платно живот стављаш и велика дела с малим трошком у бесмртности лист режеш. Ти се хвалиш поетичком ватром — Фантазије лакомим играчкама без срца, без животворне силе; тиране побијаш на платну — а сам си јадан роб! Републике с једном чертом ослобођаваш; — не знаш своје ланце да прекинеш! (*заповедајући*) Одлази! твој је посао превара — Делу нек уступа вид — (*с величанством, почем икону превали*). Ја сам извршио што си ти само намалао (*сви слућени Романо улашен носи своје дело*).

Осамнаести углед.

Фијеско. Верина. Бургањино. Сако. Калкоњо.

Фијеско (прекине једну паузу удивљења): Ви мислите лав дрема, јербо не урличе? Толико сте сујетни да за себе мислите да сте ви

сами, који јарам Генуески осећате? И мислите да сте ви сами који сте отрести га желели. Пре него што сте ви те ланце чули само да звече, већ их је Фијеско прекинуо (*отвори шашулу извади једну свезу писала, које на шриези просије*). Ево војника из Парме — ево из Француске новаца — ево четири хиљаде од папе. Шта још треба да можемо тирана из гнезда истребити? Шта бисте ви још знали додати? (*почем сви они шронуши куше, он устаје од шриезе и с поносом*): Ви републиканци вештије знате тиране проклињати, него њима досађивати (*сви окром Верине кушећи пред ноге му падну*).

Верина: Фијеско! — мој дух пред твојим клечи — моје колено не може — ти си велики човек — али — устајте Генуези.

Фијеско: Цела се Генуа на женара Фијеска срдила. Цела је Генуа поквареног Фијеска проклињала. О Генуези! моје је женарење и најлукавијег тирана преварило, моје беснило вашој је досетљивости моју опасну мудрост сакрило. У раскошнога живота пеленама било је дивно сазаклећа дело завијено. Доста Генуа мене у вама познаје. Моја је неизмерна жеља испуњена.

Бургањино (*невољно се баца у једну софу*): Дакле ја баш ништа нисам?

Фијеско: Али хајдемо од мисли на дела. Све је готово. Ја на град могу и са суха и са мора ударити. Рим, Француска и Парма у помоћи су ми. Племићство је незадовољно. Срце народа је моје. Тиране сам успавао. Република је за промену сазрела. Срећа нас је послужила. Ништа више не фали. — Али Верина је замишљен?

Бургањино: Станите, ја ћу га једном речју већма пробудити, него трубе страшнога суда

(*сштуа Верини и важним гласом проговара*) пробуди се оче! Твоја Берта очајава.

Верина: Ко то рече? — К послу Генуези!

Фијеско: Реците како ћемо извршити. У овом важном разговору ноћ нас је застала. Генуа лежи у сну. Тиран од дановног порока уморен дрема. Пазите на обоје!

Бургањино: Пре него што се растанемо, дај да тај јуначки бунт са једним загрљајем утврдимо (*загрле се у једно коло*). Ту се сад највећих пет Генуеских срца сраћају, да најважнију судбину Генуе прекину (*већма се приближују*). Ако се небо сруши и заповест судијна сродства и љубави свезу прекине, ова петорострука јуначка дружина остаће цела! (*распуштају се.*)

Верина: Кад ћемо се опет скупити?

Фијеско: Сутра на подне желим ваше мисли чути.

Верина: Дакле сутра на подне. Добру ноћ Фијеско! Хајде Бургањино! Ти ћеш нешто необично чути (*обоје оду*).

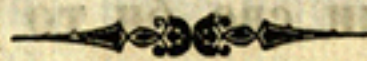
Фијеско (другица): Ви изиђите на стражњу капију, да Доријеви шпиони ништа не подозревају (*сви оду*).

Деветнаести углед.

Фијеско замишљено хода.

Какав немир у моим грудима! Какво тајно бегање мојих мисли. — Као браћа под сумњом који што зло намеравају, на прстима иду и свој пламенити образ земљи обарају, тако ови фонтони пролазе у мојој души. — Станите! станите! — да вам у образ погледим. Једна добра мисао срце мужу распиње и јуначки се показују на дану. — Ха познајем вас!

— То је одело вечне лажи — нестају! — (*Оиеш
 кушање за шим живље*). Републиканац Фијес-
 ко? Кнез Фијеско? — — одлази — То је преки
 пут пропасти, где се добродетељ свршава, где се
 небо од пакла растаје. — Баш ту су јунаци по-
 клизнули и пропали — и свет их је проклео. — Баш на
 том месту су јунаци посумњали се и јунаци су зау-
 ставили се и идоли постали — (*жешиће*). Да су
 моја срца од Генуе? Да се Генуа по мојима рука-
 ма тамо и амо бацати даје, та страшна Генуа? —
 О да лукавог греха, који пред сваког ђавола анђе-
 ла меће — несрећно славољубље! Стара супарнице!
 Анђели су с твог врата рај понети мислили, а из
 твоје се утробе смрт излегла — (*грозно се спре-
 са*). Са сиренским гласом о бесконачности анђеле
 успављујеш, људе са златом, женама и крунама хва-
 таш! (*после неког размиславања јако*). Диа-
 дем задобити величанствено је. Одбацити га божан-
 стве но (*одважно*). Падни тиране! Буди слободна
 Гену и ја (*скоро расшопљен*) твој најсрећнији
 грађанин.

ТРЕЋА РАДЊА.

Страшна пустиња.

Први углед.

Верина. Бургањино ноћу долазе.

Бургањино (схине): Али куд ме ти водиш оче! Мрачна туга којом си ме одазвао, још све једнако из тебе дише. Пресеци то страшно ћутање. Говори. Ја даље не идем.

Верина: То је место.

Бургањино: Најстрашније које си само изнаћи могао. Оче, ако је и то што овде учинити намераваш, тако грозно као што је ово место, онда оче, најежиће ми се коса.

Верина: Али све би то још цвеће и ковиље према мрачној мојој души било. Хајде са мном тамо где мртваци труну и смрт страшну плочу указује — тамо где јека изгубљених душа ђавола увесељава и неблагодарне туге сузе кроз продерано вечности сито протичу, тамо сине где свет своју судбину мења и где божанство преблаги свој грб ломи — тамо ја желим кроз плач теби проговарати, и са дрхтањем чућеш.

Верина: Момче! ја се бојим, момче, твоја је крв ружична — твоје месо витко и меко; такове нара-

ви човечно и нежно чувствују; на том чувствителном пламену моја се свирепост топи. Да ти је ледена старост или чемерна туга радосни скок чувства твоја уморила, — да је црна усирена крв к природи у страдању њезином пут твоме срцу препречила, онда би ти моје туге глас разумети и мом намерењу дивити се могао.

Бургањино: Ја хоћу да га чујем и мојим да га учиним.

Верина: Не за то сине. — Верина ће од тога твоје срце поштедити. О Сципионе! тешко бреме лежи на овим грудима — једна мисао страшна као црна ноћ — доста велика да прси једног мужа разцепи. — Видиш, сам ћу је извршити — али сам сносити не могу. Кад би ја поносит био Сципионе! ја бих могао рећи: терет је самим великим бити мужем. — Величина је и творцу теретна била, он је духовима поверење дао — Слушај Сципионе!

Бургањино: Моја душа твоју прождире.

Верина: Слушај, али ништа не одговарај, ништа момче! Чујеш ли? Ни речи да ниси на то рекао — Фијеско мора умрети!

Бургањино (шпроуш): Умрети! Фијеско!

Верина: Умрети! — Хвала теби Боже! речено је — Фијеско умрети, сине умрети од мене! — Сад иди — има дела која се више никаквом човеку на суд не подносе — само небо за судију приознају. — То је једно од тих. Ја не ћу твога сугласја, не ћу ни противно да чујем. Ја знам колико ме стаје и с тим добро. Али слушај — ти би можда до лудила о том размишљавао — слушај — јеси ли га видео јуче, где се у нашој тузи огледао? Онај човек којег је смећење Италију преварило, хоће ли тај себи равног у Генуи трпети? Иди тирана ће Фијеско свалити, то је извесно! Да ће Фијеско Генуе најопаснији ти-

ран бити то је још известије! (*брзо ошиде. Бургањино удивљено за њим погледа, после лагано и он за њим*).

Други углед.

Дворана код Фијеска. Усред стражње стране велика стављена врата која изглед на море и на Генуу показују. Зора.

Фијеско пред прозором.

Шта је то? — Месец је сео — ватрено сунце из мора се подиже. — Дивљи су образи сан мој очарали — и целог ме око једног осећања укочена водили — морам се у слободном протегнути (*ошвори сшакљена враша*). Да сам ја највећи човек у Генуи! Па да се мање душе не могу под већу скупити? — Али ја вређам добродетељ! (*сшане*) Добродетељ? Узвишени ум друкчије искушење има него ли прост. — Зар да он добродетељ с оним једнаку имаде? Оклоп зар који Пигмеа стеже, да приличи и великом?

Сунце се над Генуом роди.

Овај величанствени град (*ошвореним рукама к њему*) мој! и преко њега блистати као овај дан — у њему с монархичком силом владати — Сва кицећа искања — све несите жеље у овај океан потопити? — — Заиста ако варалице оштроумље превару и необлагорођава, опет цена облагорођава варалицу. Срамота је пуну кесу испразнити — бестидно је један милијун изневерити, али је неописано што велико једну круну украсти. Срамота је све мања, што је већи грех (*кушање, после важно*) покоран бити! — Владати! — Неизмерна несвесна

гудуро — Све метните у њу што човек скупоцено има — ваше победе јунаци — ваша бесмртна дела уметници — ваше сласти Епикури — ваша мора и острва мороплавци, покорити се и владати! Бити и не бити. Који преко несвесног бедема од последњег серафа до бесконачног лети измериће овај скок (*са узвишеним духом*) Стајати у тој страшној висини — спустити се у човечности силни вртлог, где точак следе варалице судбине лукаво ваља — прво покушење на радости пеару — дубоко тамо оклопном Голиату законе на ужету преписати — неосвећене ране гледати, кад се његове мрзости кратка рука за наслон величанства изнемогло маша — непокорног народа страсти као бесне копајуће коње са лаком уздице игром покорити — подижућу се гордост вазала с једном — једном одушком у прах претворити кад животворни скиптар и санове кнешке грознице у живот подиже! Ха каква представљења која дивећи дух преко своје границе носи! — Један тренутак, кнез прогутао је живац целог бића. Не хука његовог живота — његова плаћа опредељује његову важност. Растави грмеж у поједина слова, с њим ћеш моћи децу успавати, створи га у један напрасни звук, онда је монарха глас који ће и превечно небо подигнути. — Ја сам одважан! (*јуначки хода*)

Трећи углед.

Пређашњи. Леонора с јавним страхом улази.

Леонора: Опростите ми, грофе! Ја се бојим да вам јутрењи сан не разбијем.

Фијеско (*сасма ошућен одустаје*): Заиста милостива госпо, ви ме изванредно предустрате.

Леонора: Само онај који љуби никад се тако не предусрета.

Фијеско: Лепа грофице ви своју лепоту овом оштром јутрењим зраку излажете.

Леонора: Не би ни знала за што да овај мали заостатак још од туге уштедим.

Фијеско: Моја љубав туга! До сад сам зар у сујети живео; државе не хтети преметати, зар значи душевни мир?

Леонора: Могуће — али ја осећам да се моје женско срце под тим душевним миром ломи. Ја сам дошла господине, да вам с једном незнатном молбом досађујем, ако бисте ви за мене још што времена имали. Већ од седам месеци гојим ја тај сујетни сан да сам грофица од Лавање. Тај је одлетео. Глава ме боли од њега. Ја ћу све радости невиног мог детињства повратити морати да душу своју од те силне бољетице излечим. За то допустите ми да се ја у наручја моје благе матере повратим!

Фијеско (врло погружен): Грофице!

Леонора: Слаба и размажена је ствар то моје срце с којим ви треба сажаљења да имате. И најмањи спомени од оног сна могли би ми на штету бити. За то ја последње остатке њиховом правом господару предајем (*она неке скупоцености мешине на једну шприезу*) И овај нож који ми је срце пробо — (*његово љубавно писмо*) и овај — и (*почем јасно јецајући на поље нагне*) Ништа не задржавам окром ране!

Фијеско (шпруш за њом пошрчи па је задржи): Леонора! какво позорје! За име божије!

Леонора (клоне и падне му на руке): Ја нисам заслужила да ваша жена будем, али ваша би жена поштовање заслужила. — Како сад циче

опаднице! Како ме сад презиру госпође и девојке Генуеске! „Гледајте“ веле оне „како вене та сујетна, која је за Фијеска пошла!“ — Немилостива каштиго моје женске сујете! Ја сам сав мој пол презрела, кад ме је Фијеско олтару водио.

Фијеско: Заиста мадона! Ово је особито појављење.

Леонора (у себи): Ах очекано. Он бледи и румени. Сад сам већ охрабрена.

Фијеско: Само два дана грофице, па ми онда судите.

Леонора: Жртвована. — Не дај ми пред тобом девична светлости изговорити! Жртвована једној супарници. Не! погледајте ме човече! Заиста те очи које целу Генуу у ропски страх бацају морају се пред сузама једне женске сакривати —

Фијеско (одвећ смукен): Не више сињора! Не даље.

Леонора (жалосно и мало горким гласом): Једно слабо женско срце смождити! О то тако приличи снажном полу — Ја сам се у руке овом мужу бацила. За овог јаког су се све моје женске слабости силно привезале. Ја сам му цело моје небо поклонила — Великодушни муж поккања другој —

Фијеско (падне јој силно у реч): Леонора моја! не!

Леонора: Моја Леонора? — Боже хвала теби! то је опет био златни глас љубави. Мрзити би тебе морала лукавниче, али ја се опет гладна на мрву твоје нежности бацам. — Мрзити? мрзити сам рекла Фијеско? О веруј, не! Умрети ме учи твоје клетве рушење, али не мрзити. Моје је срце преварено (*чује се Арашин*).

Фијеско: Леонора! испуните ми једну малу детињску молбу.

Леонора: Све Фијеско, само не равнодушје.

Фијеско: Шта ви хоћете, како ви хоћете — *(важно)*. Док буде Генуа два дана старија, испитајте! не осуђујте пре! *(он је с достојанством поведе у другу собу.)*

Четврти углед.

Арапин задуван. **Фијеско.**

Фијеско: Од куд тако уморан?

Арапин: Брже милостиви господине —

Фијеско: Је ли што у мрежу утрчало?

Арапин: Читајте то писмо, зар сам заиста већ ту? Ја бих рекао Генуа је с десет улица краћа или моје ноге толико дуже. Ви бледите? Да! За главе ће се картати а ваша је глава дарок, како вам се допада?

Фијеско *(погружен баца писмо на шрпезу)*: Кудрави ђаволе и још десет у теби! Како си ти до тог писма дошао?

Арапин: Од прилике тако — као ваша милост до републике. Један је гласник требао с њим у Леванто да одлети. Ја сам ту дивљач нањушио. Сакријем се на једној стази. Баф! лежи момче — а зец је наш.

Фијеско: Крвавио се над тобом! То се писмо не може златом исплатити.

Арапин: Бре хвала вам и на сребру *(исшипишо и важно)*. Гроф од Лавање, ја сам се ономадне на вашу главу полакомио *(почем на писмо показује)* Ту би опет била — Сад мислим био би милостиви господин и хула квит. Ово друго можете добром пријатељу захвалити. *(пружи му другу цедуљу)* Други број.

Фијеско (*узме лист с удивљењем*): Јеси ли ти полудио?

Арапин: Други број (*продрзливо сшане пред њега подбочивши се*). Лав тек опет није баш луд био, кад је миша пардонирао? (*шаливо*) Јелте да је лукав био! Јер ко би га иначе из мреже изгризао? — Дакле како вам то прија?

Фијеско: Хуло, колико имаш ђавола у служби?

Арапин: На службу само једног а тај је на грофовском хлебу.

Фијеско: Баш Доријев потпис! — Од куд ти тај лист?

Арапин: Још врућ из руку моје Бононе. Ја сам још јучерашњу ноћ тамо отишао, вашим сам лепим речима а још лепшим цекињама зазвечао. Последњи су продрли. У јутру у шест сати требало је опет да запитам. Гроф је заиста као што сте казали тамо био и с црним на бело исплатио је пут у један запрећени рај.

Фијеско (*раздражен*): Да лакоми охотника! — Хоће републике да поруше а не знаду од једне блуднице затајати. Ја видим из ових писама, да је Дорија и његова страна договорила се, да мене и десет сенатора убију, па да Цианетина за самовладаоца учине.

Арапин: Не иначе, и то у јутру на избору Дуждевом. Трећег дана овога месеца.

Фијеско (*жестоко*): Наша брза ноћ нек ово јутро још у утроби удави — моје су ствари већ зреле — сазови друге — ми ћемо њих криво претећи — жури се Хасане!

Арапин: Још вам морам своју торбу с новинама изручити. Две хиљаде људи смо срећно умајсторисали. Ја сам њих код капуцинера сместио, где не ће ни сунца зрак допрети. Изгорели су од љубо-

питства и желе свог господара познати, и честите су бедевије.

Фијеско: Из сваке главе цвета теби једна скуда — Шта је Генуа о мојим галијама мумлала?

Арапин: То је красна шала милостиви господине! Оно четири стотина страних, које је премирење Француске са Шпанијом без хлеба оставило, како су се за моје људе залепили и преклињали да коју добру реч код вас за њих рекну, да бисте их против неверника послали. Ја сам њи вечерас код вас у двор наредио.

Фијеско (радосно): Чисто бих те загрлио хуло! мајсторски! Четири стотине велиш? — Генуа се више спасти не може. Четири стотине скуди имаш.

Арапин (просшосрдачно): Јели Фијеско, нас двоица ћемо толико набацати да ће моћи устав метлом почистити — То вам још никад нисам казао, да ја и у овдашњем гарнизону моје птице имам, који су ми тако сигурни као што ми је пут у пакао сигуран. Ја сам дакле тако уговорио да ми при свакој капији бар шест људи у стражи имамо, који су довољни да друге надговоре или чувства им у вино затопе. Ако дакле вољу имате ноћас што покушати, наћи ће те све страже пијане.

Фијеско: Не говори даље. Досад сам страшни камен без човечије помоћи ваљао; баш при крају да ме најгори лупеж у околини осрамоти? Руку момче! Што ти гроф дужан остане платиће ти кнез.

Арапин: Преко свег тог још један билет од грофице Империјали. Звала ме је са сокака, била је одвећ милостива, питала ме је с подсмехом: „Није ли грофица од Лавање жутицу добила?“ ваша милост, одговорим, само за здравље питате —

Фијеско (*прочитао билету и бацо*):
Врло добар одговор; а она је на то рекла?

Арапин: На то рекла да опет сажалева суд-
бину сироте удовице и обећава се за њу оправду до-
бити и вашој милости у напредак галантерију за-
бранити.

Фијеско (*у подсмеху*): Која се још пре
пропасти света забранити може. — Да велика важ-
ност Хасане?

Арапин (*накосно*): Милостиви господине,
женски послови иду одмах после политичних —

Фијеско: О да богме; а на сваки начин ови.
Али шта ћеш ти с тим паприћем?

Арапин: Једно ђаволство с другим изгреп-
сти. — Ове ми је прашке сињора дала, да сваки дан
један вашој госпођи у шоколаду саспем.

Фијеско (*блед одсхуца*): Дала теби?

Арапин: Дона Јулија грофица Империјали.

Фијеско (*ошме му прашке па жесто-
ко*): Ако лажеш бештијо, живог ћу те на ветрило од
Лоренцове цркве приковати, да ће те ветар за један
часак девет пута окренути — те прашке?

Арапин (*неспривливо*): Да вашој госпођи
у шоколаду на пиће дам, заповедила је дона Јулија
Империјали.

Фијеско (*изван моћи*): Авет! Авет! то
умиљато створење? — Зар може у једној женској
души толико неваљалства бити? — Али ја заборавих
теби преблаго божанство захвалити, које си кроз већег
још ђавола осујетило. Твоји су путови непостижни.
(*Арапину*) Ти обричеш покорити се и ћутати?

Арапин: Врло добро. Последње могу, то ми
исплаћујете.

Фијеско: Овај билет мене тамо зове — Ја
ћу доћи мадам! Ја ћу је обманути док ми овамо до-

ђе. Добро. Ти пак хити што игда можеш, да цело сазаклеће овамо сазовеш.

Арапин: Ову сам заповест напред омишљао и за то сам сваког на мој одговор у десет сати овамо наредио.

Фијеско: Ја чујем неки ход. То су они, лупежу, ти си особита вешала заслужио на каквим још ни један син Адамав зевао није. Одлази у пред-собије док не зазвоним.

Арапин (при одласку): Арапин је своје учинио, сад Арапин може ићи. (оде)

Пети углед.

Сви сазаклетници.

Фијеско (пред њих): Време се приближује. Облаци се стижу. Корачајте тихо! спустите обадва локота!

Верина: Осам соба за нама сам забравио, сумња на сто корачаја не може пасти.

Бургањино: Овде издајице нема; ако не ће нам страх бити.

Фијеско: Стра не сме преко мога прага. Добро ми дошао ко је год јучерашње мисли, седите! (седну)

Бургањино (хода по соби): Не радо седим кад на рушење мислим.

Фијеско: Генуези! то је важан час.

Верина: Ти си нас позвао да размишљавамо како се може тиран убити. Питај нас, ми смо ту да ти одговарамо.

Фијеско: Најпре дакле — једно питање које доста рано долази, да не обично звони — ко треба да падне? (сви ћуше)

Бургањино (*нагне се преко Фијескове столице важно*): Тирани.

Фијеско: Добро речено. Тирани. Молим вас пазите добро на целу тежину ове речи. Ко је већи тиран, онај којегачерте показују да жели слободу поткопати, или који за то моћ имаде?

Верина: На првог мрзим, последњег се бојим. Андрија Дорија нек падне!

Калкоњо (*жесшоко*): Андрија, изнемогли Андрија, који рачуне с природом може бити преко-сутра већ свршава?

Сако: Андрија благи старац?

Фијеско: Страшна је благост у тог старца Сако? Цианетинова је упорност само смешна. Андрија Дорија нек падне, то рече твоја мудрост Верина?

Бургањино: Ланци од челика или од свиле — ланци су; Дорија нек падне!

Фијеско (*шрпези полазећи*): Дакле прут сломљен преко стрица и синовца! Потписано! (*сви пошписују*) Ко? одређено је (*седне*). Али сад долази што није мање важности. Како? — Говорите ви први, пријатељу Калкоњо.

Калкоњо: Ми ћемо извршити било као војници или убице. Ово је опасно, јербо смо пренуђени многе сазналице имати, смело, јербо срца народа још нису сасвим добијена — овом су пет ножева доста. До три дана је велика служба у Лоренцовој цркви, оба Дорије тамо се Богу моле. Близу свемогућег и тирана страх измиче. Ја сам свршио.

Фијеско (*окрене се њему*): Калкоњо — ружна је ваша паметна мисао — Рафаел Сако?

Сако: Доводи Калкоња допадају ми се, избор његов узмућује ме. Боље Фијеско зови стрица и синовца на објед, где ће им онда у јарости целе репуб-

лике само избор остати, или у нашим ножевима смрт наћи, или кипријаном опојеним свету с Богом казати. Барем је тај начин zgodан.

Фијеско (*невољно*): Сако! па ако се она кап вина, коју ће њихов умираћи језик окусити, у врелу смолу претвори, у пакленог гласника — како онда Сако? — Одлази с тим саветом! Говори ти Верина!

Верина: Отворено срце показује отворено чело. Тајно убиство нас са сваким убицом поређује. Мач у руци показује јунака. Ја мислим да ми знак побуне јавно дамо и грађане Генуеске с барјаком на освету позовемо (*устане са столице. Други за њим. Бургањино му падне око враћа*).

Бургањино: Па са оружаном руком отећемо од среће једну услугу. То је глас поштења а и мој.

Фијеско: А и мој. Срам вас било Генуези (*Калкоњи и Саку*) Срећа је за нас већ и много учинила, ми морамо себи још и сами какав посао задати — дакле буну и ту још ноћеске Генуези! (*Верина и Бургањино се зачуде. Други се уилаше*).

Калкоњо: Шта? Још ноћас? Још су тирани јаки, још наша страна слаба.

Сако: Још ноћас, и још ништа није учињено а сунце већ за брег заилази?

Фијеско: Ваше су бриге врло основане, али читајте ове листове (*он им даје рукописе Цианешинове и док они љубошашно чишају с подсмехом хода горе и доле*). Сад с Богом Андрија лепа звездо? Горд и поносит стајао си ту, као да си Хоризонт од Генуе прекупио, а видео си

да и сунце с неба уступа да господство света с ме-
сецом подели. С Богом Дорија лепа звездо!

И Патроклус ј умро

Већи него ти.

Бургањино (*пошто су листове про-
чишали*): То је страхота!

Калкоњо: Дванаест на један знак!

Верина: Сутра у Сињорији.

Бургањино: Дајте ми те листове. Ја ћу
скоком кроз Генуу пројакати, овако ћу их држати па
ће камење за мнош поскакати и сви ће на освету
урлати.

Сви: Освета! Освета! Освета! Још ноћас!

Фијеско: Ту сте где сам вас желео. Почем
се смркне позваћу све најнезадовољније на весеље
т. ј. оне који су на Цианетиновом листу написани;
и осим њих Сауле, Гентиле, Вивалде и Весодимаре
све заклете Доријеве непријатеље на које је убица
са свим заборавио. Они ће моје намерење оберучке
дочекати о том се не сумњам.

Бургањино: О том се несумњам.

Фијеско: Пре свега морамо себи море осигу-
рати. Галије и морнаре имадем. Двадесет Доријевих
лађа су неоправне, без људи; лако отети. Излив Дар-
чене ће се затрпати и свака надежда на бегање осу-
јетити. Имамо ли пристаниште, онда је Генуа наша.

Верина: Није друкчије.

Фијеско: За тим ће се све градске тврди-
ње отети и утврдити највећма Томина капија, која
на пристаниште води и нашу морску силу са сувом
скопчава. Оба Дорије биће у својим дворовима напад-
нути и убијени. По свим сокацима ће се вика подиг-
нути; звона ће грувати, грађани узбунити, и на нашу
страну и слободе заштиту позвати. Послужи ли нас
срећа, чућете остало у Сињорији.

Верина: Грађа је добра. Да видимо како ћемо се поделити.

Фијеско: Верина, познајеш ли ти ону војничку реч? — Реците му Генуези да се зове субординација! Ако ја не могу главе као што желим окретати — разумите ме са свим — Ако ја нисам сазаклећа суверен, онда не ћу ни члан да будем.

Верина: За слободан живот може се неколико ропски часова жртвовати. — Ми се подлажемо.

Фијеско: Остовите ме дакле. Један од вас прегледаће град и јавиће ми снагу или слабост утврђених мета. Други нек сазна паролу. Трећи нек галије оружа. Четврти ће оно две хиљада људи у мој двор довести. Ја ћу сам до вечера све уредити и још преко тог ако ме срећа послужи у фарао банк дати. Кад удари девети сат, сви нек су у двору, моје последње заповести да приме (*завони*).

Верина: Ја пристаниште на себе примам. (*оде*)

Бургањино: Ја војску (*оде*).

Калкоњо: Паролу ћу ја да извреbam (*оде*).

Сако: Ја ћу Генуу да обиђем (*оде*).

Шести углед.

Фијеско, на то Арапин.

Фијеско (*седи за једним шриезом и пише*) Нису ли се против речи субординација као црв против игле бацали? — Али је касно републиканци!

Арапин (*дође*): Милостиви господине —

Фијеско (*устане да му једну цедуљу*): Све који су ту написани зваћеш на комедију вечерас.

Арапин: Без сумње и они да играју.

Фијеско (*ошућен и презришело*): Кад то буде извршено, не ћу те више у Генуи задржати (*хоће и за собом једну кесу злата испустити*) То нек ти је последња радња. (*ошиде*)

Седми углед.

Арапин тихо са земље кесу подигне страшљиво за њим погледајући.

Тако зар ми сад стојимо? „Не ћу те више у Генуи задржати.“ То из хришћанства у мој поганлук толмачено значи: кад будем кнез, обесићу тог доброг пријатеља на Генуеска вешала. Добро. Он се боји где ја његове трагове знам, да ћу ја његову част мојим језиком омрачити кад он кнез буде. Чекај грофе, ово последње се још може разгодити.

Сад стари Дорија, у мојим рукама ти је кожа. — Прошао си ако те не опоменем. Ако сад одем и комплот откријем, спашћу кнезу Генуеском ништа мање до један живот и једно кнештво. Ништа мање до овај шешир пун злата, може благодарност бити (*хоће да иде али на један иуш сшане*) Али почекај пријатељу Хасане! Ваља да си се опет спремио, да какву будалаштину учиниш? Кад би се цело убијање сад на друго какво добро окренуло? — Пфуј! пфуј! каква опет будалаштина од мог пакленог среброљубља! — Шта ће већу смесу учинити? Ако овог Фијеска преварим? — Или ако оног Дорију на нож предам? То ми протолмачите ви ђаволи! — Извршили Фијеско дело, може се Генуа подићи. Одлази! то не може бити. Провуче ли се овај Дорија срећно, остаје све при старом и Генуа на миру — то би још гадније било! — Али да видиш чуда кад би главе ових бунтовника у целатову кујну одлетиле? (*на другу страну*). Али да веселог сецкања ноћас ако се њихове светлости кроз шале

једног Арапина загуше? Не! из те смутње нек се хришћанин исплете, за поганика је то загонетка тешка. — Ја ћу каквог мудраца запитати *(оде)*

Осми углед.

Дворана код грофице Империаљи.

Јулија у ноћном оделу. Цианетино смућен улази.

Цианетино: Добро вече сестро!

Јулија *(уштане)*: Заиста нешто необично бити мора што Генуеског наследника његовој сестри води?

Цианетино: Тебе бар свагда лептири, али мене орли облећу. Ко се њих може опростити? Седимо.

Јулија: Ти ми одузимаш страшљивост.

Цианетино: Сестро, кад је Фијеско последњи пут код тебе био?

Јулија: Чудно питање, као да се мој ум све једнако с таким маленкостима забавља.

Цианетино: Ја то на сваки начин морам знати.

Јулија: Дакле јуче је ту био.

Цианетино: Па јели простосрдачан био?

Јулија: Као свагда.

Цианетино: И све још при старом лудилу?

Јулија *(увређена)*: Брате!

Цианетино *(јаким гласом)*: Слушај, још све једнако она иста луда?

Јулија *(срдишо уштане)*: Шта ви мислите за мене брате?

Цианетино *(с подсмехом)*: Парче женског мяса у великој привилегији завијено, нек је међу нама речено, јер нас и тако нико не слуша.

Јулија (шаливо): Међу нама речено, ви сте продрзљив мајмун, који је на име свог стрица трску узјахао — јер нас нико не слуша.

Џианетино: Сестрице! Сестрице! Немојте се срдити — само сам за то весео што је Фијеско све једнако још стара луда. То сам хтео знати (*хоће иде*).

Девети углед.

Ломелино долази.

Ломелино (пољуби Јулији руку): Извините моју слободу, милостива госпо! (*окрене се Џианетини*) Неке ствари које се немоу одложити.

Џианетино (узме га на страну. Јулија срдито пође једном клавиру и почне алетро): Све наређено за сутра?

Ломелино: Све кнеже. Али књигоноша који је јутрос у Леванто отишао, још се није вратио. Нема ни Спиноле. Да није где ухваћен! — Ја сам у највећој сметњи.

Џианетино: Ни за што се не бој. Та при руци имаш листу?

Ломелино (уилашен): Листу — милостиви господине — ја не знам ја сам је без сумње у својој јучерашњој хаљини оставио —

Џианетино: Добро. Само да је Спинола ту. Фијеско ће у јутру мртав у постељи осванути. За то сам се постарао.

Ломелино: Али то ће страшно комешање учинити.

Џианетино: Баш то је наша сигурност момче. Свакидашња злочинства увређеног крв успаљују, па је човек свашта учинити кадар. Од изванредних злочинства крв се смрзава, па је онда човек

ништа. Знаш ли ту басну о Медузи? Њен поглед у камен претвара — шта се не ће учинити, док се камен не угрије!

Ломелино: Јесте ли милостиву госпођу опоменули?

Цианетино: Мани се тог. Њу већ Фијеска ради морамо поштедети. А кад окуси плод онда ће трошак прегорети за који је купљен. Хајде! Ја вечерас још из Милана војнике очекујем и морам на капијама наредбу чинити. (*к Јулији*) Но сестро, јеси ли већ скоро љутину одсвирала?

Јулија: Идите ви сте непристојан гост.

(*Цианетино пође па се с Фијеском сретне*).

Десети углед.

Фијеско долази.

Цианетино (*одступајући*): Ха!

Фијеско (*услужно и подворно*): Кнеже! ви ми једно подворење уштедисте које сам баш учинити намеравао —

Цианетино: Заиста грофе и за мене ништа пријатније није од вашег друштва.

Фијеско (*схуца к Јулији учиниво јој пољуби руку*): Већ је у обичај ушло код вас сињора све преко очекивања видети.

Јулија: Ах идите, то би код друге двоструки смисао имало — али гле мене у неглиже. Опростите грофе (*хоће да побегне у своју собу*).

Фијеско: О останите лепа госпођице! Женска никад није дражестнија, него у спаваћој хаљини! (*смејући се*). То јој је ношиво од заната — Ове повезане косе допустите да их сасвим разбацим.

Јулија: Ала ви мушкарци радо разбацујете!

Фијеско (*као безазлено према Цианешину*): Косе и републике! Јелте то је нама свеједно? — па и та је пантлика криво приденута — — Седите, лепа грофице, та ваша Лаура само зна очи али не срца преварити — Допустите да вам ја наместим (*она седне а он јој поправља хаљину*).

Цианетино (*гурне Ломелина*): Сиромах, како је безбрижан!

Фијеско (*још на Јулијним недрима забављајући се*): Видите — све сам белим покрио. Чувства морају свагда следе писмоноше бити не знајући како с природом фантазија играти мора.

Јулија: То је лако свршено.

Фијеско: Ни најмање, јер видите најбоља новина губи цену ако је сви сазнаду — Наша чувства су само густа чорба наших република. Племићство од ње живи, али се опет преко њеног обичног укуса узвишава (*почем је облачење свршио поведе је једном огледалу*) Не, вере ми! ово ношиво мора сутра у Генуи мода бити (*нежно*). Смем ли вас тако кроз град водити?

Јулија: Гле моје луде главе! Како је он то вешто уредио, да ме на своју вољу преклони! Али мене глава боли, ја ћу код куће остати.

Фијеско: Опростите грофице то истина до вас стоји, али ви опет не ћете учинити. У подне је једна дружба флорентинских актера овде стигла и мене замолила да се у мом двору показати може — Ја нисам крив што су се прве даме од Генуе на то позорје опремиле, које ме у не малу сметњу доводи, како ћу прву ложу заузети да никог од мојих чувствителних гостију не увредим. Још само један начин остаје (*с дубоким шоклоном*) Хоће те ли бити тако милостива сињора?

Јулија (*зарумени се и брже оштри у собицу*) Лаура!

Цианетино (*сшупа к Фијеску*): Грофе, ви се опомињете на неку неугодну ствар, која се ономадне између нас двојице догодила —

Фијеско: Ја бих желео кнеже да бисмо је обојица заборавили — ми људи према себи тако се владамо, као што се познајемо, а чија је него моја кривица, што ме мој пријатељ Дорија са свим није познавао?

Цианетино: Барем никад се тог сетити не ћу а да из срца од вас опроштај не заиштем —

Фијеско: А и ја се никад сећати а да вам из срца не опростим (*Јулија долази мало друкчије обучена*).

Цианетино: Баш ми сад паде на памет, грофе, ви против Турака војујете?

Фијеско: Вечерас ће се ленгери вадити — Ја сам баш тога ради у малој бризи у којој би ми љубав мог пријатеља Дорије помоћи могла.

Цианетино (*одвек услужно*): С драгом душом! заповедајте са мном!

Фијеско: Полазак ће вечерас око мог двора и пристаништа можда мало више људи згрнути, које би кнезу вашем стрицу неповољно бити могло.

Цианетино (*просшосрдачно*): То ће моја брига бити. Радите ви само и ја вам желим много среће за предузетак.

Фијеско: Ја сам врло обвезан.

Једанаести углед.

Пређашњи. Један Немац од телохранителства.

Немац: Кад сам поред Томине капије пролазио: видео сам мноштво оружаних војника где Дарвени иду и галије грофа од Лавање опремају. —

Цианетино: Ништа важније? Не ће се даље јавити.

Немац: Добро. А из манастира капуцинског силно подозрително људство врви преко простора, ход и изглед њихов сумњати даје да су војници.

Цианетино (*срдишо*): Да великога опреза од тог глупака! (*Ломелину с поверењем*): То су моји Миланци.

Немац: Заповедате ли, милостиви господине, да се затворе?

Цианетино (*јако Ломелину*): Погледајте Ломелино (*бесно Немцу*): Сад одлази, доста је! (*Ломелину*) Кажите том швапском волу да држи језик за зубе (*Ломелино оде с Немцем*).

Фијеско (*који се до сад с Јулијом забављао и крадом на њих очи бацао*): Наш је пријатељ срдит, а смем ли узрок знати?

Цианетино: Није ни чудо, то непрестано питање и јављање (*исшрчи*).

Фијеско: И на нас чека театар. Смем ли вашу руку молити, милостива госпођице!

Јулија: Претрпите се! Док збацам анвелоп. Ваља да не ће трагедија бити грофе? То и не сањам.

Фијеско (*лукаво*): О грофице! Тако је весело да човек пукне од смеја.

(*Он је одведе завес падне*).

ЧЕТВРТА РАДЊА.

Ноћ је. Двор код Фијеска. Лампе се запаљују, оружје уноси. Једно крило од двора је осветљено.

Први углед.

Бургањино војнике уводи.

Бургањино: Станите! — На велику капију дворску четири момка. На свака врата дворска по двојица (*страже иду на одређена места*) који год хоће сме ући а изаћи нико. Који се противи доле с њиме! (*с другима иде у двор, страже горе доле. Пауза*)

Други углед.

Страже на великој капији (*вићу*): Ко је? (*Центурионе долази.*)

Центурионе: Пријатељ Лавање! (*ирелазу преко авлије на десну капију*).

Стража (*шало*): Натраг!

Центурионе (*кушећи иде на леву капију*).

Стража (*на левој*): Натраг!

Центурионе (*смукен шане. Пауза. Неко к левој стражи*): Пријане куд се изалази на комендију?

Стража: Не знам!

Центурионе (*све у већем чуду хода горе доле, нашо десној стражи*): Пријане кад се почиње комендија?

Стража: Не знам.

Центурионе (*удивљен хода. Смукен смошри страже*): Пријане шта је то?

Стража: Не знам.

Центурионе (*улашен завије се у јашуце*): Чудно!

Страже на великој капији (*вичу*): Ко је?

Трећи углед.

Пређашњи. Цибо долази.

Цибо (*при уласку*): Пријатељ од Лавање.

Центурионе: Цибо, где смо ми?

Цибо: Шта?

Центурионе: Погледај око себе!

Цибо: Где? Шта?

Центурионе: Сва врата заседнута.

Цибо: Овде лежи оружје.

Центурионе: Нико не казује шта је.

Цибо: То је чудно.

Центурионе: Колико је сати?

Цибо: Осам је прошло.

Центурионе: Пух! Оштра је зима.

Цибо: Осми је сат уречено време.

Центурионе (*маше главом*): (Ту није чист посао.

Цибо: Фијеско неку шалу проводи.

Центурионе: Сутра је избор дужда —

Цибо, овде није чист посао.

Цибо: Ђути! Ђути! Ђути!

Центурионе: Десно је крило осветљено.
 Цибо: Чујеш ли? Чујеш ли?
 Центурионе: Мутна вика унутра и —
 Цибо: Јасна звука као да се оклопи ударају
 један о други —
 Центурионе: Страхота! Страхота!
 Цибо: Једна кола! Стала су пред капијом.
 Страже на великој капији: (*вичу*):
 Ко је?

Четврти углед.

Пређашњи. Четири Асерата.

Асерато (*на уласку*): Пријатељи Фијескови.
 Цибо: То су четири Асерата.
 Центурионе: Добар вечер земљаче!
 Асерато: Ми идемо у комендију.
 Цибо: Срећан пут!
 Асерато: Зар не ће те и ви у комендију?
 Центурионе: Изволите напред: ми ћемо
 најпре фришкога ваздуха.
 Асерато: Скоро се почиње, хајдете (*ходи
 даље*).
 Страже: Натраг.
 Асерато: Шта ће то рећи?
 Центурионе (*смеје се*): То ће рећи,
 изишли бисмо.
 Асерато: Ту се не разумемо.
 Цибо: И то очевидно (*свирка на десном
 крилу*).
 Асерато: Чујете ли симфонију? Игра ће се
 почети.
 Центурионе: Мени се чини, почела се, а
 ми смо у њој луде играли.
 Цибо: Немам сувише тоpline. Ја идем.

Асерато: Овде оружје?

Цибо: Хах! Справа за комендију.

Центурионе: Хоћете ли ту стајати као луде на Ахеронту. Хајдете у кафану! (*Сви шест пођу на капију*).

Страже (*вичу*): Натраг!

Центурионе: Шта наопако! ми смо заробљени.

Цибо: Мој мач вели: „Не ћемо дуго!“

Асерато: Метни га натраг! Метни! Гроф је поштен човек.

Цибо: Издани! Продани! комендија је сланина била, а за мишем се затворише врата.

Асерато: То не дај Боже! мене је страх, како ће се свршити.

Пети углед.

Главне страже (*вичу*): Ко је? (*Верина и Сако долазе*).

Верина: Пријатељ куће (*седам други илемећа долазе*).

Цибо: Његови повереници! Но сад ће се разведрити.

Сако (*у разговору с Верином*): Као што сам вам казао, Лескаро је на стражи код Томине капије; Доријев најбољи чиновник и њему слепо одан.

Верина: Том се радујем.

Цибо: Ви по жељи долазите да све нас из сна изведете.

Верина: Како то? Како то?

Центурионе: Ми смо на комендију позвани.

Верина: Дакле смо на једном путу.

Центурионе (неспримљиво): На путу на ком свако месо иде. Тај и ја знам. Та ви видите да су сва врата опседнута? На што ту врата опседати?

Цибо: На што страже?

Центурионе: Ми ту стојимо као под вешалима.

Верина: Гроф ће сам доћи.

Центурионе: Може се пожурити, ја сам већ стрпљење изгубио (*сви илемећи по сиражњој страни ходају*).

Бургањино (из двора): Како је на пристаништу Верина?

Верина: Све је срећно у лађама.

Бургањино: И двор је пун натучен војника.

Верина: Већ је далеко преко девет сати.

Бургањино: Гроф се дуго задржава.

Верина: Све доста хити за његову надежду.

Бургањино, ја у срцу зебем кад на нешто помислим.

Бургањино: Немој ухитрити, оче!

Верина: Где се ништа задоцнити не може, тамо се ништа ускорити не да. Ако убиство не извршим, никад за прво одговарати не ћу моћи.

Бургањино: Али кад мора Фијеско умрети?

Верина: Кад буде Генуа слободна, онда умире Фијеско!

Велика стража (виче): Ко је?

Шести углед.

Пређашњи. Фијеско.

Фијеско (у доласку): Пријатељ. (*Сви се поклоне, страже презентирају*) Добро ми дошли најдражи гости. Ваљда сте се срдили што

домаћин тако дуго заостаје? Опростите (*лагано Верини*) готов?

Верина (*одговара на ухо*): По жељи.

Фијеско (*лагано к Бургањину*): А ви?

Бургањино: Све је у реду.

Фијеско (*Саку*): А ви?

Сако: Све је добро.

Фијеско: А Калкоњо?

Бургањино: Још га нема.

Фијеско (*јасно сиражама на кашуји*):

Нек се забрави! (*скида шешир па с благородним поносом скупиштини шуца*).

Господо моја!

Ја сам слободу узео вас на један театар позвати, али не да вас забављам, него да вам роле у њему поделим.

Пријатељи моји! доста давно ми већ сносимо Цианетиново беснило и подбадање Андријно. Пријатељи! Ако Генуу ослободити желимо, немамо више времена изгубити, шта мислите на какву цјел служити 20 галија, које отаџбине пристаниште опсађују? На коју цјел они савези које је Дорија учинио? На коју цјел оно оружје које су Дорије у срце отаџбине унели? — Сад се више нема шта са мумлањем и проклињањем учинити. Желимо ли све спасти, морамо све покушати. Очајана болест изискује опасан лек. Јели когод међу нама толико равнодушан, који би себи равног за господара припознао? (*мумлање*) — Овде ни једнога није, чији прадедови нису помагали Генуи темељ положити. Чим? За име живог Бога! Чим? чим су ова два грађанина боља од нас да се тако слободно преко наших глава узвргну? — (*дивља вика*) — Сваки је од њих да богме на то позван да Генуу против угњетитеља њезиних брани

—Ни један од обојице ни једну длаку од својих права другом уступити не може а да душу целе државе не изневери — (*велики немир међу слушаоцима пресече му говор, за шим почне*) ви осећате — сад је све добијено. Већ сам ја пре вас пут к слави начинио. Хоћете ли ићи за мном? Ја сам готов да вас водим. Ове уредбе које ви сад тек с удивљењем мотрите, морају вам сад ново јунаштво улићи. Овај страх мора се у славни жар подгрејати, да се са овим земљацама и са мном сложите да тирана из корена истребимо. Свршетак ће увенчати смелост, јер моје су уредбе добре. Намера је праведна, јер Генуа страда. Та нас мисао обесмрћава, јербо је опасна и грдна.

Центурионе (*у силном немиру*): Доста Генуа ће се ослободити! С тим подвигом и против самог пакла!

Цибо: И кога тај из дремежа не пробуди, тај нек на веки на веслу рче, док га труба страшног суда не одреши.

Фијеско: То су биле речи човека. Сад пак заслужили сте знати каква се опасност над вама и Генуом вије (*он им преда Арашинове цедуље*). Светлите војници! (*илемичи се око букшиња скупе*). По жељи је ишло пријатељу.

Верина: Али опет не говори још тако јасно. Ја сам тамо на левом крилу опазио, где нека лица побледише и ноге заклецаше.

Центурионе (*у јаросши*): Дванаест сенатора! ђавола! Подигните мачеве сви! (*сви се мешну на приугошовљено оружје осил двоице*).

Цибо: И твоје је име ту Бургањино.

Бургањино: И ако Бог да још ноћас на Доријевој гуши.

Центуриона: Још два мача леже.

Асерато: Моја браћа не могу крв гледати, поштедите их!

Центурионе (*жестоко*): Шта? Шта? Не могу тиранску крв гледати? Смождите те бабе! Избаците из републике те изроде! (*неки се из друштва срдито на двојицу мешину*).

Фијеско (*расшави их*): Станите! Станите! Генуа зар да робовима своју слободу захвали? Наше зар злато кроз овај рђав метал да свој звук из губи? (*ослободи их*) ви ћете господо моја се до онде с једном собом у мом двору задовољити, док се Генуе судбина реши (*стражи*). Два роба! ви одговорате за њих! Две јаке страже на њихов праг! (*одведу их*).

Страже на капији: Ко је на пољу? (*луца на пољу*).

Калкоњо (*уплашено виче*): Отворите пријатељ! За име божје преклињем отворите!

Бургањино: То је Калкоњо. Шта то значи „за име божје?“

Фијеско: Отворите му војници.

Седми углед.

Пређашњи. Калкоњо као без душе уплашен.

Калкоњо: Свршено је! Свршено је! Бежите ко бегати може, свему је крај!

Бургањино: Чему је крај? имају ли они од челика месо; или ми мачеве од корова?

Фијеско: Размисли се Калкоњо! Неразумеваше овде се опростити не би могло.

Калкоњо: Да смо издани. То је проклета истина! ваш Арапин, Лавање, она несрећа! Ја дола-

зим од двора Сињорије. Он је на аудиенцији код кнеза (*сви племићи пребледе. Сам Фијеско мења лице*).

Верина (*одважно к спражи на камији*): Војници пружите алабарде, ја не ћу од целатове руке да умрем (*сви племићи се смукени узнемире*).

Фијеско (*слободније*): Куда? Шта радите? — — Одлази до ђавола Калкоњо — то је праван страх био господо — жено! пред таком децом то изрећи — Па и ти Верина? — И ти Бургањино — куда ти?

Бургањино: (*силно*): Кући да моју Берту убијем па да опет дођем.

Фијеско (*учини смех*): Станите! Јели то тираноубица срце? — Ти си мајсторски своју ролу изиграо Калкоњо! Зар ви невидите да је та новина с мојим договором дошла? Реците Калкоњо није ли била моја заповест да ове Римљане на кушање метнете?

Верина: Но ако се и ти смејеш? онда хоћу да верујем, али те више за човека не држим.

Фијеско: Срам да вас буде јунаци! Ово детињско кушање не знадoste одржати! — узмите опет своје оружје — ви ћете као лавови борити се ако желите ту љагу збрисати (*шихо Калкоњу*). Јесте ли сами тамо били?

Калкоњо: Ја сам се кроз драбанте турао, да по налогу мени датом паролу код кнеза сазнам — кад сам се враћао, али ево носе Арапина.

Фијеско (*јасно*): Дакле старац је у постељи, ми ћемо га из перја издобовати (*лагано*) Јели дуго с кнезом говорио?

Калкоњо: Због мог првог страха и ваше велике опасности једва сам два часа тамо остао.

Фијеско (*јасно и ведро*): Гле како наши земљаци још дркћу!

Калкоњо: И не би требало да сте тако брзо открили ствар. Али за име божје грофе, шта ћемо с том лажју добити?

Фијеско: Времена, пријане, па је већ сад први страх прошао (*јасно*) Хеј нек се вино донесе (*шихо*) Па јесте ли ви кнеза пребледети видели? (*јасно*) живо, браћо, ми ћемо на рачун ноћашњег још једну отпити! (*шихо*) Па јесте ли га пребледити видели?

Калкоњо: Прва је реч Арапова морала бити „сазаклетије.” (*смешен*): Хм! Хм! Лукав је ђаво Калкоњо — он није ништа одао, док је нож на његовој гуши стојао. Сад је да богме његов анђео. Лукав је Арапин (*Донесу му пехар вина, он га држи к скупиштини нашије*) За нашу срећу браћо! (*луца неко*).

Стража: Ко је на пољу?

Један глас: Кнежев слуга (*илемџи очајано по авлији посрћу*).

Фијеско (*међу њих*): Не децо! Не страшите се! не страшите се! Ја сам ту, слободно! Однесите то оружје. Будите људи! Заклињем вас. Ова похода даје ми надежду, да се Андрија још сумња. Идите унутра па се охрабрите. Одбравите војници (*сви се уклоне, капија се ошвори*).

Осми углед.

Фијеско као да из двора долази. Три Немца воде Арапина везаног.

Фијеско: Ко ме је звао у авлију?

Немци: Водите нас грофу.

Фијеско: Ево грофа. Ко ме зове?

Немац (*клања се пред њим*): Добро вече у кнежево име. Овог Арапина везаног шиље вашој милости. Срамно је излајао. Остало ће цедуља казати.

Фијеско (*прили за равнодушно*): А зар ти нисам тек данас галију обећао? (*Немицу*) Добро пријатељу. Моје поштовање кнезу.

Арапин (*за њима*): И с моје стране! па му кажи — кнезу — да није магарца послао, онда би дознао да у увору две хиљаде војника лежи (*Немци оду и лелићи се повраше*).

Девети углед.

Фијеско. Сазаклетници. Арапин упоран у среди.

Сазаклетници (*шропуши шргну се кад угледаше Арапина*): Ха! Шта је то?

Фијеско (*прочитао је цедуљу са прегриженим једом*): Генуези прошла је опасност, али и сазаклетије је свршено.

Верина (*удивљено виче*): Шта? зар су Дорије мртви?

Фијеско (*жесшоко*): Тако ми Бога на целу војску републике — али на ово справљен нисам био. Слаби старац са четире врсти, поражава до три хиљаде (*изнемогло сиусши руку*). Дорија победио Фијеска.

Бургањино: Али говорите једанпут, ми смо се укочили.

Фијеско (*чиша*): „Лаваше, чини ми се да једнаку судбину са мном имате — За добротворство неблагодарност вам је плата. Овај ме Арапин на неки комплот опомиње. Ја вам га везана натраг

шиљем, а ноћас ћу спавати без телохранителства.“
(*Испусти шапир, сви се згледају*).

Верина: Дакле Фијеско!

Фијеско (*с благородством*): Зар да ме је један Дорија у великодушју надвисио? Нема зар једне добродетели у Фијесковом племену? Не! тако ми живота! — Разиђите се сви! Ја ћу отићи и све припознати (*хоће да иде*).

Верина (*задржи га*): Јеси ли полудео човече? Зар је будалаштина била, што смо намерили? Стани! Зар није ствар отаџбине била! стани! Или си ти само Андрију и не тирана убити хтео? Стани! кажем ја — ја те као издајицу отаџбине задржавам —

Сазаклетници: Свежите га! О земљу с њим!

Фијеско (*ошле од једног мач на криш себи пуш*): Да видим ко је тај, који ће први тигра зауздати! — Видите ли господо — ја сам слободан — могао бих вам утећи кад бих хтео — Али сад остајем, јер сам се друкчије предомислио.

Бургањино: Дужности си се сетио?

Фијеско (*с поносом срдиш*): Хеј деране, научите најпре вашу према мени на памет, али не мене на то! — Мирно господо све остаје при старом — (*Арашину којег свезе пресеца*). Заслуга ти је да си једно велико дело проузроковао — Бежи!

Калкоњо (*љуш*): Шта? Шта? Жив да остане поганик? Жив који нас све одао?

Фијеско: Жив, који вам је свима страх за- дао. Одлази момче! Гледај да што брже оставиш Генуу, могао би још когод своје јунаштво на теби правдати.

Арапин: То значи. Баво на хулу незаборавља! — Слуга понизни господо! — Ја већ видим да

за мене у Италији кудеља није никла, морам је на другом месту тражити (*с грохошом оде*).

Десети углед.

Слуга долази. Пређашњи без Арапина.

Слуга: Грофица Империјали већ трећи пут пита за вашу милост.

Фијеско: Шта врага! Да богме комендија се већ мора почети! Кажите да ћу одмах доћи — стани — моју ћеш госпођу молити да у моје свиралиште дође и за дуваром ме тамо дочека (*слуга оде*). Ево ја сам ваше роле на папир ставио; ако сваки своју изврши, не остаје ми више шта говорити. — Верина ће напред у пристаниште ићи и с једним топом знак за буну дати кад лађе освоји. Ја одлазим, мене још важно дело чека. Ви ћете звонце чути и сви заједно у моје свиралиште доћи. — Међу тим идите па напишите се мог кипријана (*Разилазе се*).

Једанаести углед.

Свиралиште.

Леонора. Арабела. Роза. Све уплашене.

Леонора: У свиралиште обећао је Фијеско доћи, али не долази. Једанаест је прошло. Двор пун људи и оружја. Али Фијеско не долази?

Роза: Да се ви за дувар сакријете — Шта је милостиви господин с тим хтео?

Леонора: Он тако хоће Роза; дакле ја доста знам да му будем покорна, доста Бела да без бриге останем. — И опет! опет тако дркћем, Бела, и срце ми тако страховито бије. За име божје, девојке, не идите ни једна од мене.

Бела: Ништа се не бојте, страх нас чува од лудила.

Леонора: Куд год погледим, стране образе видим, као стихије бледи и исцеђени. Кома год проговорим, дркће као болан и сакрива се у густу ноћ у тај страшни стан нечисте савести. Одговор је полу слободан глас, који се још на дркћућем језику сумња, хоће ли ми продрзљиво умаћи — Фијеско? — Ја не знам каква се страхота овде кује — само мог Фијеска (*с грацијом руке склапа*) облећите ви вишњи духови!

Роза (*сиресе се*): Боже! Шта шушти по галерији?

Бела: То је војник који тамо на стражи стоји (*сваража на пољу виче*): „Ко је то?“ (*одговара се*).

Леонора: Људи долазе! Бежите за дувар! Брже! (*сакрију се*).

Дванаести углед.

Јулија. Фијеско у разговору.

Јулија (*врло збуњена*): Престаните грофе! Ваше галантерије не иду више у глухе уши већ у кипећу — крв — Где сам ја? Овде никог нема осим варалице ноћи! куда сте ви моје остављено срце завели?

Фијеско: Где очајана страст слободу добија и где ватра с ватром слободније говори.

Јулија: Стани Фијеско! За име светаца! не говори даље! Да није тако густа ноћ ти би мој румен образ видео и смисловао се.

Фијеско: Није тако Јулијо! Баш онда би моја чувства твој пламен угледала и с тим слободније к њему полетала (*жесшоко јој пољуби руку*).

Јулија: Човече твој образ гори као и језик! Тешко мени ја осећам како и из мог дивљи пламен букти. Дај нам светлост молим те. Усколебана чувства могла би опасну ноћ разумети. Иди, ови кипећи бунтовници могли би прилику употребити и безбожне своје жеље намирити. Иди међу људе, ја те пре-клињем.

Фијеско (*наметашем*): Како се без невоље браните моја мила! Зар ће се кадгод власници свог роба бојати?

Јулија: О мушкарци и вечно противоговорење, као да ви нисте најопаснији победитељи, кад се нашој сујети ропски одате. Све да ти зар исповедим Фијеско? да је само мој порок моју добродетел сачувао? Да је само мој понос тебе изсмејао? Да су само до овог места моје мисли стајале? Ти си очајао на свом лукавству па прибежиште у Јулијној крви тражиш. Ту ме издају.

Фијеско (*лакомо и иродрзливо*): Па шта си с тим изгубила?

Јулија (*раздражена с вааром*): Кад ја кључ од моје женске светиње, којим си ме кадар кад хоћеш осрамотити, теби издам, шта мање могу изгубити него све? Желиш ли више знати опадниче? Хоћеш још то да припознаш, да је наша цела тајна женска мудрост само једно удно претварање с којим нашу смртну слабост покривамо, која најпосле опет само од ваших преклињања опсађена бива и која (ја са срамотом припознајем) би опет свагда радо победи уступала, кад год при првом са добродетели посртању непријатеља са издајством прима? — да се сва наша женска вештина само за тај сујетни оклоп бори, као што на шаху сви чиновници безоружаног краља чувају? Побијеш ли овог — Мач! па слободно праметни онда сву игру — (*после куча-*

на важно) Ево ти образ нашег хваљеног сиромаштва — Буди великодушан!

Фијеско: Па опет Јулијо — Где боље него у моју безграничну страст можеш то благо положити?

Јулија: Заиста нигде боље и нигде горе — Слушај Фијеско, докле ће ова безграничност трајати? — Ах већ доста несрећно сам играла, што и последње моје на игру нисам метнула — Да ћу тебе заробити Фијеско, за то сам се смело у моје милине уздала; али за могућство тебе задржати моћи, врло се бојим — Али пфуж шта ја ту говорим? (*она одскачући на лице рукама покрије*).

Фијеско: Два греха у једној речи. Неповеће и мој вкус, или сагрешење против твоје љупкости — шта је од оба лакше опростити?

Јулија (*слаба побеђена дирнушим гласом*): Лажи су само оружја пакла—њих Фијеско више не треба да покори своју Јулију (*изнемогла падне у једну софу после ћушања шоржештвено*) Слушај да ти још једну кажем Фијеско — Ми смо јунаци кад је наша добродетељ сигурна али смо деца кад је бранити морамо! (*љуша и угнушим очима на њега*) А фурије кад се за њих светимо — Слушај кад си ме уморио Фијеско?

Фијеско (*увређеним гласом*): Уморио? Уморио? За име божје шта, дакле ништа сујета женска више не изискује, кад човека пред собом види да пузи, па опет сумња? Ха! она се опет буди да осећа (*глас у хладности пређе*) добро ми се још очи отварају — шта је то што сам баш сад испросити хтео? Најмања понизност човека према највеће милости једне жене изгубљена је! (*к њој са дубоким хладним поклоном*) охрабрите се мадона! Сад сте изван опасности.

Јулија (*шпрушта*): Шта вас је снашло грофе?

Фијеско (*одвећ равнодушан*): Заиста мадона! ви пуно право имате, част смо обоје само једанпут на игру метули (*учишиво пољуби је у руку*): Ја хоћу срећу имати вама у друштву сваку част одати (*хоће да иде*).

Јулија (*за њим, шргне га наспраг*): Остани зар си полудео? Остани! Зар мораш казати — исказати што ни један мушкарац клечећи — са сузама — ни на мукама из мог поноса не би извадио? — Тешко мени, и овај густ мрак је још доста светао, него да овај пламен сакрије који при овој исповести на образу гори — **Фијеско** — О ја мог целог рода срце пробадам, цео ће ме пол мој на веки презирати — Ја тебе обожавам **Фијеско!** (*падне пред њим*).

Фијеско (*с шри корака одсхуца, остави је на земљи па са победом смејашу се и очне*): То сажалујем сињора! (*зазвони и дигне дувар па изведе Леонору*) Ево моје супруге — божанствена жена! (*падне у наручја Леоноре*).

Јулија (*скочи с виком са земље*): Ах нечувена превара!

Тринаести углед.

Сазаклетници који улазе. Госпе с друге стране. **Фијеско. Леонора и Јулија.**

Леонора: Човече мој, то је одвећ строго било!

Фијеско: Мање није заслужило рђаво срце. ову сам освету твоим сузама дужан био (*скушшиши ми*) Не Господо и госпође, није мој обичај при сваком поводу одмах у детињску ватру планути. Дуго

мене будалаштине људске увесељавају док ме раздражити могу. Ова је мој највећи гњев заслужила, јербо она је овом анђелу овај прашак смешала (*он скупиштини показује ошров која одстуца*).

Јулија (*гњев шајећи*): Добро! добро! врло добро господине! (*хоће да иде*).

Фијеско (*поведе је за руку наираг*): Ви ћете се претрпити мадона — још нисмо са свим готови — ово друштво љубопитљиво жели знати за што сам ја моју памет тако затајао и тај безумни роман с највећом лудом Генуеском проводио.—

Јулија (*подигне се*): То се не може сносити, али стрепи за то! (*с ирешњом*) Дорија у Генуи грми — а ја сам сестра његова.

Фијеско: Доста зло ако је то ваш последњи гњев. — На жалост вам морам казати да је Фијеско из краснога диадема вашег светлог брата конопац сплео којим он лупеже републике још ову ноћ обесити намерава (*почем она побледи, он с презирањем смејаше се почне*) Пфуј то вам се неочекивано види — па видите! (*с већим подсмехом*) за то сам ја позор ваше куће занимати за потребно држао; за то (*на Леонору показујући*) сам овај адем испустио, па моја је дивљач срећно у мрежу утрчала. Ја вам захваљујем сињора на вашој указаној љубави и ево вам враћам овај театрални украс (*он јој њен образ с дубоким поклоном преда*).

Леонора (*с молбом се око Фијеска превија*): Мој Лудовиго, она плаче, сме ли вас ваша Леонора са дрктањем молити?

Јулија (*накосно к Леонори*): Бути! ти проклета —

Фијеско (*слузи*): Учини де пријане ту галантерију, понуди де овој госпи руку; она је вољу добила мој државни затвор видети. Ти ми добар

стојиш да мадона од никог узнемирена бити не ће — на пољу је оштар ваздух. — Олуја која ноћас Доријево племе цепа, могла би јој косу покварити.

Јулија (*плачући*): Куга те уморила, црна подмукла варалицо (*к Леонори љуша*) Немој се радовати свом триумфу, тебе ће он, и сам себе прогутати — па очајати! (*изађе на поље*).

Четрнаести углед.

Леонора. Фијеско.

Леонора (*са страхом ближе њему*): О Фијеско! — Фијеско! — — ја вас са свим не разумем, али ја стрепити почињем.

Фијеско (*важно*): Леонора, — ја сам видео некад где ви с једном Генуескињом с леве стране идете — ја сам на асемблејима благородства видео, где су вама племићи руку љубили почем су другој већ пољубили. — Леонора то ме је ражало. Ја сам се заверио, да то не ће више бити — да ће престати. Чујете ли ви тај војени шум по мом двору? Чег се страшите, истина је — идите грофице у постељу — сутра желим кнегињу пробудити.

Леонора (*склопи обе руке иа се синути на једну шолуцу*): Боже! Моје пророштво! Ја сам пропала!

Фијеско (*смирно иа с досшоинством*): Допустите ми љубезна да изговорим! Два су од прадеда мојих троструку круну носила. Само под пурпуром је Фијескова крв здрава. Ваш муж само с наслеђеном славом зар да блиста? (*живље*): Шта? зар да он своје цело величанство једном случајном догађају захвали који је у доброј вољи својој из трулих заслуга једног Јована Лудвига Фијеска скрипио? Не Леоноро, ја сам далеко поноситији него да бих то у

поклон примио, што сам још вредан себи сам задобити. Још ћу ноћас ја својим дедовима позамљени украс у гроб натраг бацити. — Грофови од Лавање престају — кнезови настају.

Леонора (*лагано фаншазирајући главом врши*): Ја видим, где мој муж смртно рањен пада — (*слабије*) Ја видим где ми замукли носиоци издерано тело мог мужа доносе (*уилшиена скочи*) Прва — јединита кугла кроз Фијескову душу лети.

Фијеско (*ухвати је нежно за руку*): Смири се душо. Та јединита кугла то не ће учинити.

Леонора (*важно га погледа*): Тако слободно Фијеско небо позива: Па да је од хиљаду хиљада случајева само један могућан, могао би од хиљаду хиљада тај један истинит бити, па мој би муж изгубљен био — Промисли Фијеско! ти за небо играш, па да се милион користи за једну погрешку добити може, би ли доста слободан био да коштице за игру мешаш и с Богом опкладиш? Не мужу! кад све на дасци лежи, свака је кост кушање Бога.

Фијеско: (*смеши се*): Небрини се. Ја сам се са срећом боље погодио.

Леонора: Јеси ли ти видео — и јеси ли стајао код оне пачателне игре — ви је забавом зовете, и јеси ли гледао како је варалица свог љубимца с малим среће картама мамила, док се није угрејао, устао и банк заискао — па како га је сад при очајателном ударцу изневерила? — О мужу мој, ти не идеш да се Генуезима покажеш да те обожавају. Републиканце из сна гонити, коња мамузати није шетња. Фијеско! неверуј тим бунтовницима. Они мудри који су те подбадали, они се тебе боје. Глупи, који те обожавају, слабо ти помажу, и куд год погледим, Фијеско је изгубљен.

Фијеско (*с јаки м кораком по соби*):
Највећа је опасност малодушје. Величина своју
жртву иште.

Леонора: Величина Фијеско? — О да се
твоја виспреност за моје срце тако зло стара! —
Гледај! Ја се уздам у твоју срећу; хоћу да кажем
ако ти победиш — Тешко онда мени најсиромашнијој
жени! Бедна сам ако ти не изађе за руком; иза-
ђе ли, онда сам најнесрећнија! Ту нема избора мој
љубезни! Промани ли он кнеза, изгубљен је Фи-
јеско. Загрлим ли ја кнеза, онда сам изгубила
мужа.

Фијеско: То не разумем.

Леонора: Разуми Фијеско! У овој бурној
зони престола, нежна се љубави лоза суши. Срце
једног човека, па да је сам Фијеско тај човек, тес-
но је за така два силна идола — идола који су
себи тако мрски. Љубав има суза, и сузе разумети
може! Господствољубије гвоздене очи има, на ко-
јим се чувство никад не смеје. — Љубав само јед-
но благо има, она се одриче целог осталог света.
Господствољубије још и онда жедни, кад је целу
природу задобило — Господствољубије свет у гвоз-
дене ланце кује. Љубав себи у свакој пустињи рај
ствара — Сад би се ти на мојим недрима заљу-
љати хтео, али ево немирни поданик на твојем пре-
стољу лупа — кад би се ја у твоја наручја бацити
хтела, твој би деспотски страх већ мислио убица се
иза дувара подиже, који би те из собе у собу го-
нио. Да, та неограничена сумња најпосле и кућевну
слогу трује — кад би ти сад твоја Леонора чашу
хладила донела, ти би пехар с грчевитим немиром ту-
рио и у нежној жени своју отровницу гледао.

Фијеско (*с удивљењем сшане*): Преста-
ни Леоноро! То су страшни образи. —

Леонора: Па опет још образ није готов. Ја бих рекла жртвуј љубав за величину, жртвуј мир — само ако Фијеско остане — Боже! То је ударац! — Ретко се анђели на престол пењу, још ређе се анђели силазе. Који се нема од човека бојати, хоће ли се тај на човека смиловати? Који сваку жељу с једним громом свезати може, хоће ли тај кадгод за нужно држати с пријатном га речцом здружити? *(она прескоче па онда смерно к њему сину па и њега за руку; с фином горчином)* Кнезови Фијески! Ова несрећна створења хотеће, али изнемогле природе — радо су између људи и божанства; — несрећна су створења! Али још гори творци!

Фијеско *(немиран из собе):* Престани Леоноро! Мост је иза мене већ покварен. —

Леонора *(шугујући га погледа):* А зашто то човече! Само дела се не могу поправити *(у њежностии расшопљена и мало лукава)* Ја сам те слушала кад си се некад преда мном заклинао, да је моја лепота сва твоја намерења уништила — ти си се лажљиво клео притворнице, или је она рано увенула — питај своје срце ко је крив? *(вашреније, почем га обема рукама загрли)* Врати се натраг! Охрабри се! Одреци се! Нек ти љубав накнади. Зар моје срце твоју превелику глад не може наситити. — О Фијеско! Диадем ће још сиромашнији бити — *(ласкашело)* Оди! Ја ћу све твоје жеље на памет научити, ја ћу све природе милине у један љубавни пољубац стопити, да узвишеног бегунца довека у овој рајској свези задржим — твоје је срце неизмерно — и љубав нек буде неизмерна Фијеско *(расшопљена)* Једно бедно биће усрећити — једно створење, које свој рај на твојим грудима ужива — зар то не би твоје срце са свим испунило?

Фијеско (*скроз пронуш*). Шта си ти учинила Леонора? (*падне јој немоћан око враша*) Ја ни једном Генуезу више не идем на очи. —

Леонора (*радосно брзо*): Дај да бежимо Фијеско — дај да све ове хваљене сујете у прах бацимо, допусти да на романтичким пољима чисту љубав уживамо! (*прешисне га са лецим усиргом срцу свом*) Онда наше чисте душе, као чисто плаветнило небесно не ће више црне туге пару видети — онда ће наш живот лепослично као поток свом творцу оджуборити (*чује се шоп, Фијеско се ошргне. Сви Сазаклешници сшуче у дворану*).

Петнаести углед.

Сазаклетници: Сад је време!

Фијеско (*Леонори јуначки*): С Богом на веки — или Генуа сутра пред тобом клечи (*хоће да се ошргне*).

Бургањино (*више*): Грофица пада (*Леонора у несвеси, сви скоче да је прихватише. Фијеско пред њу клекне*).

Фијеско (*са силним гласом*): Леоноро! Спасите! за име божје спасите! (*Роза Бела долазе да је смесше*) Она отвара очи — (*одважно скочи*) Сад хајдете — да Доријеве затворимо (*сазаклешници из дворане изиђу завес падне*).

ПЕТА РАДЊА.

После поноћи — велики сокак у Генуи — којегде се на кућама светле фењери, који се помало гасе. — У стражњој страни позоришта види се Томина — капија још затворена. У першпективној даљини види се море. — Неколико људи иду преко простора с фењерима за тим патрола. — Све је мирно, само се море бурно таласа.

Први углед.

Фијеско оружан долази па пред палатом Доријевом стане. На то **Андрија**.

Фијеско: Старац је реч одржао, у палати су све свеће угашене, страже су отишле. Ја ћу звонити (*звони*) Хе! Хола! Устај Дорија, издани продани Дорија, устај! Хола! хола! хола! устај!

Андрија (*укаже се на алшану*): Ко је звонио?

— **Фијеско** (*с промењеним гласом*): Не питај већ хајде! твоја је звезда села кнеже! Генуа

устаје против тебе! Близу су твоје убице, и ти можеш спавати Андрија?

Андрија (с часку): Ја се опомињем кад је бесно море с мојом Белоном борило се да је писак пукао и најјача катарка се сломила — па Андрија Дорија је мирно спавао. Ко шиље убице?

Фијеско: Један човек од свирјепог мора страшнији Јован Лудвик Фијеско.

Андрија (смеје се): Ти си добре воље пријатељу! Али дању ми кажи шта је ново. Поноћи је необично време.

Фијеско: Ти исмејаваш онога који те опомиње?

Андрија: Ја му захваљујем и у кревет идем. Фијеско је у весељу већ и заспао и нема већ за Дорију времена.

Фијеско: Несрећни старче! — Не веруј гуји! седам се боја на котуру преливају — ти се приближујеш — па зевајући те стеже смртоносни вртлог. Глас издајице си исмејао. Неисмејавај савет пријатеља. Један је коњ оседлан у твом двору. Бежи за раније! Не исмејавај пријатеља!

Андрија: Фијеско благородно мисли. Ја га никад увредио нисам. Фијеско мене издати не ће.

Фијеско: Благородно мисли, издаје те, па те је о свему уверио.

Андрија: Онда још једно телохранителство ту стоји, које никакав Фијеско оборити не ће, осим ако херувиме у служби има.

Фијеско (с поругањем): Ја бих рад видети их да једно писмо у вечност пошљем.

Андрија (с величанством): О убоги клеветниче! зар никад ниси чуо, да Андрија Дорија осамдесет година броји — и да је Генуа срећна? — (он иде с алшана).

Фијеско (*загледи се за њим*): Морам ли ја тога човека најпре свалити, пре нег што сам знао да му је теже равним бити? (*неколико иуша залишљен горе доле*) Не — ја сам величину с величином исплатио — Ми смо свршили Андрија! Пасад раздоре пођи твојим путем! (*он оде брже у стражњу улицу. — Бубњи свуд се чују. Јака борба код Томине капије. Капија се провали, кроз коју се пристаниште види у ком су лађе буктињама освешљене*).

Други углед.

Дианетино Дорија у јапунџету од скерлета. Ломелино. Слуге с буктињама напред. Сви се журе.

Дианетино (*сшане*): Ко је заповедио да се бубња.

Ломелино: На галијама пуче топ.

Дианетино: Робови ланце кидају (*иуцање на Томиној капији*).

Ломелино: Капија отворена! Страже се побуниле! (*слугама*) Брже хуле! Светлите к пристаништу! (*побихше капији*).

Трећи углед.

Пређашњи. Бургањино са заклетницима од Томине капије долази.

Бургањино: Себастијан Лескаро је слободан војник.

Центурионе: Борио се као лав, док није пао.

Џианетино (*уплашен одшуца*): Шта ја ту чујем? Станите!

Бургањино: Ко је тамо с буктињом?

Ломелино: То су непријатељи кнеже! бежите на лево.

Бургањино (*жештоко пиша*): Ко је то с буктињом?

Центурионе: Станите! знак?

Џианетино (*повуче мач и ушорно*): Покорност Дорији.

Бургањино (*цени се од љушости*): Разбојници републике и моје невесте! (*сазаклешницама почем Џианетино нападне*) Један пут уштеђен браћо! ђаволи га његови сами нама предају (*прободе га*).

Џианетино (*урлајући падне*): Убиство! Убиство! Убиство! Освети ме Ломелино!

Ломелино, слуге (*бегајући*): Помагајте! убице! убице!

Центурионе (*јаким гласом*): Убијање. Ухватите грофа! (*Ломелина ухвати*).

Ломелино (*клечећи*): Поштедите ми живот, ја ћу вама прећи!

Бургањино: Зар ова авет још живи? Нек бежи та баба (*Ломелино побегне*).

Центурионе: Томина капија наша! Џианетино мртав! трчите што игда можете! јавите Фијеску!

Џианетино (*се подиже*): Куга Фијеско — (*издане*).

Бургањино (*извуче мач из мртвог шела*): Генуа слободна а и моја Берта! — твој мач Центурионе дај ми. Овај крвави однеси мојој невести. Њена је тамница обијена. Ја ћу доћи и њој венчани пољубац донети (*на разне стране оду*).

Четврти углед.

Андрија. Дорија. Немци.

Немац: Буна се онамо одвукла. Уседните на коња кнеже!

Андрија: Допустите ми, да још једанпут Генуеске куле и небо погледим! Не, то није сан, Андрија је издан.

Немац: Непријатељи свуд наоколо! Бежите преко границе!

Андрија (*баци се на мршвог синовца*): Овде ћу свршити. Нек ми нико о бегашу не проговори. Ту снага моје старости лежи. Мој течај је свршен (*Калкоњо са сазаклешницима из далека*).

Немац: Убице су тамо! Убице! Бежите стари кнеже!

Андрија (*почем бубњи оцеш иочну*): Слушајте странци! слушајте! То су Генуези којих сам јарам ја разбио (*завије се*). Плаћа ли се и код вас тако?

Немац: Идите! Идите! Идите! док наше немачке кости њихове мачеве не изкриве (*Калкоњо се приближује*).

Андрија: Спасите себе! Оставите мене! Уплашите народе с грозном новином: Да су Генуези свог оца убили. —

Немац: Идите! на убијање још има времена — Останите браћо! Окружите кнеза! (*око њега*) научите ове талијанске псе, како треба седу косу поштовати. —

Калкоњо (*викне*): Ко је то? Шта је то?

Немци (*секу*) Немачки ударци! (*Борећи се оду. Дианешиново шело се однесе*).

Пети углед.

Леонора у мушком оделу. Арабела за њом,
обоје страшљиво се довлаче.

Арабела: Ходите милостива госпо — о та
ходите. —

Леонора: Овамо се чује граја — — Чуј!
није ли то био самртни уздисај? — Тешко мени!
Они га окружују — На Фијесково срце су њине пу-
шке управљене — на моје Бела — пуцају — стани-
те! станите! То је мој муж! (*блудећи руке небу*
подигне).

Арабела: Али за име божје. —

Леонора (*све дивље блудећи на све*
стране више): Фијеско! Фијеско! Фијеско! Они
га остављају његови верни — слаба је у бунтовника
вера (*врло уилашена*) Бунтовнике пре двори мој
муж? Бела! О Боже! као један бунтовник бори се
мој Фијеско!

Арабела: Не тако сињора! Као Генуе стра-
шни решитељ!

Леонора (*иозором*): То би већ било што-
год — па Леонора да је дрктала? Првог републикан-
ца зар би најстрашљивија републиканка грлила? —
Идите Арабела — кад се мужеви за државе боре могу
се и жене што осећати (*ошеш се бубњи чују*). Ја
идем међу војнике.

Арабела (*склопи руке*): Боже милостиви!

Леонора: Гледај! На шта сам ја ногом уда-
рила? Ту је један шешир и јапунце. И један мач је
ту (*она га огледа*) То је тежак мач моја Бела! али
вући га још могу, и тај мач не служи свом госпо-
дару на срамоту (*звоне на ларму*).

Арабела: Слушајте! Слушајте! то се ори од
Доминиканске цркве. Боже! како страшно!

Леонора (блуди): Како дражесно, реци! У оном страшном звону мој Фијеско проговара Генуи (*јаче бубњају*) Хура! Хура! Никад ми флаута тако слатко није свирала — и ове бубње Фијеско оживљава — како се моје срце подиже! Сва се Генуа буди — најамници скачу за њим а његова жена да се сумња за њим ићи? (*звоне на још три друге куле*) Херојку ће загрлити мој јунак — Римкињу ће мој Брутус грлити (*мешне шешир на главу и баца јаку на се*) Ја сам Порција.

Арабела: Милостива госпо! ви не знате како ви страшно блудите. О то ви не знате (*звона и бубњање*).

Леонора: Бедна си која све то чујеш па не блудиш. Ово би се камење заплакало, што нема ноге да за мојим Фијеском скаче — и ове се палате срде што им је зидар тако дубоко темељ закопао да за мојим Фијеском ићи не могу — обале да могу пустиле би море нек потоци Генуу па би на Фијесков бубањ играле — што саму смрт из гроба буди то твоје срце не може да пробуди? Одлази! — Ја ћу пут и сама наћи.

Арабела: Мили Боже! Ваља да још не ћете то збиља учинити?

Леонора (поносишо и јуначки): Ја мислим будало једна — (*вашрено*) Где је комешање најсилније, где се мој Фијеско сам бори — Је ли то Лавање? чујем где питају — ког нико не може да надвлада, који се за гвоздену судбину Генуе бори, је ли то Лавање? — То је он Генуези! Одговорићу им и тај је човек мој муж, па и ја имам једну рану (*Сако са сазаклешницима*).

Сако (викне): Ко је то? Дорија или Фијеско?

Леонора (одушевљено): Фијеско и слобода! (*он нагне у једну улицу. Људшво око ње. Бела буде ошиснуша*).

Шести углед.

Сако с једном четом. Калкоњо с другом
срета га.

Калкоњо: Андрија Дорија је побегао.

Сако: Твоја најгора препорука код Фијеска.

Калкоњо: Они Немачки медведи су као стене
пред старцем стајали. Ја га нисам ни видети могао.
Девет је наших пало. И сам сам на левом уху рањен.
Кад они то за страног тирана чине, како ђавола мо-
рају своје кнезове бранити?

Сако: Наша је страна већ велика и све су
капије већ наше.

Калкоњо: Чујеш код двора се јако туку.

Сако: Међу њима је Бургањино. Шта Верина
заповеда?

Калкоњо: Лежи између Генуе и мора као
Кервер у паклу, да ни сенка проћи не може.

Сако: Ја ћу у предграђу ларму учинити.

Калкоњо: А ја идем преко Сарчене пи аце.
Ударају бубњи (*за бубњем пођу даље*).

Седми углед.

Арапин. Једна чета крадљиваца
с ватром.

Арапин: Да знате, хуле! ја сам био онај, који
је овај квасац метнуо — А ја сад немам кашике. До-
бро, ова ми је правља баш добро дошла. Ми ћемо
једну запалити па арати. Они се тамо за кнештво
глођу, ми ћемо цркве грејати да се смрзнути апо-
столи одкраве.

(*Нападну околне куће*).

Осми углед.

Бургањино. Берта у мушком оделу.

Бургањино: Ево овде се одмори, мој љубезни! Овде си сигуран. Јеси ли где рањен?

Берта (промењеним гласом): Нигде.

Бургањино (живо): Срам те било, устај! да те водим тамо, где се за Генуеску слободу ране деле — тако лепе, видиш, као ове (*покаже раме*).

Берта (уилашена): О Боже!

Бургањино: Ти се плашиш? лепо детенце за рана си се уморио, колико ти је година?

Берта: Петнаест.

Бургањино: Доста зло! да си за ову ноћ још с пет година млађи — ко ти је отац?

Берта: Најбољи грађанин у Генуи.

Бургањино: Знаш ли, деране, да је то само један а његова је кћи моја невеста. Знаш ли Верине кућу?

Берта: Ја мислим.

Бургањино (живо): Познајеш ли и његову божанствену кћер?

Берта: Кћи се зове Берта!

Бургањино (вашрено): Иди одмах па јој подај овај прстен. Кажи да је венчани прстен и да се плава перјаница јуначки држи.— Сад с богом! Ја морам онамо, опасност још није прошла (*неколико кућа гори*).

Берта (с пријашњим гласом за њим): Сципио!

Бургањино (шпруш сшане): Тако ми среће моје! тај ми је глас познат.

Берта (падне му око врата): Тако ми живота! и ја те познајем.

Бургањино (*викне*): Берта (*ларма и звона у једном предграђу. Смешња. Обоје загрљени не сшане*).

Место пређашњега угледа Шилер је за време свог бављења у Липисци год. 1785 овај што сад иде за ондашње позориште уметнуо.

(*Подрум само од једне лампе осветљен. Стражња сшрана остаје са свим у мраку. Берта седи сама у предњој сшрани на једном камену, црну завесу преко образа. После једне паузе ушане па хода*).

Још никаквог гласа ни трага човечијег? Не чујесе ни стопа мог избавитеља? — Ужасно очекивање! Страшно и неблагодарно као чезња оног који је жив у гробу сахрањен! Па шта ја преварена чекам? Непоручима клетва мене у овом своду заробљену држи. Дианетино Дорија мора пасти, Генуа ослободити се, или Берта овде скапати, то су речи мог оца биле. Грозна тамница! којој нема другог кључа окром смрти једног добро осигураног тирана (*погледа око себе*) О да страшне тишине! Страшна је као у гробу! Из празних ћошкова ужасна се ноћ излива. И моја већ лампа скоро ће се угасити (*брже хода*) О ходи! ходи драги мој! Страшно је овде умрети — (*Пауза, за свим ушане па склопљеним рукама по своду у цуној мери жалосши хода*). Он ме је оставио! Своју веру погазио, на своју Берту заборавио. Живи за мртве више не хају, а овај подрум је гробница. Ничем се више не надај бедна! Само тамо надежде има куд Божије сунце допире. Овамо Бог не гледи (*Пауза; она је све шрашљивија*).

Или су моји избавитељи погинули? Слободна буна је осујећена па је опасности подлегао срчани младић — О несрећна Берта! Можда се овај час

њихове душе у овом подруму скупљају и твоју надежду оплакују (*згрози се*) Боже! Боже! дакле сам ја онда без помоћи изгубљена ако њих више нема, без помоћи најстрашнијој смрти предата (*наслони се на камени зид, после паузе жалосно продужи*) Али ако је још жив мој љубљени — ако дође овамо да реч своју одржи и мене у слави одведе, па овде све у самоћи и тишини па моје мртво тело на своју радост без одјека нађе — ако његови жарки пољупци на мојим бледим устима живота више не нађу и залуду сузе преко мене излије — кад тужни отац на мене падне и кад њихове жалости глас по овом подруму зајечи — о онда — онда — прећутите им моје тужбе ви зидови моје тамнице! кажите им да сам јуначки све сносила и да ми је последња реч опроштај била (*шронуша падне на камен — Пауза — Чује се смешана ларма од бубњева и звона иза позоришта и под њим. Берта се подигне*) Слушај шта је то? Чујеш ли ти заиста добро или сањаш? Страшно су звона звонила. С таким се гласом у цркву не зове. (*Ларма се приближ је и све јача постаје, она улаше на шрчи*) Јасније и све јасније! Боже! то је ларма! Је ли непријатељ у град ушао? Или је Генуа у пламену? — Дивља и страшна лупа као да хиљаду људи пролази! Шта је то? (*силно се у враша удара*) Овамо долази, локоти се обијају — (*живо наспраг идући*) Људи! Људи! Слобода! Избављење! Спасење.

Бургањино:
с голим мачем улази, неки са буктњама за њим.

Бургањино (*јасно виче*): Ти си слободна Берта! Тиран је мртав! Овај мач га је пробо.

Берта (*шрчи му у наручје*): Избавитељу мој! Анђелу мој!

Бургањино: Чујеш ли та звона?—Те бубње? Фијеско је победио. Генуа слободна и клетва твог отца уништена.

Берта: Боже! Боже! Дакле мене су се тицала та страшна звона, ово бубњање?

Бургањино: Тебе Берта! То је наше венчано звоно. Остави мрачну своју тамницу и хајде са мном пред олтар.

Берта: Олтару Бургањино? Сад у поноћи? И у овој страшној буни као да се земља цепа?

Верина (*невиђен улази и ништа не говорећи стана на уласку.*)

Бургањино: У овој лепој господској ноћи где цела Генуа своју слободу као у свези љубави светкује овај мач, још крвав од тирана биће ми сватовски накит, ову још на јунаштву угрејану руку нек свештеник у твоју плете. Ничег се не бој драга моја; већ са мном у цркву.

(*Верина се приближи и загрли обоје*)

Верина: Бог вас благословио децо моја!

Берта и Бургањино (*клекну пред њим*): О мој оче!

Верина (*метне руку на њих — пауза — на то се озбиљно Бургањину окрене*): Никад немој заборавити, како си је скупо добио! Немој заборавити да је твоја женидба тако стара као Генуе слобода (*с досшоинством и величанством се окрене Берти*) Ти си кћи Верине а твој је муж тирана убио (*и после неког ћушања опомене их да усташу па са усшезањем им каже*) Свештеник вас чека.

Берта и Бургањино (*заједно*): Шта отац? ви не ћете с нама тамо?

Верина (*озбиљно*): Тамо мене страшна дужност зове, моја ће вас молитва пратити (*чују се*

шрубе, бубњи и радосна јека из далека)
 Познајеш ту жеку?

Бургањино: Фијеска ће за кнеза прогласити. Народ га обожава — и донео му је с лармом пурпур; племићство је с отуђењем гледало, али није противу говорило.

Верина (*смеје се горко*) Дакле видиш сине, ја морам хитно одлазити да први новом монарху заклетву верности положим.

Бургањино (*уплашен га задржи*): Шта сте наумили? ја ћу вас пратити.

Берта (*сипашљиво се за Бургањина ухвати*): Боже! шта је то Бургањино? Шта ће мој отац?

Верина: Сине мој! ја сам све имање наше у злато претворио и на твоју лађу однео, узми своју невесту па одмах иди у лађу. Можда ћу за вама, можда и не ћу више. — Ви ћете у Марсел пловити, па (*ражали му се и загрли их*) па Бог нек је с вама!

Бургањино (*одважно*): Ја остајем, Верина. Још се опасност није свршила.

Верина (*поведе га Берти*): Поносити несити, шали се с твојом невестом. Твог си тирана уклонио, остави мог мени (*оду*).

Девети углед.

Фијеско жестоко се укаже. **Цибо**. **Пратња**.

Фијеско: Ко је то запалио?

Цибо: Двор је освојен.

Фијеско: Ко је то запалио?

Цибо (*на шапролу*): Патрола! идите у потеру за њим! (*једни иду*).

Фијеско (*љуш*): Хоће ли зар од мене зажегатеља да направе? Одмах похитите са шмрковима и кабловима! (*прашња оде*) Али Цианетино је тек мртав?

Цибо: Кажу да је.

Фијеско (*разјарен*): Само кажу? Ко то само каже? Цибо, тако вам среће је ли он утекао?

Цибо (*мисли се*): Ако ја својим очима више него речима једног племића веровати могу, онда је Цианетино жив.

Фијеско (*шпруш*): Ви се заговарате Цибо!

Цибо: Опет вам кажем — Да сам га пре осам часова жива с жутом перјаницом у скерлету видео.

Фијеско (*изван себе*): Триста вера — Цибо! — Бургањину љу главу с рамена скинути. Трчите Цибо — нек се одмах све капије затворе — сви чамци полупају — онда на води не може умаћи — Овај диамант Цибо који је у Генуи, Луки, Млецима и Пизи највећи — добиће који ми глас донесе да је Цианетино мртав (*Цибо иде*) Брже Цибо!

Десети углед.

Фијеско. Сако. Арапин. Војници.

Сако: Арапина смо ухватили кад је ватру у Језуитску цркву бацио —

Фијеско: Твоје те издајство прошло, јер се мене тицало. На зажегача уже стоји. Одмах га одведите и на црквена врата обесите.

Арапин: Пфуј! Пфуј! Пфуј! то ми се неприкладно види — не може се од тог што одлајати?

Фијеско: Ништа.

Арапин (*с поверењем*): Покушајте још једанпут, пошљите ме на галију.

Фијеско (*на друге*): на вешала.

Арапин (*ушорно*): Дакле ја ћу се покрстити!

Фијеско: Црква благодари на богиње својих светаца.

Арапин (*ласкајући*): Дакле ме барем пијаног пошљите на онај свет.

Фијеско: Трезан ћеш ићи.

Арапин: Али само ме немојте на Хришћанску цркву.

Фијеско: Господар држи своју реч. Ја сам теби особита вешала обећао.

Сако (*мумла*): Не закерај поганиче! Има још и друга посла.

Арапин: Али — опет кад би се како год — уже прекинуло?

Фијеско (*Саку*): Двоструко ће се метнути.

Арапин (*одважно*): Дакле — нек буде — а ђаво нек се на особити случај узда (*оде с војницима који га у некој даљини обесе*).

Једанаести углед.

Фијеско. Леонора се остраг укаже у скерлетној јаци Цианетиновој.

Фијеско (*смощри је, пошрчи, пође на шраг па јаросно мумла*): Не познајем ли ја то перо и јаку? (*бесно на њу нападне и прободе је*) Ако три живота имаш а ти устани па ходај! (*Леонора с прекинушим гласом падне. Чује се победе марш, бубњи рогови и свирка*).

Дванаести углед.

Фијеско. Калкоњо. Сако. Центурионе. Цибо. Војници, укажу се са свирком и заставом.

Фијеско (*с триумфом пред њих*): Ударац је учињен. — Генуези — Овде лежи црв моје душе — гнусна рана моје мрзости. Подигните мачеве високо! Цианетино лежи!

Калкоњо: А ја сам дошао да вам кажем, да су две трећине од Генуе вашој страни придружиле се и Фијесковим застavaма заклетву дале —

Цибо: А по мени ваш Верина с лађе свој поздрав и власт над галијама и морем шиље.

Центурионе: А по мени управитељ града шиље штап и кључеве градске.

Сако: А ја у име малог и великог суда републике (*иочем клекне*) на колена падам пред власником својим и клечећи штедњу и милост молим —

Калкоњо: А ја сам први који великог победитеља у својим зидовима с добродошлицом поздрављам — Слава ваша — Спустите дубоко заставе! — Кнеже од Генуе!

Сви (*скину шешире*): Слава! Слава кнеже од Генуе! (*мари*)

Фијеско (*за цело ово време главу на прси сагнувши заммиљен стоји*).

Калкоњо: Народ и савет чекају да свог најмилостивијег власника у кнежевском украсу поздраве — Допустите наш пресветли кнеже да вас у триумфу у Сињорију одведемо!

Фијеско: Најпре допустите да се с мојим срцем проесапим — Ја сам једну драгу особу, која ће ноћашњу славу са мнош делити (*дирнувши*)

срцем друшћиву) Имајте доброту и отпрати те ме
вашој љубведостојној кнегињи! (*Хоће да иде*).

Калкоњо: Зар да овај убица овде остане и
своју срамоту у овом ћошку сакрије?

Центурионе: Набодите му главу на једну
алабарду.

Цибо: Дај да с одртим телом сокаке почи-
стимо (*свешле к мршвацу*).

Калкоњо: (*улашен шихим гласом*):
Погледајте Генуези! Тако ми Бога! то није Цианети-
нов образ (*Сви се заблену у мршваца*).

Фијеско: (*стане, са стране баца ош-
тар поглед на мршваца, али га укочен
и лагано грчовишо повлачи*): Не ђаволе! — не
то није Цианетинов облик, проклети ђаволе! (*очи
окреће*) Генуа је моја кажете ви? Моја? (*с по-
мамљеном виком*) Паклена играчка! То је моја
жена! (*поражен падне. Сазаклетници у
мршвом ћушању сисоје.*)

Фијеско (*слаб се подигне и с дубоким
гласом*) Јесам ја своју жену убио Генуези? — Пре-
клињем вас, немојте таким мртвачким погледом ову
страшну играчку природе гледати — Слава буди
Богу! Има случајева од којих се човек страшити не
мора, јербо је само човек. Кома су Божије радости
одречене, том нису ђаволске муке суђене — Такова
би сметња више него то била (*с страховишом
ушјехом*) Хвала Богу, Генуези, то не може бити.

Тринаести углед.

Пређашњи. Арабела тужећи долази.

Арабела: Можете ме сад и погубити, јер
шта више имам изгубити? — Смилујте се људи —

Ту сам своју милостиву госпођу оставила и нигде је више наћи не могу.

Фијеско (*ближе њој с тихим гласом*):
Леонора се твоја милостива госпођа зове?

Арабела (*радосно*): О само кад сте ви ту мој добри милостиви господине! — Немојте се на нас срдити, ми је нисмо више задржати могли.

Фијеско (*срдишо*): Ти проклета! Од чега нисте?

Арабела: Да не иде за њима —

Фијеско (*силније*): Бути! куда?

Арабела: У буну —

Фијеско (*јаросно*): Језик ти се осушио — какве су јој хаљине?

Арабела: Јака од скерлета —

Фијеско (*без ума на њу*): Иди у девети пакао! — Јака?

Арабела: Лежала је ту на земљи.

Неки од сазаклетника (*мумлају*):
Ту је Цианетино убијен —

Фијеско (*са самршним образом к Арабели*): Твоју су госпођу нашли (*Арабела уилашено иде. Фијеско са преврнушим очима по кругу шражи, на шо с тихим преломљеним гласом који мало по мало у беснило прелази*) Истина је — истина — и ја сам тај који сам неописано злочинство учинио (*бесно око себе сече*) Одлазите ми ви људски образи — Ах (*продрзљиво зубе у небо искези*) Само да ми је његов светски свод међу мојим зубима — сад бих при вољи био целу природу растргнути, док не би тако изгледала као моја туга (*Другима који уилашени око њега стоје*) Човече! — гле како стоји тај пород, хвала Богу што није као ја — није као ја! (*с изнемоглим духом понешен*) Ја сам тај

ударац *(бешиће)* Ја? за што ја? За што и ови не са мном? За што се моја рана не може с раном другом са човека до тупости отирати?

Калкоњо (страшилливо): Драги кнеже —

Фијеско (с ужасном радошћу њему): Ах добро ми дошао! Овде, хвала теби Боже! још је један ког овај гром још потреса! *(почем Калкоња силно на своје прси пришисне)* Погружени брате клетву! Она је мртва! И ти си њу љубио! *(присили га до мртваца на му главу пришисне њему)* Она је мртва *(забленуто се у један ћошак загледа)* Ах да могу на праг страшног суда стати, да моје око тамо свакојаке муке неисцрпеног пакла видети може, да моје ухо оштре гласове грешника чути може — Да могу видети своје муке, ваља да бих и сносити могао! *(с грозом пође мртвој)* Моја жена овде убијена лежи — Не, то ће мало рећи! *(јаче)* Ја зликовац сам своју жену убио — пфуј таково што ни ђаволу није мило — најпре ме мајсторски до последњег клизавог тавана радости вргнуо, чак ме до рајског прага одварао — па онда — доле — о да би моја пара кугу у душе духати могла — онда — онда убијам ја своју жену — не! Још је његова мајсторија финија — онда *(презиришело)* два ока упре па ја *(са страшном шежином)* убијам — своју жену! *(с горким смехом)* то је мој ремек!

(Сви сазаклешници шпруши држе се за оружје. Неки сузе бришу. Пауза).

Фијеско (уплаши се на шисе, почем се у наоколо обазре) Плаче ли ту когод? — Заиста они који су кнеза убити знали, плачу! *(у шихој жалосши расшопљен)* Реците! плачете ли ви због овог несрећно пофаљеног убиства; или

оплакујете малодушје моје! (*у суморном шужном положају пред мршвом*) Где се камените убице у топлим сузама растапају, нестаје Фијесковога очајања! (*и лачући поред ње падне*) Опроси Леоноро — кајање се из неба не може исплакати (*расшопљен нежно*) С годинама сам ја напред уживао тај час, кад ћу ја Генуезима њихову кнегињу показати — гледао сам како се твој образ од милога стида руменио, видео сам како су се твоја кнежевска недра под сребрним завесом дизала, чуо сам твој тихи глас кад је шапћући радост предсказивао! (*живље*) Ха како је у мојим ушима поносита јека већ звонила, како се моје љубави триумф у побеђеној зависти згледала! — Леоноро — час је приспео — твој је Фијеско кнез од Генуе — а најпоследњи просјак би се сумњао своје низвржење с мојим мукама и с мојим скерлетом променити — (*жалосније*) његову жалост жена с њим дели — с ким ћу ја своје величанство делити? (*он све вѣла и лаце и образ на мршвој сакрива. Саучасније на свима образима*).

К а л к о њ о: Изредна је била госпођа.

Ц и б о: Нек се само тај жалосни случај још народу претаји. Магао бих нашим страх улићи а непријатеље охрабрити.

Ф и ј е с к о (*одважно и јуначки усшане*):
Слушајте Генуези! Божанство је ако, га добро разумем, овом раном само моје срце за ову величину која предстоји покушати хтело. — То је највеће кушање било — сад се више ни мука ни радости не бојим. Хајдете! Генуези чекају на мене рекосте? — Ја желим Генуи кнеза поклонити, каквог још Европа видела није — Хајдете! Овој ћу несрећној кнегињи славу учинити, да ће живи обамирати а мртва ће као

невеста блистати — сад хајдете за кнезом! (*с војеним маршом оду*).

Четрнаести углед.

Андрија Дорија. Ломелино.

Андрија: Онамо одоше подвикујући.

Ломелино: Срећа их је опојила. Капије су остављене. Све се тамо Сињорији ваља.

Андрија: Само од мог синовца се коњ боји. Мој је синовац мртав. Чујете ли Ломелино —

Ломелино: Шта? још? ви још имате надежду кнеже?

Андрија (*важно*): Ти се плашиш за свој живот, јербо ме кнезом ругаш, кад већ ни надежде имати не смем.

Ломелино: Милостиви господине — ватрен народ лежи у Фијесковој теразији — а шта у вашој?

Андрија (*с величанством уздане*): Небо!

Ломелино (*подсмејашелно с раменима сажима*): Од како барута има не војују више анђели.

Андрија: Бедни мајмуне, који очајаном старцу још и Бога узимаш (*важно заповедајући*)

Иди! разгласи да је Андрија још жив — кажи, Андрија своју децу моли, да га бар у осамдесетој његовој години не протерају код страних, који Андрији никад славу своје земље опростити не ће. Кажи им и то да Андрија моли од своје деце толико земље, за онолико костију.

Ломелино: Ја се покоравам, али надежде немам. (*хоће да иде*).

Андрија: Слушај! на понеси ову седу косу — казаћеш да је последња из моје главе, која је

изашла треће Јануарске ноћи, кад се Генуа од мог срца одтргла — да је осамдесет година стајала и да је голо теме у осамдесетој оставила — коса је трошна, али још доста јака да витки младић пурпур с њом скопча (*са сакривеним лицем оде. Ломелино на други сокак. Чује се велика жека с шрубамa и бубњевила*).

Петнаести углед.

Верина с пристаништа. **Берта** и **Бургањино**.

Верина: Подвикују; кога се то тиче?

Бургањино: Сад ће Фијеска за кнеза прогласити.

Берта (*сипрашљиво се за Бургањина прелеши*): Сципио! Страшан је мој отац.

Верина: Оставите ме, децо, на само! — О Генуо! Генуо!

Бургањино: Народ га обожава и подрзљиво је пурпур стекао. Племићство је то с отуђењем гледало, али није се противило.

Верина: Сине мој, ја сам све своје имање (у злато третворио. Узми твоју жену па се пусти у море. Можда ћу доћи. Можда — не више. Ви ће те у Марсел пловити и (*почем их загрли*). Бог нек је с вама (*брзо оде*).

Берта: За име божје! шта мој отац намерава?

Бургањино: Јеси ли ти разумела оца?

Берта: Бегати! О Боже! бегати у венчаној ноћи!

Бургањино: Тако је он казао — а ми ћемо слушати (*обоје пођу пристаништу*).

Шеснаести углед.

Верина. **Фијеско** у кнежевском оделу сретну се обојица.

Фијеско: Баш добро ми дошао Верина! Баш сам по тебе пошао.

Верина: И ја сам за то пошао.

Фијеско: Не види Верина на свом пријатељу никакве промене?

Верина (*задржава се*): Ја никакве не желим.

Фијеско: Али видиш ли какву?

Верина (*и не гледи га*): Ја се никаквој не надам!

Фијеско: Ја питам, видиш ли какву?

Верина: (*после крашког прегледа*): Ја не видим.

Фијеско: Дакле видиш да је опет истина да сила не чини тирана. Од како смо се растали ја сам постао кнез од Генуе а Верина (*почем га загрли*) опет налази свој топли загрљај као и до сад.

Верина: С тим горе што му хладно одговарати морам, поглед величанства као нож између кнеза и мене пада! Јован Лудвик Фијеско је у мом срцу целе државе имао — сад је Генуу победио, ја своје натраг узимам.

Фијеско (*удивљен*): То не дај Боже, то би за једно кнештво Чивутска цена била.

Верина (*суморно мумла*): Хм! Зар је слобода из моде изашла, да се првој републици буд за што слобода узме?

Фијеско (*гризе усне*): То си само Фијеску рећи могао?

Верина: О наравно! то висока глава бити мора, која истину без ђушке отпушта — али штета

што је вешти картар само у једно око пофалио. Он је целу игру зависти прегледао, али највештији картар је на највећу несрећу родољупце изоставио. (*одвек озбиљно*): Је ли слободе угњетитељ још који ударац за Римску добродетељ задржао? Ја се живим Богом заклињем, пре него би потомство моје кости из гробља које кнежевине ископавало, нек их боље на точку покупи!

Фијеско (*с нежношћу га узме за руку*): Ни онда не ако је кнез твој брат? Ни онда не ако од своје кнежевине само извор добротворства учини, који је досад поред свог сиромаштва само просити морао? Верина, ни онда не?

Верина: Ни онда не — јер поклоњена крађа још ни једног арамију од вешала спасла није. Осим тога то великодушје Верина не прима. Од свог саграђанина бих још какво добро примити могао, јербо свом саграђанину бих га још повратити могао. Добротворство од кнеза је милост, — а мени је милостив Бог.

Фијеско (*срдишо*): Та пре би Италију од Атлантског мора раставио, него тога јогуницу од његове сујете.

Верина: А растављати није иначе твоја најгора радња, о том оно јагње република приповедати може, које си из чељусту курјака Дорије истргао, да га сам прождереш — Али доста! само у преласку кажи ми кнеже, шта је тај сиромах скривио, ког сте на Језуитску цркву обесили?

Фијеско: Бештија је Генуу запалила.

Верина: Али бештија опет устав Генуески није повредила?

Фијеско: Верина моје пријатељство окреће на зло.

Верина: Одлази с пријатељством! Та ја ти кажем да те више не љубим; ја ти се заклињем

да те мрзим — мрзим као црва који је први у божиј свет загризао, од којег већ педесет стољетија пати — Слушај Фијеско — не као поданик владоцу — не као пријатељ пријатељу, него као човек човеку проговарам ти (*оштро и силно*) Ти си величество божије оскврнио, кад си допустио да ти добродетељ руке на ово злочинство води и кад си допустио да родољупци Генуе с Генуом тај покор учине — мислиш Фијеско да сам и ја толико глупо поштен био да лукавство твоје не проникнем! Тако ми вечне грознице, из мојих бих црева уже усукано и себе угушио да моје душе чемерни отров на тебе прене — кнешко лукавство ће све људске грехове претегнути, али ти си небо раздражио и ту ће парницу потомство водити. (*Фијеско се узропаше иа га умукнуш великим очима мери*).

Верина: Немој се на одговор мислити. Сад смо готови (*после крашког ходања*) Кнеже од Генуе на лађама јучерашњег тирана имао сам прилику један род људи познати који давнашњи свој грех сваким веслом обнавља и сузе своје у океан лије, који је као богат човек далеко већи, него да би и бројати могао — Благ кнез своје владање милостиво почиње. Би ли се ти одважио да оно робље ослободиш?

Фијеско (*оштро*): То нек буде почетак мог тиранства. Иди па им слободу огласи!

Верина: Онда дело само у полак извршујеш кад радост не уживаш. Покушај па отиди сам собом. Велика Господа су тако ретко сами тамо, где што зло извршују а зар и добра дела само из потаје да чине? — Ја мислим да кнез није створење таково које не би и најгорег просјака осећање собом удостојити могло.

Фијеско: Човече ти си страшан, али ја не знам за што те слушати морам (*обојица пођу мору*).

Верина (*погружен штане*): Али још ме једанпут загрли Фијеско! Та овде никог нема који би Верину сузити и кнеза осећати видео (*својски га прешисне*). Заиста никад тако велика два срца нису се погодила; та ми смо се тако братински и топло љубили — (*жешоко на Фијесковом врашу илачно*) Фијеско! Фијеско! ти у мојим прсима место остављаш, које човечиј род троструко узет испунити не може.

Фијеско (*врло шронуш*): Буди — мој пријатељ!

Верина: Баци тај гадни пурпур и ја ћу бити твој пријатељ — први кнез је био убица па је пурпур уобичајио да печат свог злочинства у овој крвавој боји сакрије — слушај Фијеско — ја сам војник, слабо се у плачу разумем — Фијеско — то су моје прве сузе — Баци тај пурпур!

Фијеско: Ђути!

Верина (*силније*): Фијеско — остави све круне ове земље овде за ту цену, тамо све муке у страшилу, ја да клечим пред једним човеком — ја не ћу клечати — Фијеско! (*клекне*) први пут клечим — Баци тај пурпур!

Фијеско: Устани нити ме више дражи!

Верина (*одважно*): Ја устајем и више те не дражим (*Стоје на једној дасци која на лађу води*): Кнежево је првенство (*иду преко даске*).

Фијеско: Шта ме трзаш за јаку?—Спаде ми!

Верина (*са страшним подсмехом*): Дакле кад пурпур паде, и кнез мора за њим! (*сирмоглави га у море*).

Фијеско (*виче из шаласа*): Помози Генуо! Помози! Помози твоме кнезу (*иошоне*).

Седамнаести углед.

Калкоњо. Сако. Цибо. Центурионе. Сазаклетници. Народ.

(Сви хите уплашени).

Калкоњо (*виче*): Фијеско! Фијеско! Андрија се повратио, пола Генуе Андрији прелази. Где је Фијеско?

Верина (*са јаким гласом*): Утопио се!

Центурионе: Је ли то глас из пакла или из лудила?

Верина: Утопљен је, ако то лепше звечи. Ја идем Андрији —

(Сви укочени у гомилама штоје. Завес падне).

На ову су се књигу пренумерирали

Војводовини Србији и Бановини:

Б а в а н и ш т е.

Г. Г. Пар. Јован Милковић. Михаил Димић, Бак. Аћим Илић ц. Лајтн. Тодор Радивојевић. Васа Тодоров. Павле Х. Стојанов. Сава Лазаров. Стеван Смедеревац. Грифун Николајевић учитељ. — Скупио Г. Аксентије Димић парох.

Б а ј а.

Г. Богобой Атанацковић 20. ком.

Д а љ.

Пароси: Г. Г. Кузман Миланковић, Даљски, член арх. конс. Борђе Пауновић, Даљски. Стеван Велендерић, Белобрдски. Стеван Булић, Боровски. Прока Миладиновић, Бак. Даљски. — Г. Г. Борђе Миланковић адвокат. Никола Живковић п. касн. Антоније Миланковић. Јован Маринковић. Јефта Захарић. — Скупио Г. Александер Миланковић.

Д е с п о т С в. И в а н.

Г. Г. Григорије Гаић. Никола Григоријевић. Јефрем Јаковљевић, пароси. Максим Брежовски, Бакон. Урош Јошанов. Григорије Деспотовић. Кирил Оджачанин за сина Кристофора.

Ж а б а љ.

Г. Г. Петар Костић. Арсеније Субатин. Андрија Милутинов, ц. лајтнанти. Младен Бељин народ. лајтн. — Г. Г. Деметер Чавић. Андрија Петровић. Јеремија Рогулић. Јован Јовановић. Алекса Боришев. Петар Михаилов. — Скупио Г. Михаил Паић народ. лајт.

З е м у н.

Г. Др. Милош Радоичић 10. к.

И р и г.

Г. Александер Марковић 10. к.

К а м е н и ц а.

Г. Г. Јосиф Белановић. Урош Мушички. Стеван Михајловић. Јован Михајловић.

К а р л о в ц и.

Г. Илија Захаријевић. 10. к.

К у л п и н.

Благор. Г. Г. Урош Стратимировић. Тома Стратимировић. Димитрије Стратимировић. Јефта Стратимировић. Данило Стратимировић. Стефан Стратимировић. Тодор Стратимировић оберл. — Г. Г. Тома Влашкалић. Василије Димитријевић. Гавра Влашкалић 4. к. Павле Петровић. Јован Станојловић. Панта Јоановић. — Благор. Госпођа: Елисавета Леонарди Бароница рођена Стратимировић. Господичне: Лојза Стратимировић. Еватерина Стратимировић. Ружа Пешић. Марта Николић. Софија Јаноши. Марија Бендић. — Скупио Г. Димитрије Бендић.

Л е д и н ц и.

Г. Г. Стеван Савковић парох. Стеван Симоновић. Стеван Станковић.

М и т р о в и ц а.

Г. Танасије Николић 55. ком.

Н о в и С а д.

Г. Г. Павле Мачвански. Борђе Камбер. Игњат Стефановић за сина Георгија. Богољуб Стаматовић. Јован Андреевић. — Скупио Г. Петар Рајковић.

П а н ч е в о.

Г. Др. Конст. Пенчић 10. к.

П е т р и њ а.

Висок. Г. Г. Петар Цветојевић ц. подполк. Павле Петровић ц. мајор. Петар Сутара ц. мајор. Димитрије Кнежевић ц. капет. Јово Чучковић ц. Waldbereiter за син. Мою и Уроша. — Г. Г. Дамијан Груборовић.

Васа Бабић. Григорије Јањатовић. Косма Котур, пароси. Симеон Теодоровић, капелан и учитељ. — Госпође: Ката Поповић за сина Васу. Маца Вујатовић. — Г. Г. Николай Бреберин за син. Јоцу, Стеву и Шандора. Јово Полимац. Тошо Слијепчевић. Гајо Висошевић. Андро Вуковић. Васа Бабић. Павле Мартиновић. Димитрије Угреновић. Гајо Паић за с. Пају. Павле Кушић ц. Фурир. Павле Перенчевић ц. Форшт-практикант. — Скупио Г. Никола Беговић парох.

П и в н и ц е.

Г. Г. Кузман Милојевић. Игњат Мирковић.

Р у м а.

Г. Мојсеј Моловић парох 10. к.

С о м б о р.

Славна Читаоница србска. Г. Г. Свештеници: Урош Стојшић. Јован Момировић. Димитрије Поповић. Данило Перишић. — Јаша Мразовић. Трива Атанацковић. Љубомир Маширевић. Др. Васа Максимовић. Др. Тодор Мандић. Урош Шимић. Милош Јоцић. Исидор Миловановић. Никола Лугумерски. Борђе Киријак. Јован Браћевачки. Никола Лалошевић. Стеван Лалошевић. Јован Лалошевић. Димитрије Мороквашић. Михаил Костић. Александер Михајловић. Никола Стојачковић. Михаил Јанковић. Александер Коњовић. Васа Бикар. Васица Радишић. — Јован Атанацковић. Јован Вуић. Јован Јерасовић. Петар Влашкалић. Борђе Гргуров. Тодор Гргуров. Борђе Коларовић. Јоца Јанковић. Јефта Поповић. Марко Бикар. Антоније Јанковић. Урош Радојевић. Тома Кабдеморд. Арон Берић. Борђе Радосављевић. Сима Бикар. Јован Милиновић. Стеван Стојановић. Сава Лалошевић. Адам Живковић. Димитрије Јанковић. Сима Петровић. Милош Лугумерски. Васа Лалошевић. Борђе Ивковић. Сима Тарански. Мирко Стефановић. Васа Димитријевић. Борђе Радишић. Димитрије Деановић. Петар Веселиновић. Милан Јерковић. — Екатерина Атанацковић. Любица К. Стефановић. Александра Станимировић. Екатерина Гајгер. Софија Бикар. Јулиана Јовановић. Јулиана Михајловић. — Скупио Г. Лазар Баић, живописац.

Г. Г. Високор. Г. Исидор Николић. Евгеније Радишић 5. к. Јован Раић. Стеван Стојнов. Александер Радишић. Карло Шмаус. Паво Деметровић. Јован

Кириловић. Димитрије Милетић. — Савка Груићева. Марија Кирвићева. — Јован Ђорђевић. Ђорђе Арс. Николић. Гавра Дракулић. Вељко Раић. Александер Михајловић. Јован Груић. Милош Парашки. Ђорђе Кирвић. Стјенко Вукичевић. Васа Коларић. Стеван Стрелчевић. Владислав Николић 2. к. Прока Манојловић. Бранко Влашкалић. Урош Стефановић. Јулије Петровић. — Скупио Г. Лазар Аларгић.

С у б б о т и ц а.

Г. Светозар Милутиновић. 10. к.

Т е м и ш в а р.

Г. Тодор Радичевић 10. к.

Т и т е л.

Г. Тодор од Мајна ц. кап. 10. к.

Т р и ј е с т.

Г. Димитрије Владисављевић 4. к.

Ч у р у г.

Г. Г. Адам Романић, прав. поруч. Трифун Дави-
довац. Сергија Тапавица. Младенъ Цветић. Јован Бу-
вача. Марко Катић. Тока Димић. Глигорија Вла. Сте-
ван Мирков. Дмитар Петровић. — Скупио Г. Сима
Петровић.

Ш о в е.

Г. Григорије Парашки парох.

У А у с т р и ј и.

Б е ч.

Г. Г. Светли Кнез Михаило Обреновић 10 к. Ви-
сокопреосв. Платон Атанацковић, владика Бачки. Ме-
тел Ожеговић Барлабашевачки. Благ. Госпођа Анаста-
сија от Нако. Господична Милева от Нако. Ђорђе Ди-
ван Падејски. Павле Риђички Скрибешћански и госпођа
Јелена Риђички. Димитрије Константиновић. Алексан-
дер Константиновић. Никола Маленица од Стаморе.
Арсеније Чарнојевић Мачански. Михаил Рајевски. Јо-
ван Николић Рудњански. Светозар Кушевић. Др. Јован
Хацић. Др. Вук. С. Караџић. Др. Божидар Петрановић.
Др. Деметер. Др. Мажуранић. Др. Ужаревић. Др. Ђорђе
Стојаковић. Др. Јован Субботић. Др. Драгутин Пацек.

Др. Борђе Натошевић. Др. Северин Завишић. Јанко Коллар. Др. Миклошић. Др. Дворачек. Јован Добран. Иван Бурати. Радичевић и Протић совет. и кавалери. Миливој Петровић кавалер. Стеван Сурдучки п. мајор Шайкашки. Главаш, пенз. мајор. Михаил Вукомановић. Васа Манојловић. Константин Богдановић. Сима Филиповић. Васа Атанацковић. — Стеван Пејаковић. Борђе Даничић. Велимир Барбарић. Тоша и Јован Живковић. Мела Младеновић. Светозар Милетић. Никола Ристић. Јосиф Здравковић Ресавац. Захаријевић. Далкаровић. Јован Вулетић. Стеван Х. Теодоровић. Корнелије Станковић. Петар Бранкован. Александер Матић. Анастас Јовановић. — Константин Величковић за кћер Катарину. Константин Мировић. Јован Владислав. Јован Величковић. Јосиф Мојсиловић. Константин Антоновић. Грловић. Никола Крестић. Арсеније Дада. Димитрије Николић. Павле Вуић. Јован Захаријадес. Константин Мировић. Терзић. Алексић. Тодор и Јован Барбуловић. Јован Николић. Алекса Деметровић. Стеван Палковић. Васа Матић. Коста Михајловић Штерија Думча. — Јован Кирјаковић. Трифун Мирковић. Петар Кнежевић. Кузман Михајловић. Коста Адамовић. Петар Вуић. Никола Бермек. Александер Баћин. Стеван Сердић. Стеван Николић. Матија Петровић. Деметер Мраовић. Сава Савић. Аркадије Маринка. Јован Ђурђијан. Сима Поповић. Борђе Поповић. Никола Петровић.

У Мађарској.

Пешта.

Г. Г. Евгеније Бурковић кр. Сов. Михаил Дерра од Мороде. Теодор Павловић инспектор. Јован Грочански актуар. Павле Недоклански касир. Борђе Контић повјер. Михаил Лефтер Сегед. сенат. Васа Лефтер адвокат. — Димитрије Вељков агент. Борђе Авакумовић вел. куп. Алекса Војновић, адвокат. Никола Петровић, адв. Петар Јовановић. Вук Панајот. Павел Кронић. Јован Трифоновић трговци. — Павел Лазар од Леонардо. Константин Славнић. — Скупио Г. Алекса Поповић адвокат.

У Кнежевини Србији.

Београд.

Г. Г. Борђе Нинић, регистратор књаж. канц. Константин Цукић, профес. држав. економ. Димитрије

Матић, профес. права. Т. Цинцер Јанковић, сврш. правослов. Михаил Поповић II. г. богослов. Коста Марковић. Димитрије В. Величковић. Стефан С. Кнежевић Василије Ђ. Хаџић — I. год. фил. слуш. — Попечителство просвештенија 2. к. Дружина младежи србске у Београду. — Г. Г. Димитрије Ђ. Главинић. Павле Вуковић. Стојан Јовановић. Настас Николић из Ужице. Борђе С. Чоковић Владимир Ј. Тркић из Шабца. Јован Д. Лазаревић — трговцы. — Стеванъ Ковачевић из Рагузе. Никола Свилокосић калфа тргов. — Скупио Г. Владислав Поповић, проф. гимн.

П о ж а р е в а ц.

Г. Г. Добросав Здравковић мајор кавал. и нач. окр. Никола Христић предсјед. окр. суда. Коста Јанковић, мајор и помоћ. начал. Аћим Медовић, др. Физикус окр. Стојко Димитријевић казнач. окр. начал. Мојсило Живојновић ср. писар окр. начал. Илија М. Ракић, секр. окр. суда. Димитрије Дугалић практ. окр. начал. за сина Стевана. Живан Ковачевић учит. Јован Нешковић профес. Јован Радовановић учит. Пера Протић глав. тргов. Милован Стевановић тргов в. Градишта. Никола Марјановић учит. Г. Протића фамил. Димитрије Кара - Костић пис. окр. суда. Х. Димитрије Јовановић, свештен. Тома Атанасковић глав. тргов — Скупио Г. Алекса Цветковић, пошта.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р 19 Ср III 163.1